

СНО

« ΚΑΤΗΓΟΡΩ! »

ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΗΜΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ «J'ACCUSE»

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ

ΤΗΣ

ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ Σ. Σ. ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Δημοσιονομικού

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1916

2886

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ παρὸν τεῦχος ἀποτελεῖται ἐξ ἀποσπασμάτων ληφθέντων ἐκ τοῦ περιφήμου ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατηγορῶ» (J'Accuse) βιβλίου ἐγκρίτου Γερμανοῦ πατριώτου, ἐκδοθέντος τὸ πρῶτον Γερμανιστὶ ἐν Δωζάνῃ τῆς Ἑλβετίας, φροντίδι τοῦ αὐτόθι Δ^{ος} Anton Suter, εἰς ὃν ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς παρέδωκε πρὸς ἔκδοσιν τὰ χειρόγραφα του (*).

Τὸ ἔργον, τοῦ ὁποίου περιττὸν νὰ λεχθῆ ὅτι ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία ἐν Γερμανίᾳ, ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως μίαν τῶν ἰσχυροτέρων, φωτεινοτέρων καὶ πλέον ἀκα-

(*) Τῆς πρώτης ταύτης Γερμανικῆς ἐκδόσεως προτάσσεται ὁ ἐξῆς πρόλογος:

«Τὸ βιβλίον «J'Accuse», συγγραφὴν ὑπὸ Γερμανοῦ πατριώτου, καὶ ἐμπιστευθὲν εἰς ἐμέ, προσφέρω σήμερον εἰς τὸ εὐρὺ δημόσιον.

Θεωρῶ τὸ βιβλίον τοῦτο ὡς ἔργον, ἐξ οὗ ὠφελείας μόνον δύναται νὰ ἀρυσθῆ ὁ Γερμανικὸς λαὸς καὶ ἡ ἀνθρωπότης, διὰ τοῦτο ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην τῆς ἐκδόσεώς του».

Ἐν Δωζάνῃ, Ἀπριλίου 20ῆ 1915.

Δε Anton Suter

ταμαχῆτων ἀποδείξεων τῆς κολοσσαίας ἐνοχῆς τῶν Γευ-
τονικῶν αὐτοκρατοριῶν εἰς τὴν ἐκρηξιν τοῦ ὀλεθρίου
πολέμου. Συντεταγμένον μετ' ὅλης ἐκείνης τῆς ἀναλυτι-
κῆς ἐμβροθείας καὶ σαφηνείας, ἥτις συνήθως χαρακτηρί-
ζει τὰ προϊόντα τοῦ ἀνεξαρτήτου Γερμανικοῦ πνεύματος,
βασιζόμενον ἐπὶ πλήρους γνώσεως τῶν γεγονότων καὶ
τῆς συμφυοῦς πρὸς ταῦτα πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς
ἱστορίας τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας, διαπνεόμενον
ὑπὸ εἰλικρινοῦς πόνου πρὸς τὴν Γερμανικὴν πατρίδα, τὴν
ὁποίαν ἡ μάστιξ τοῦ μιλιταρισμοῦ καὶ ἡ λύμη τῶν ἀνε-
λευθέρων διδαγμάτων τῶν πρωταποστόλων τοῦ Παγγερ-
μανισμοῦ κατέστησαν ἀγνώριστον εἰς τοὺς θαυμαστάς
τῆς παλαιότερας ἰδεολογίας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ἀπο-
τελεῖ πλῆγμα καίριον κατὰ τῶν ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων
παραγόντων, οἵτινες ἰθύνουν ἀπὸ τινος τὴν Γερμανικὴν
πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν προκλητικὴν τῶν ὁποίων στάσιν
ὀφείλεται ἡ ἀπολυθεῖσα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος αἵμα-
τηρὰ θύελλα.

Ἐν τῇ ἀπανθίσει τῶν ἐκ τοῦ βιβλίου ἀποσπασμάτων δὲν ἐτηρήθη, ὡς εἰκός, παντοῦ ὁ εἶδος τοῦ συγγραφέως — ἀφοῦ τὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἐξ ὑπεροτρακοσίων σελίδων — κατεβλήθη ὁμως ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ προσπλάθια, ὅπως πληρώσῃ τὰ ἑκασταχοῦ παρεμπίπτοντα χάσματα δι' ἐπιτόμου περιλήψεως τῶν ἡγουμένων κεφαλαίων.

Ἐν ἐποχῇ κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ εἰς ἄκραν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πάλλευκον ἰδεολογίαν τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἔκφανσιν, τὴν Ἑλληνικὴν παιδεῖαν, προσπίπτοντα δόγματα τῆς Πρωσικῆς «κουλτουρ» εὐρίσκουν, ὡς μὴ ὄφελεν, ἀπολογητὰς καὶ θαυμαστὰς ἀνθρώπους ἀναπνέοντας παρὰ τὸν Παρθενῶνα· ἐν ἐποχῇ κατὰ τὴν ὁποίαν Ἕλληνες ἐν Ἀθήναις διαβλέπουν εἰς τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Τούρκους ἐγγυητὰς τῆς ἀκεραιότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ ἀνυπομονοῦν νὰ ἴδουν τούτους «ρίπτοντας εἰς τὴν θάλασσαν» τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ Γάλλους καὶ τοὺς Ἀγγλους, ὅπως ἀναπνεύσῃ ἡ

Ἐθνικὴ ψυχὴ (!), δὲν εἶνε ἄσκοπὸν γὰ γνωρίζῃ τις τί φρο-
νοῦν περὶ τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς Γερμανοὶ τοῦλάχιστον
πατριῶται, δυνάμενοι γὰ ἔχουν αὐθεντικωτέραν τῶν ἐν
λόγῳ Ἑλλήνων γνώμην καὶ γὰ ἀποφαίνονται ἐγκύρως
περὶ τῆς πολιτικῆς τῆς πατρίδος τῶν; Περὶ τῆς πολιτικῆς
δηλ. ἐκείνης, ἣ ὁποία ἀφοῦ ἀναιρεύθη τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου
ἡγεμονίαν καὶ ἐκήρυξε τὴν ὑπαρξίν τῶν μικρῶν κρατῶν
ὡς περιττήν, ἀνέλαβεν ἀπὸ τινος τὴν ὀργάνωσιν τῶν
Βουλγάρων καὶ τῶν Τούρκων καὶ ἠνέχθη ἀδιαμαρτύρη-
τος καὶ δὴ καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν ἐρυθρὰν σφαγὴν δύο
ἐκατομμυρίων ἀθόφου καὶ ἀμάχου Ἀρμενικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 14 Ἰουνίου 1916.

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

“Κατηγορῶ!,,

Ἐπιτομὴ τοῦ ἀκριβοῦς
Γερμανικοῦ βιβλίου “j” Accuse,,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ ΤΗΣ ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Συγκεφαλαιώσας εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας σελίδας τὰ διάφορα σημεῖα τῆς κατηγορίας, ἅτινα ἀποκαλύπτουσι τὴν ἀποκλειστικὴν ἐνοχίαν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς συμμάχου τῆς Αὐστρουγγαρίας εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, γινώσκω κάλλιστα ὅτι θὰ ἐκτεθῶ εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν καὶ τὰς ἐπικρίσεις μεγάλης μοίρας τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ἢ ὅποια κηρύττει ὡς πατριωτικὸν καθήκον τὴν ἐθελούτῳ πρὸ τῆς ἀληθείας ἢ—(ἀν ἡ ἀλήθεια τυγχάνῃ νὰ εἴνε κοινῶς ἀνεγνωρισμένη)—τὴν παρασιώπησιν αὐτῆς καθ’ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου.

Μόνον λαμβάνων τις ὑπ’ ὄψιν τὰς δύο ταύτας ἀπέψεις εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοήσῃ τὴν σημερινὴν διανοητικὴν κατάστασιν λαοῦ τόσοσον νοήμονος ὡς ὁ Γερμανικός. Ἡ «κατάστασις πολέμου» (Kriegszustand) ἢ κηρυχθεῖσα τὴν 31^{ην} Ἰουλίου, ἢ ὅποια ἐβλήθη τὸν διανοητικὸν βίον τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν στρατηγῶν καὶ ἢ ὅποια μέχρι σήμερον ἀκόμη, μετὰ πάροδον ἑξαμήνου καὶ πλέον, ἀγρυπνεῖ ἐν ἐπιφυλακῇ παρὰ τὰ Γερμανικὰ σύνορα, μήπως ἀκτίς τις τοῦ διανοητικοῦ βίου ἢ τῶν ἀντιλήψεων ξένων χωρῶν ἤθελεν εἰσδύσει εἰς τὴν χώραν καὶ διαταράξῃ τὴν ἐνότητα τῆς Γερμανίας, ἢ μήπως ξένη τις πληροφορία ἢ μαρτυρία ἤθελεν εἰσχωρήσει, ἐξ ἧς θὰ διεφωτίζετο ὁ Γερμανικὸς λαός—ἢ «κατάστασις πολέμου» αὕτη ἐπέφερε τὸ ἀποτέλεσμα, ὥστε τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ ὅλου Γερμανικοῦ λαοῦ νὰ ἀποδεχθοῦν τυφλῶς τὰς ἐπιδεξίως πλασθεῖσας φράσεις περὶ τῆς «καταστάσεως ἀμύνης ἢ ὅποια μᾶς ἐπεβλήθη», καὶ περὶ τῆς «πάλης ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν ἐναντίον τῆς ξένης προσβολῆς καὶ καταδυναστεύσεως». Ἐπίσης φράσεις ὡς αἱ ἐξῆς: «Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ρῶσοι ἔχουν ἤδη εἰς-

δάλει εἰς τὰ σύνορά μας»· «Ἡ πατρις ἐν κινδύνῳ»· «Ἐννοοῦν νὰ μᾶς ταπεινώσουν»· «Ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰρήνης ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐπιτίθεται»· «Ἡ ὑπόστασις τῆς Αὐτοκρατορίας μας διακυβεύεται»· «Καλούμεθα νὰ ὑπεραμυνθῶμεν τῶν ἱερωτέρων ἡμῶν ἀγαθῶν, τῆς πατρίδος μας καὶ αὐτῶν τῶν ἐστιῶν μας, ἐναντίον μιᾶς ἀσυνειδήτου ἐπιθέσεως»· «Μαχόμεθα διὰ τοὺς καρποὺς τῶν εἰρηνικῶν ἡμῶν ἔργων, διὰ τὴν κληρονομίαν ἑνὸς μεγάλου παρελθόντος καὶ διὰ τὸ μέλλον ἡμῶν»· αὐταὶ καὶ ἄλλαι παρόμοιαι φράσεις (πᾶσαι εἰλημμέναι ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων) ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν συνειδήσει καὶ ἀπὸ σκοποῦ πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, πρὸς ἀνάφλεξιν τοῦ πατριωτισμοῦ του καὶ πρὸς παρακίνησιν αὐτοῦ εἰς ἀνυπολογίστους θυσίας ὑλικῶν πόρων καὶ ζωῆς.

Οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς μέθης ἐπανήλθον βαθμηδὸν εἰς τὰς αἰσθήσεις των καὶ οἱ ὅποιοι κατώρθωσαν, λανθάνοντες τὴν προσοχὴν τῆς στρατιωτικῆς λογοκρισίας, νὰ προμηθευθοῦν ξένα ἔγγραφα καὶ ἐπιθέσεις καὶ δι' ἐπιμελοῦς μελέτης καὶ ἀντιπαραβολῆς τούτων νὰ φθάσουν βραδέως εἰς τὴν ἀλήθειαν—οὗτοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ἀρῶνται μέσα των τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται ἀκόμη ἡμίσητα πατριωτικὴ πράξις νὰ τὴν ἐκστρέψουν, ἀφοῦ πᾶσα φράσις, εἴτε προφορικῆ εἴτε γραπτῆ, θὰ ἠμποδίζετο ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ ὁ ὑποπίπτων εἰς τὸ παράπτωμα τοῦτο θὰ ἐξέθετεν ἑαυτὸν εἰς βέβαιον κίνδυνον τιμωρίας.

Διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν τύχην ταύτην οἱ γνωρίζοντες τὰ γεγονότα ἐτήρησαν καὶ τηροῦν ἀκόμη σιγὴν. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ὅποιοι εἴτε δὲν γνωρίζουν τὴν ἀλήθειαν, εἴτε δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ τὴν γνωρίσουν, κραυγάζουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, διὰ νὰ διαφωτίσουν δὲ δῆθεν τὸν κόσμον, διασκορπίζουσιν τῆδε κάκεισε τὰ μωρὰ προϊόντα τῆς διανοίας των, ἐνῶ οὐδεὶς τοὺς πιστεύει, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ ἐπαναλάβουν ἑκατομμυριακῶς τὰ Γερμανικὰ ψεύδη.

Διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους εἶνε γεγονὸς αὐταπόδεικτον ὅτι εἴμεθα ὁ πρῶτος πεπολιτισμένος λαὸς τοῦ κόσμου καὶ ἐπομένως (τοιούτη εἶνε ἡ λογικὴ τῶν κυρίων τούτων) καλούμεθα νὰ ἐπιβάλωμεν καὶ διὰ τῆς βίας τὴν «κουλτούρ» μας ἐπὶ τῶν ἄλλων κατωτέρων φυλῶν, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν οὐδετέρων ἀκόμη, διὰ βομβῶν καὶ

οδίδων, διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἐρημώσεως. Αὕτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ἡ Θεία Πρόνοια ἔταξεν εἰς ἡμᾶς, ὡς ἔταξεν εἰς τοὺς Σταυροφόρους τοιαύτην νὰ καταπολεμήσουσιν τὴν Ἡμισέληνον (τὴν ὁποίαν σήμερον κατωρθώσαμεν νὰ ἔχωμεν σύμμαχον ἐν τῇ πάλῃ μας κατὰ Χριστιανικῶν ἐθνῶν), καὶ ὡς ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Καθολικοὺς κατὰ τὸν Τριακονταετῆ πόλεμον τὴν ἰδέαν νὰ ἐκβάλουν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν Διαμαρτυρομένων, διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, τὴν νεότερον πίστιν των. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἰθυόντων πνευμάτων μας, ἀντὶ τῶν παλαιῶν θρησκευτικῶν πολέμων ἀνεφύη αἴφνης ἀπὸ τῆς 1^{ης} Αὐγούστου 1914 εἰς πόλεμος «κουλτούρ», κατὰ τὸν ὁποῖον τὰ ἔθνη πολεμοῦν ὅπως ἐξασφαλίσουν ἴσα προνόμια ἢ ὑπεροχὴν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἑκάστον «κουλτούρ». Συνελήφθη ποτὲ κατὰ νοῦν μεγαλυτέρα ταύτης μωρία; Τῷ 1870, ὅτε ἡ Γαλλία ἠττήθη καὶ συνετριβή, παρημποδίσσαμεν καθόλου ἡμεῖς, ἢ κἂν ἐθίξαμεν τὸν πολιτισμὸν τῆς χώρας ἐκείνης; Ἡ μήπως ἡ ξενικὴ κυριαρχία τοῦ Ναπολέοντος ἐξήλειψε καὶ ἔχνος κἂν τῆς Γερμανικῆς ἡμῶν πνευματικῆς «κουλτούρ», ἢ ὅποια ἀκριβῶς τότε εἶχε φθάσει εἰς ἀσύγκριτον ἀκμὴν; Ὅτε αἱ Ρωμαῖοι κατέκτησαν τὴν Ἑλλάδα, ἀνέτρεψαν τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν; Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συνέβη. «Ἰοῦ ἁλοῦς ἑλλω». Τὸ πνεῦμα καὶ τὴ τέχνη τῆς Ἑλλάδος καθυπέταξαν τὴν Ῥώμην. Τὸ αὐτὸ δὲ βλέπομεν ἐπισυμβαῖνον καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν τέλει δὲν ἦτο ἡ μικρὰ ἐπαρχία τῆς Γαλιλαίας ἐκείνη ἣτις ἐπέβαλε τὸ πνεῦμά της ἐπὶ τῆς παντοκρατορίας τῆς Ῥώμης;

ΕΙΝΕ ΠΙΘΑΝΗ Η ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑΣ;

Σήμερον δὲν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ φαντάζεται τις ὡς πιθανὴν τὴν νίκην τῶν δύο συμμάχων Αὐτοκρατοριῶν. Ἡ οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῶν χωρῶν αἵτινες συνεμάχησαν κατ' αὐτῶν εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀντιστάθμησιν αὐτῆς ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῆς Γερμανίας, οὐδὲ αἱ μεγαλύτεροι ἐκ μέρους αὐτῆς θυσίαι εἰς ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ εἰς ὕλικὴν εὐημερίαν. Οὐτε διαφημιστικαὶ ἐπιφωνήσεις περὶ τοῦ ὅτι «θὰ ἀντιστῶμεν μέχρι τελευταίας πνοῆς», οὔτε ψευδεῖς καὶ θαμβωτικαὶ ἐπαγγελίαι περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀντοχῆς τῆς Γερμανίας δύνανται νὰ μεταβάλουν ὅπωςδήποτε τὸ γεγονός τοῦτο. Τὸ ἀπό-

θεμα τοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Τράπεζαν δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς χώρας εἶνε ἀνεκτὴ· διότι πράγματι ὄλος σχεδὸν ὁ ἐν κυκλοφορίᾳ χρυσοῦς ἔχει συρρεύσει εἰς τὰ ταμεία τῆς Τραπεζῆς καὶ τὰ τραπεζογραμμάρια (notes) τῶν 150 ἑκατομμυρίων λιρῶν στεφλινῶν τὰ ὁποῖα ἐξέδωκεν ἡ ἐπὶ τοῦ Δανείου Ἐπιτροπὴ ἔκαλύφθησαν ὄχι διὰ χρυσοῦ, ἀλλὰ δι' ἐμπορευμάτων καὶ ἀποσκευῶν μὴ δυναμένων νὰ ἐξαργυρωθῶσιν. Αἱ βιομηχαναὶ χρησιμοποιοῦνται μόνον καθ' ὅσον σχετίζονται πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας καὶ διὰ στρατιωτικούς σκοπούς. Τὸ χρῆμα ἐν τούτοις τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν προμήθειαν τῶν στρατιωτικῶν εἰδῶν εἰσπράττεται ἀπὸ τὰ θυλάκια τοῦ Γερμανοῦ φορολογουμένου, ἐπειδὴ δὲ ἀντιπροσωπεύει μὴ προσοδοφόρον τοποθέτησιν, πρέπει νὰ καταχωρισθῇ εἰς τὸ κατάστιχον ὡς καθαρὰ ζημία.

Μία μόνον τάξις, τοῦλάχιστον, δὲν ἔχει τίποτε διὰ τὸ ὁποῖον νὰ παραπονεθῇ. Ἐννοῶ τὴν ἀγροτικὴν τάξιν. Αὐτοὶ εἶνε οἱ ἠχήσαντες τὸ σάλπισμα τῆς μάχης, οἱ προκαλέσαντες τὸν πόλεμον, αὐτοὶ οἱ ἰμπεριαλισταὶ καὶ σωθίνισταί, τοὺς ὁποίους ὁ Γερμανικὸς λαὸς ῥηφαίλει νὰ εὐχαριστῇ διὰ τὸν φοιταλέον τοῦτον πόλεμον. Ἐκ τῶν τάξεων τῶν προέρχονται οἱ συνταγματάρχαι καὶ οἱ στρατηγοί, οἱ Βερνάρδαι καὶ οἱ Φροδέγμοι, οἱ ὁποῖοι προδιαγράφουν εἰς τὴν Γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν τὴν ἱστορικὴν τῆς ἀποστολὴν: «παντοκρατορίαν ἢ πτώσιν», καὶ οἱ ὁποῖοι τῆς ἀναγγέλλουν ὅτι ἐπῆλθεν ἡ ἱστορικὴ «ὥρα τῆς Εἰμαρμένης». Αὐτοὶ εἶνε οἱ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐμπνέοντες τοὺς κατέχοντας τὰς ὑψίστας θέσεις ἐν τῇ χώρᾳ καὶ οἱ ὁποῖοι ἐνσταλάζουσιν εἰς αὐτοὺς τὸ δηλητήριον τῶν ἐγωϊστικῶν τῶν ἰδεῶν. Αὐτοὶ εἶνε οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ταῦτοχρόνως ἀντλοῦν ἐκ τοῦ πολέμου τὰ περισσότερα ὠφελήματα. Ὑψίστανται βεβαίως καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ σύντροφοὶ τῶν τὸν φόρον τοῦ αἵματος, πᾶν ὅ,τι ὅμως χάνουν εἰς αἷμα τὸ κερδίζουσιν εἰς χρυσόν, χρυσὸν ὑπὸ μορφήν χρυσῶν τριχάπτων ἢ σιλιδόντων νομισμάτων. Ταῦτοχρόνως ἀντλοῦν καὶ ὠφελήματα εἰς τὸ στάδιόν των, ἀφοῦ ὅσον περισσότεροι ἀξιωματικοὶ πίπτουν εἰς τὸν πόλεμον, τόσον τὸ καλύτερον διὰ τοὺς νέους. Κερδίζουσιν ἐπίσης καὶ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν ἐν καιρῷ εἰρήνης. Αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων των, τῶν σιτηρῶν, τῶν γεωμήλων

καὶ τῆς κτηνοτροφίας των θὰ ἡδύναντο νὰ ὑψωθοῦν ὑπερμέτρως, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐφρόντιζεν ἐν τέλει νὰ ὀρίσῃ ἀνώτατα ὅρια τιμῶν, Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀνώτατα ταῦτα ὅρια ὑπερβαίνουν τεραστίως τὰς τιμὰς ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐπληρώνοντο ἐν εἰρήνῃ.

Ταυτοχρόνως ἡ Ἄγγλία ὑδρίζεται εἰς τὴν διαπασῶν, ἐπειδὴ ἐπωφελεῖται τῶν εὐεργετημάτων ἅτινα τῇ παρέχει ἡ γεωγραφικὴ καὶ οἰκονομικὴ τῆς θέσις. Ἄλλ' ἐὰν ἡμεῖς εὐρισκόμεθα εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἄγγλιας, θὰ ἐφερόμεθα ἄλλως; «A la guerre comme à la guerre». Ἐκαστος ὑπερασπίζεται ἑαυτὸν ὡς δύναται, ἐὰν δὲ οἱ Ἄγγλοι ἀνεξαρτήτως τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ναυτικοῦ των, δύνανται νὰ χρησιμοποιήσουν καὶ τὴν οἰκονομικὴν των ὑπεροχὴν διὰ νὰ μᾶς νικήσουν, ποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς κατακρίνῃ δι' αὐτό; Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ὑπελογίζομεν ἐπὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Μουσουλμανικοῦ κόσμου εἰς τὰς Ἄγγλικὰς ἀποικίας, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἰστάμεθα ὡς «spiritus rector»; Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν εἰσπράττομεν ἀπὸ τοῦ οἰκτροῦ καὶ ἡρημωμένου Βελγίου—τοῦ ἐρμαίου τούτου τῆς πανίας, ἐντὸς ὀλίγου δὲ καὶ τῆς πείνης: χώρας, ἣ ὁποία ἐπὶ τέλους ὑπεραμύνεται ἀπλῶς τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς (ἀγῶν ἐλευθερίας ὑπὸ τὴν πραγματικὴν τῆς ἐννοίας!)—ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, λέγω, δὲν εἰσπράττομεν ἀπὸ τὴν ἐξηντηλημένην ταύτην χώραν καὶ ἀπὸ τὰς ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει ἐρημωθεῖσας πόλεις τῆς πολλὰς ἐκατοντάδας ἑκατομμυρίων μάρκων ὡς «πολεμικὴν εἰσφοράν», ὡς οὕτω τὴν ἀποκαλοῦμεν; Ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μου ἀπόψεως, ὁ οἰκονομικὸς πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἡ Ἄγγλία διεξάγει ἐναντίον μας, εἶνε ἀπείρως προτιμότερος τῆς πολεμικῆς τοῦ αἵματος, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἐπροκαλέσαμεν εἰς τὸν κόσμον. Ὁ πόλεμος τοῦ αἵματος συνεπάγεται τὴν ἀπώλειαν ὄχι μόνον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῆς ἀνθρωπότητος· ὁ ἐμπορικὸς πόλεμος τούναντίον ἀπαιτεῖ μόνον οἰκονομικὰς θυσίας, φεῖδεται ὅμως ἐκείνου τὸ ὁποῖον, ἐπὶ τέλους, ἔχει καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἀξίαν, τῆς ἀνθρωπίνης δηλ. ζωῆς. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁμοιάζει ἐν τινι μέτρῳ πρὸς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἣ ὁποία ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑφίσταται μεταξὺ χωρῶν, τῶν ὁποίων αἱ σχέσεις δὲν διέπονται ὑπὸ ἐμπορικῶν συνθηκῶν· εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπάρχει οἰκονομικὴ πάλῃ ἀνευ ἀπωλείας ἀνθρωπίνης ζωῆς.

[Ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀπόψεων

τοῦ πολέμου καὶ περὶ τοῦ πόθου τῶν Γερμανῶν ὅπως φθάσουν εἰς τὸ Καλαί καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πόθου ὁ ὁποῖος ὑπενθυμίζει εἰς τὸν συγγραφεὰ ἕνα πίνακα τοῦ Sprangenberg ἐπιγραφόμενον «Καταδίωξις τῆς Εὐτυχίας», ἐπιλέγει δὲ]:

Τὸ αὐτὸ θὰ συμβῆ, φοβοῦμαι, καὶ μὲ τὸ ζήτημα τῆς εἰσβολῆς εἰς Ἀγγλίαν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου προβάλλεται εἰς τὸ Γερμανικὸν λαὸν ὡς ἐπαγωγὸς μαγικῆ εἰκῶν. Ὅσον καὶ ἂν φαίνεται ἐγγύς ἢ ἀντίπεραν [Ἀγγλική] ἀκτῆ, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ διαπεραιωθῶμεν ἐκεῖ, «διότι ἡ θάλασσα εἶνε παρὰ πολὺ βαθεῖα». Ἐκατοντάδες χιλιάδων ἀνδρῶν θὰ ἠδύναντο νὰ θυσιασθοῦν εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην, ἐὰν ἐζητεῖτο ἀπὸ αὐτοὺς ἡ τοιαύτη θυσία, ἀλλὰ καὶ ἂν κατωρθώναμεν νὰ διαπεραιωθῶμεν ἐκεῖσε, θὰ ἤρχιζεν ἀμέσως μία ἀγρία πάλη ὑπὲρ ἐστιῶν ἐκ μέρους τοῦ προσδαλλομένου λαοῦ, καὶ τὰ στρατεύματά μας, ἐστερημένα τοῦ συνδέσμου καὶ τῶν ἐπικοινωνιῶν των μετὰ τῶν κατ' οἶκον βάσεών των, θὰ συνετρίβοντο ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Πᾶν ὅ,τι ἕκαστος Γερμανὸς ἀπὸ μηνῶν ψιθυρίζει πρὸς τὸν γείτονά του ὡς πόθον καὶ ὡς ἐλπίδα του μοι φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μία τολμηρὰ πηχὴς τῆς φαντασίας ἢ ὁποῖα θὰ συνετρίβη ἀθλίως ἐπὶ τῆς ἐθραύσεως θαλασσίας δυνάμεως τῆς Μεγ. Βρετανίας.

Παρ' ὅλον τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀπόστον δυνάμεθα νὰ αἰσθανώμεθα διὰ τὰ κατορθώματα τοῦ ἡρωϊκοῦ ναυτικοῦ μας, θὰ ἦτο ἀφροσύνη νὰ κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ γιγάντιος ὑπεροχὴ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου δὲν δύναται ν' ἀντισταθμισθῆ διὰ Ζέπελιν καὶ ὑποβρυχίων— ἐκ τῶν ὁποίων (ὑποβρυχίων) σημειωτέον ὅτι ἡ Ἀγγλία ἔχει πολὺ περισσότερα ἀπὸ ἡμᾶς (τῷ 1912 εἶχεν 85, εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ 90 Γαλλικά). Πλὴν τούτων δὲ πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς στόλος θὰ ἦτο ὁ ἐπιτιθέμενος καὶ ὁ Γερμανικὸς στόλος ὁ προσδαλλόμενος, ἐὰν οὗτος κατῴρθου νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγχης. Ὁ Γερμανικὸς στόλος ἐπομένως θὰ εἶχε νὰ προστατεύσῃ ὄχι μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ δυσκίνητα φορτηγὰ σκάφη, ἀνίκανα νὰ προστατευθῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ μετεφέροντο εἰς Ἀγγλίαν σώματά τινα στρατοῦ, μετὰ τοῦ ἀπαιτουμένου ἐλαφροῦ καὶ βαρέος πυροβολικοῦ, ἵππικοῦ, τραίνων, σκαπανέων, αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπορικοῦ ὕλικου. Εἶνε λοιπὸν δυνατόν νὰ φαντασθῆ

τις ὡς δυνατὴν μίαν τοιαύτην ἀπόπειραν; Εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξουν ἀνθρώπινα ὄντα, ἅτινα θὰ ἦσαν διατεθειμένα νὰ ἐκθέσουν εἰς καταστροφὴν δι' ἑνὸς καὶ μόνου πλήγματος, καὶ ἐπὶ τοιαύτης κλίμακος, ἑκατοντάδας χιλιάδων ὁμοίων των;

..... Ἐπρεπε νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰ βουνὰ ἐκεῖνα τῶν πτωμάτων καὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων σωμάτων ἅτινα σήμερον κατακαλύπτουσι τὰ πολεμικὰ πεδία τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἅτινα ἐπὶ αἰῶνας ὄλους εἰς τὸ μέλλον θὰ ἀποτελοῦν, χάρις εἰς τὰς λιπαντικὰς αὐτῶν ιδιότητας, μέγιστον πλεονέκτημα διὰ τὴν γεωργίαν... Πρέπει καὶ ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης νὰ καλυφθῇ δι' ἀνθρωπίνων πτωμάτων; Αἱ χιλιάδες τῶν γενναίων ναυτῶν οἱ ὁποῖοι μέχρι τοῦδε εὔρον ὑγρὸν τάφον εἰς τὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ δὲν εἶνε ἀρκετά; Πρέπει δι' ἑνὸς καὶ μόνου πλήγματος δλόκληρα σώματα στρατοῦ νὰ καταποθῶσιν ὑπὸ τῶν κυμάτων;

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθεθῇ ὅτι κατωρθώσαμεν νὰ ἀποδῶμεν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἀκτὰς, θὰ ἐκερδίζομεν διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸν πόλεμον, θὰ ἠττάτο ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἀγγλία; Θὰ ἐπιτρέψῃ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος νὰ τῷ ὑπαγορευθῶν ἔρει εἰρήνης ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐν Δρυϊνῶν, ὡς ἀκούει τις νὰ διαλαλοῦν καθ' ἐλάχιστην ἐν Γερμανίᾳ οἱ μωρολόγοι καὶ οἱ ὀπτασιαζόμενοι; Θὰ πέσουν τότε εἰς τὴν κατοχὴν μας αἱ Βρεττανικαὶ κτήσεις; Οὐδὲν τοιοῦτον θὰ συμβῇ. Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μάθω κατὰ τίνα τρόπον ὁ Καναδάς, αἱ Ἰνδία, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία, θὰ ἐπευφήμουν τὸν Γερμανὸν κατακτητὴν, ὁ ὁποῖος, ὡς τόσον ὠραῖα τὸ ἐξέφρασεν ὁ Γερμανὸς Καγκελλάριος πρὸς Ἀμερικανὸν δημοσιογράφον, «πρωῖσται νὰ φέρῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν κόσμον». Ποία χώρα παρουσιάζει πολιτικῶς τόσην ὑστέρησιν καὶ υποβάλλεται εἰς τόσους περιορισμοὺς τοῦ λόγου ὅσον ἡ Πρωσικὴ Γερμανία, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν ἐνδοξὸν μας σύμμαχον Αὐστροουγγαρίαν; Ποία χώρα γνωρίζει ὀλιγώτερον τῆς Γερμανίας τὴν τέχνην τοῦ νὰ ἀφομοιώνῃ πρὸς ἑαυτὴν τὰς ξένας ἐθνικότητας, τοῦ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς αὐτὰς νὰ ζοῦν συμφώνως πρὸς τὰ ἴδια των ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴν τέχνην τοῦ νὰ τὰς καθιστᾷ εὐτυχεῖς καὶ ἐπομένως νομιμόφρονας καὶ πιστάς; Ἡ πολιτικὴ μας ἀπέναντι τῶν Πολωνῶν, τῶν Δανῶν καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραίνης, ὁμιλεῖ εὐγλωττότατα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Κάθε ἀντίδρασις εἰς τὸ

εἶδος τοῦτο τοῦ ἐκγερμανισμοῦ ἐξηγητήθη ἄνευ καρποφόρου τινὸς ἀποτελέσματος. Τὸ Ζάβερν ἀποτελεῖ τὸ φωτεινὸν ζενιθ τῆς πολιτικῆς ταύτης πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Πολωνικοὶ νόμοι μας μὲ τὰς καταναγκαστικὰς ἀπαλλοτριώσεις γαιῶν κατεχομένων ἐκ κληρονομίας, νόμοι, οἱ ὅποιοι χωρὶς κάμμίαν ἀνάγκην μᾶς ἐστοίχισαν ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων μάρκων καὶ οἱ ὅποιοι παρήγαγον ἀκριδῶς τὸ ἀντίθετον τοῦ προσδοκωμένου ἀποτελέσματος, θὰ παραμένουν διηνεκὲς ὑπόμνημα τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Πρὸς βορρᾶν πάλιν, κατὰ τῆς Δανίας, τὰ πράγματα δὲν εἶνε καλύτερα. Πρὸς τὸ παρόν, φυσικά, ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ πολέμου, ἢ καταθλιπτικὴ αὕτη πολιτικὴ μετριάζεται ὅπωςδήποτε. Οἱ Πολωνοὶ ἔχουν ἤδη καταστῆ αἰφνιδίως τὸ χαϊδευμένον τέκνον τῆς οἰκογενείας. Ἐὰν ἄλλοτε διεμαρτύροντο λέγοντες ὅτι δὲν συνεπάθουν πρὸς ἐνεργείας ἐχθρικὰς πρὸς τὴν Πρωσσίαν καὶ ὅτι ἐξηναγκάζοντο νὰ παραμένουν εἰς τὰς τάξεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ὅπως ὑπεραμυνθῶσι τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐθνικότητός των, εἰς τὰς διαμαρτυρίας των ἐδίδετο πάντοτε ἀπάντησις διὰ νέων ἐξαναγκαστικῶν μέτρων καὶ δι' ἐπεκτάσεως τῶν Πολωνικῶν νόμων. Ἄφρῦ ἐν τῷ αἰκτρῷ ἀριστακρατικῇ Κοινοβουλίῳ τῆς Πρωσίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ κοινοβουλευτικὴ ἀντιπολιτευσις, πᾶσαι αἰνουθεσίαι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος ἐρρίπτοντο διαρκῶς εἰς τὸν ἄνεμον, ἐγένετο δὲ τολμηρὰ πρόσθεσις εἰς τὴν ψευδῆ καὶ δαπανηρὰν ἀτραπὸν τοῦ ἐκγερμανισμοῦ.

Ἐπιτίθεται λοιπὸν ὅτι ἡ Γερμανία αὕτη κυβερνωμένη ἐπὶ τῇ βάσει Πρωσσικῶν ἀρχῶν, εἶνε προικισμένη διὰ τῶν ἀναγκαίων προσόντων, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν θέσιν τῆς Ἀγγλίας ὡς παγκοσμίου Δυνάμεως, τὴν θέσιν τῆς Ἀγγλίας ἢ ὅποια ὀφείλει τὴν παγκόσμιόν της δύναμιν ὄχι ἀπλῶς εἰς τὴν διὰ τῶν αἰώνων ψυχρὰν ἐπιδίωξιν τῶν συμφερόντων της, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὸ δαιμόνιόν της, χάρις εἰς τὸ ὅποσον κατενόησε τὸν τρόπον καθ' ὃν δύναται νὰ συνενώνη πρὸς τὴν παγκόσμιον αὐτοκρατορίαν της ξένα ἔθνη, χωρὶς ποσῶς νὰ τὰ καταδυναστεύῃ, χωρὶς κἄν νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἀφομοίωσίν των ;

Ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα δὲν γνωρίζει τὴν λέξιν «Ἐξαγγλισμός», διότι ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε ἄγνωστος εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα, τοῦλάχιστον ἐν τῇ πολιτικῇ, πάντοτε σταματᾷ

ὑπισθεν τῶν «πραγμάτων», παρέχει δὲ ἔκφρασιν μόνον εἰς τὸ ὅτι ὑπάρχει ἤδη. Ἐδῶ δὲν ἐφαρμόζεται τὸ ρητὸν τοῦ Γκαίτε :

«Διότι ὅπου ἀπορεῖ ἡ νόησις

Μία λέξις εἰσπηδᾷ διὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ¹⁾.

Εἰς τὴν πολιτικὴν συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ἡ λέξις ἀνακαλύπτεται μόνον ὅταν ὑπάρξῃ ἡ ἰδέα. Ἡ λέξις Kulturkampf (ἄγων διὰ τὴν κουλτοῦρ) ἐπλάσθη μόνον ὅταν ἐξερράγη πράγματι ὁ τοιοῦτος ἄγων.

Ὡστε λοιπὸν αἱ Ἀγγλικάι ἀποικίαι θὰ πετάξουν πρὸς ἡμᾶς καὶ θὰ μᾶς χαιρετίσουν ὡς ἐλευθερωτάς, ἐὰν ἠθέλομεν κατορθώσαι νὰ διεισδύσωμεν εἰς Ἀγγλίαν ; Ἄπαγε· τοῦναντίον θὰ ὑπερασπίσουν ἑαυτοὺς μέχρι τοῦ τελευταίου ἀνδρὸς καὶ τοῦ τελευταίου πλοίου των, προτοῦ παραιτηθῶν τῆς Ἀγγλικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, διὰ νὰ παραδοθῶν εἰς τὴν Γερμανικὴν δουλείαν καὶ καταδυνάστευσιν.

Ὁ συγγραφεὺς ἀνασκοπεῖ τὰς ἐπὶ τοῦ δικτατοῦ μετώπου αἱματηρὰς μάχας, παραιτηθῶν ὅτι ὁ ἄγων τῶν χαρακωμάτων δυσκόλως δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς ὀριστικά ἀποτελέσματα, καὶ ἐξάκολουθεῖ :

Καὶ ἀφοῦ θυσιασθῶν αἱ εἰς ἀνθρώπιον αἷμα καὶ ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν ἀνυπολόγιστοι αὐταὶ ἐκατόμβαι, θὰ ἔχωμεν ἄρά γε τότε τὴν νίκην ; Ποσῶς. Καὶ ἐὰν δι' ὅλων τούτων τῶν θυσιῶν κατορθώσωμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν σημαντικὴν τινα προέλασιν, θὰ κερδήσωμεν μόνον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἐπετύχομεν ἐντὸς τεσσάρων ἐβδομάδων. Ἀέναοι ἐνισχύσεις Ἀγγλικῶν καὶ Γαλλικῶν ἀποικιακῶν στρατευμάτων, τὸ τέλος τῶν ὁποίων δὲν δύναται τις νὰ προῖδῃ, πληροῦσι τὰ κενὰ καὶ ἐπαυξάνουσι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν μαχομένων Ἀγγλογαλλικῶν δυνάμεων. Ἐκάστη παρερχομένη ἐβδομάς τῆς ἀναποφασίστου ταύτης πολεμικῆς τῶν χαρακωμάτων ἐπαυξάνει τὰς δυσκολίας τῆς νικηφόρου πορείας μας. Καὶ κατ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν Βοερικὸν πόλεμον αἱ Ἀγγλοὶ κατέ-

1) «Denn eben wo Begriffe fehlen,
Da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein».

δειξαν πόσον στρατὸν δύνανται νὰ συλλέξουν ἐν καιρῷ πολέμου, παρ' ὅλας τὰς μικρὰς τῶν τακτικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις. Τότε δὲ εἶχον νὰ διανύσουν μακροτάτην ἀπόστασιν διὰ νὰ μεταφέρουν στρατεύματα εἰς τὴν Νότ. Ἀφρικὴν σήμερον ὅμως δὲν ἔχουν παρὰ νὰ διαπεράσουν τὴν στενὴν λωρίδα τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης. Οἱ ἀντίπαλοι μας ἐξακολουθοῦν νὰ ἐνισχύωνται διαρκῶς.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΟΧΗΣ

Τὸ ὅτι ἀπεξενώθημεν τῶν συμπαθειῶν τοῦ κόσμου δὲν ὀφείλεται εἰς ξένην κακοβουλίαν, φθόνον ἢ ψεῦδη· αὐταὶ αὐταὶ αἱ πράξεις μας πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὑπεύθυνοι διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Αἱ ξένοι χῶροι καὶ πρὸ παντὸς αἱ οὐδέτεροι γινώσκουν καλύτερον τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων καὶ γνωρίζουν ποῶς ὑπέχει τὴν εὐθύνην τῆς παγκοσμίου ταύτης καταστροφῆς. Αἱ ξένοι οὐδέτεροι χῶροι γνωρίζουν ἀρκετὰ καλὰ τὰς συνθήκας τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς. Γνωρίζουν ὅτι ὑπὲρ προσωπεῖον κοινοβουλευτισμοῦ διοικούμεθα πράγματι ἀπολυταρχικῶς. Πελευταίως ἀντελήφθησαν πῶς εἰς Αὐτοκρατορικὸς Καγκελάριος τῆς Γερμανίας, κατὰ τοῦ ὁποῦν ἡ πλειοψηφία τῶν τριῶν κλάσεων τοῦ Κοινοβουλίου ἐξέδωκε ψήφον ἐνδεικνύονταν ἐλλείπειν ἐμπιστοσύνης, ἠδυνήθη ἐν τούτοις νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀσάλευτος, ἀσφαλῆς ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῆς Αὐλῆς καὶ τῶν στρατιωτικῶν κύκλων—γεγονός, τὸ ὅποτον, ἔξω τῆς Ρωσίας, εἰς κανὲν ἄλλο πεπολιτισμένον κράτος εἶνε πλέον δυνατόν. Γνωρίζουν ὅτι ὁ Πρωσικὸς λαὸς πολιτικῶς δὲν ἔχει δικαιώματα καὶ ὅτι κυβερνᾶται ὑπὸ μιᾶς μικρᾶς κλίμας ἀριστοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον ἐπὶ μισθώματι ὅλα τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα ἐν τῇ Κυβερνήσει καὶ τῷ στρατῷ.

Πρὸ παντὸς αἱ οὐδέτεροι χῶροι γνωρίζουν—καὶ ἤδη ἔρχομαι εἰς τὰ καίρια σημεῖα τῶν ὅσα ἔχω νὰ εἶπω—:

α') ὅτι ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία πρὸ πολλοῦ εἶχον καταρτίσει τὰ σχέδια καὶ τὰς προετοιμασίας τῶν διὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὄχι μόνον ἀπὸ στρατιωτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως·

β') ὅτι ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ παρασταθῆ ὁ ἐπιθετικὸς οὗτος πόλεμος εἰς τὸν Γερμανικὸν λαὸν ὡς πόλεμος ἀπελευθερωτικὸς, ἐπειδὴ ἦτο γνωστὸν ὅτι μόνον διὰ τοῦ

τρόπου τούτου ἦτο δυνατόν νὰ διεγερθῇ ὁ ἀναγκαῖος λαϊκὸς ἐνθουσιασμός·

γ') ὅτι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ πολέμου τούτου εἶνε ἀπόπειρα πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς Γερμανικῆς ἡγεμονίας ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, ὡς βραδύτερον δ' ἐπακολούθημα ταύτης, ἡ ὑποκατάστασις τῆς ἐν τῷ κόσμῳ Ἀγγλικῆς δυνάμεως συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν «*ôte-toi de la que je m'y mette*».

Περὶ τῶν γεγονότων καὶ προσπαθειῶν τούτων ὑπάρχουν τόσον πειστικαὶ μαρτυρίαι γραφεῖσαι ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, ὥστε ἀποτελεῖ μωρὸν ὕπον καὶ ἀπελπι ἐγχειρήμα ἢ προσπάθεια πρὸς καταπολέμησιν τῆς πεποιθήσεως ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου διὰ τῶν ἀστηρίκτων δημοσιευμάτων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀνέλαβον τὴν «*διαφώτισιν*» τῆς παγκοσμίου δημοσίας γνώμης περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Γερμανίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

ΟΙ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΑΙ ΜΑΣ: ΒΕΡΝΑΡΔΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

Τὰ συγγράμματα τοῦ Βερνάρδη (Bernhardi) «*Ἡ Γερμανία καὶ ὁ Προσεχὴς Πόλεμος*», τοῦ Φροβενίου (Frobenius) «*Ἡ Μοιραία Ὥρα τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας*», τὰ βιβλία τοῦ Τράϊτσκε (Treitschke) «*Γερμανικὴ Ἱστορία καὶ πολιτικὴ*» εἶνε γνωστότατα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, καθὼς καὶ ἐν Γερμανίᾳ, μετεφράσθησαν δὲ ἐν μέρει καὶ εἰς ξένας γλώσσας. Αἱ ἱμπεριαλιστικαὶ τάσεις μιᾶς πολιτικῆς σπείρας οὐδέποτε ἄλλοτε διευτυπώθησαν σαφέστερον καὶ—κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν πρωτοουργῶν των—καὶ ἐδικαιολογήθησαν πληρέστερον ἢ ὅσον εἰς τὰ συγγραφεῖς ταύτας.

Ὅλίγα τινὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν τοῦ Βερνάρδη θὰ ἀρκέσουν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε Πρῶσσοσ στρατηγὸς τοῦ ἵππικοῦ, εἰς ὃν, ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, εἶχεν ἀνατεθῆ ἰδιαιτέρα ἀποστολὴ ἐν τῇ Ἀνατολῇ,

ἔχει δὲ παρασημοφορηθῆ διὰ τοῦ Σιδηροῦ Σταυροῦ πρώτης τάξεως. Τὸ ὅτι ἔχει ἀρμόδιον κύρος νὰ διερμηνεύσῃ τὰς βλέψεις τῶν αὐθεντικῶν Γερμανικῶν κύκλων δυσκόλως δύναται ν' ἀμφισβητηθῆ.

Ἐν σελίδι 255 τοῦ βιβλίου του λέγει (1).

«Ἡ Κυβέρνησις οὐδέποτε θὰ δυνηθῆ νὰ ὑπολογίσῃ ἐπὶ καλῶς ὠπλισμένον καὶ αὐτοθυσιαστικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κινδύνου ἢ τῆς ἀνάγκης, ἐὰν ἐξακολουθῆ προσβλέπουσα ἡρέμως τὰ πράγματα, καθ' ὃν χρόνον τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα ὑπονομεύεται συστηματικῶς ὑπὸ τοῦ Τύπου καὶ κηρύττεται ἡ πολιτικὴ μίαις ἀσθενοῦς εἰρήνης· ἔτι δὲ ὀλιγώτερον ἀκόμη, ἐὰν ἐπιτρέπη εἰς τὰ ὄργανά της νὰ συμμετέχουν εἰς τὴν τακτικὴν ταύτην καὶ νὰ τονίζουσιν διαρκῶς ὅτι ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης εἶνε ὁ σκοπὸς πάσης πολιτικῆς μας. Πρέπει τοῦναντίον νὰ πράττῃ τὸ πᾶν πρὸς ὑπόθαλψιν τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος καὶ νὰ κάμῃ τὸ ἔθνος νὰ ἐννοήσῃ τὰ καθήκοντα καὶ τοὺς σκοποὺς μίαις ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς.

«Πρέπει διαρκῶς νὰ ὑποδεικνύῃ τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ πολέμου ὡς ἀπαραίτητον παράγοντος εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ καθήκον τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς ἀρσιώσεως εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν πατρίδα.

Ἐν σελίδι 257 :

«Ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἡμῶν θὲν ἀντανακλᾶται εἰς τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ Τύπου, τὸ ὁποῖον ἐνδιατρίβει διαρκῶς ἐπὶ τῆς ἀνάγκης διατηρήσεως τῆς εἰρήνης, καταγγέλλει δὲ πᾶν τολμηρὸν καὶ εὐρὺ πολιτικὸν μέτρον ὡς πολιτικὴν ἀτάσθαλον.

» Ἀπεναντίας, μία διάπυρος ἐπιθυμία ὅπως ἀποκτήσωμεν πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων καὶ ὅπως δράσωμεν ἀνδρικῶς πληροὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν. Ἐκάστη ζωηρὰ φράσις, ἕκαστον εὐτολμον πολιτικὸν μέτρον τῆς Κυβερνήσεως εὐρίσκει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ βαθυτάτην ἠχώ καὶ χαλαροὶ τοὺς δεσμούς, οἱ ὅποιοι δεσμεύουν τὰς δυνάμεις του. Εἰς μεγάλην μῆτραν τοῦ ἔθνικοῦ τύπου τὸ συναίσθημα τοῦτο εὐρεν ἐπανειλημμένως εὐγενῆ ἔκφρασιν. Ἄλλ' ὁ πολιτευτῆς ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἱκανοποιεῖ τὸν διάπυρον τοῦτον

(1) Ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μεταφράσεως Edward Arnold, Λονδίνον.

πόθον, ὃ ὁποῖος κοιμάται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ μας ἀδιατάρκτης ἐκ τῶν θορύβων τῶν κομμάτων καὶ τοῦ κομματικοῦ τύπου, θὰ κατέκτα ὄλων τὰ πνεύματα».

Ἐν σελίδι 258 :

«Τοιαύτη πολιτικὴ (δηλ. στρατιωτικὴ πολιτικὴ) εἶνε ἐπίσης ἢ ἀρίστη σχολή, ἐντὸς τῆς ὁποίας δύναται νὰ ἐκπαιδευθῆ ἔθνος τι πρὸς μεγάλα στρατιωτικὰ κατορθώματα. Ὅταν τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ στρέφεται πρὸς ὑψηλὰ ἰδεώδη, αἰσθάνεται οὗτος τὴν **ὑποχρέωσιν νὰ σκέπτεται περὶ τοῦ πολέμου γενναίως** καὶ νὰ παρασκευάζῃ τὸ πνεῦμά του δι' αὐτόν».

«...Ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ ἔχομεν πολὺ μεγαλύτερον καὶ πολὺ πλέον ἐπεῖγον καθήκον πρὸς τὸν πολιτισμὸν νὰ ἐκπληρώσωμεν παρὰ ἢ Μεγάλῃ Ἀσιατικῇ Δυνάμει. Ἡμεῖς, καὶ οἱ Ἰάπωνες, **δυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ καθήκον τοῦτο μόνον διὰ τοῦ ξίφους.**

»Θὰ ἀποφύγωμεν λοιπὸν νὰ προσλάβωμεν εὐτολμον καὶ ἐνεργὸν πολιτικὴν, τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν μέσον πρὸς παρασκευὴν τοῦ λαοῦ μας διὰ τὸ στρατιωτικὸν του καθήκον ;»

Ἐν σελίδι 275 :

«Ἐπιτυχὴς πολιτικὴ λοιπὸν δὲν δύναται νὰ ἀκολουθηθῆ χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν πιθανότητα καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ κινδύνους. Πρέπει νὰ ἔχῃ ἢ πολιτικὴ αὕτη συνείδησιν τοῦ σκοποῦ τῆς καὶ νὰ ἔχῃ τὸν σκοπὸν τοῦτον διαρκῶς ὑπ' ὄψει. Πρέπει νὰ χρησιμοποίῃ πᾶσαν μεταβολὴν τῶν περιστάσεων καὶ πάντα τὰ ἀπρόβλεπτα γεγονότα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν ἰδεῶν τῆς. Πρὸ παντός πρέπει νὰ εἶνε ἐτοίμη νὰ δράξῃ τὴν κατάλληλον ψυχολογικὴν στιγμὴν καὶ νὰ ἐνεργῇ εὐτόλμως, ἐὰν ἢ γενικὴ θέσις τῶν πραγμάτων ἐνδείξῃ τὸ δυνατόν τῆς πραγματοποιήσεως πολιτικῶν φιλοδοξιῶν, ἢ τῆς **διεξαγωγῆς ἀναγκαίου τινὸς πολέμου ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας.**

Ἐν σελ. 275—6 :

«Ὁ Γέρω-Φριτζ πρέπει νὰ εἶνε τὸ πρότυπόν μας ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην (δηλ. εἰς τὴν **παράβλεψιν καὶ ἀθέτησιν τῶν ἱστορικῶν δικαίων**), πρέπει δὲ νὰ μᾶς διδάσκη μετὰ ἀμειλίχτου ρεαλισμοῦ νὰ καθοδηγῶμεν οὕτω πως τὴν πολιτικὴν μας, ὥστε ἢ θέσις τοῦ πολιτικοῦ κόσμου νὰ εἶνε εὐμενῆς πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ μὴ χᾶσωμεν τὴν χρυσὴν εὐκαιρίαν.

«Ἀποτελεῖ κατάχρησιν γλώσσης ἢ προσπάθεια τοῦ ἥκιστα

ἐπιχειρηματίου αἰῶνός μας ὅπως στιγματίσῃ τὴν δραστηκὴν ἐκείνην πολιτικὴν, ἢ ὅποια ἐπεδίωξε θετικὸς σκοπός, ὡς πολιτικὴν τυχοδιωκτικὴν».

Ἐν σελ. 277 ὁ συγγραφεὺς ὑποδεικνύει ὅτι ἡ στρατιωτικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευὴ πρέπει νὰ συμβαδίζουσι διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν ὅπως τὸ πλῆγμα κατενεχθῆ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἢ ὅποια θὰ εἶνε ἡ εὐθιτωτέρα ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως.

«Ἡ ὑποχρέωσις ἢ ἐπιβαλλομένη ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ ὅπως παραμένῃ μακρὰν τῆς πολιτικῆς ἐν εἰρήνῃ, ὅπως καὶ ἐν πολέμῳ, εἶνε ὀρθὴ μόνον ἀπὸ μίᾳς περιορισμένης ἀπόψεως. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου πρέπει νὰ τηρῶνται ἐνήμεροι τῶν διαρκῶς κυμαινομένων καὶ μεταβαλλομένων φάσεων τῆς πολιτικῆς· πρέπει μάλιστα νὰ ἐπιτρέπηται τὰ μέτρα εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπίδρασις τις ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διὰ νὰ προσαρμόζουσι τὴν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς, ἔχουσι δὲ τὸ δικαίωμα νὰ ζητοῦν παρὰ τοῦ πολιτικοῦ νὰ ἐνεργήσῃ, ἐὰν ἡ στρατιωτικὴ κατὰστασις εἶνε ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκὴ».

Ἐν σελίδι 280 :

«Τὰ μετνοεκτήματα μίᾳς ταυτῆς καταστάσεως (δηλ. πολέμου πρὸς δύο μέτωπα) δύνανται ἀποφευχθῶσι διὰ πολιτικῆς καθιστώσης ἐφικτὴν στάσιν ἐπιθετικὴν καὶ, εἰ δυνατὸν, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἐνὸς ἀντιπάλου, προσηύδ' ὁ ἄλλος κατορθώσῃ νὰ ἀναμιχθῆ ἐνεργῶς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐκ τῆς πρωτοβουλίας ταύτης ἐξήρτηται σήμερον ἡ ἀσφάλεια ἡμῶν, ὡς ἐξήρτητο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου. Πρέπει νὰ ἀνοιξώμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς μας πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην».

Ταυτοχρόνως ἡ διπλωματία μας ἀνέλαβε τὸ ἔργον «νὰ ἀνακατεύσῃ οὕτω τὰ χαρτιά της, ὥστε νὰ εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ ἡ Γαλλία». Ὁ συγγραφεὺς προσθέτει κατόπιν :

«Ἡ ἀποψις αὕτη χρίζει ἀναμφιβόλως προσοχῆς, δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ προκαλέσωμεν τὴν ἐπίθεσιν ταύτην τηροδντες στάσιν παθητικῆς ἀναμονῆς. Οὔτε ἡ Γαλλία, οὔτε ἡ Ρωσία, οὔτε ἡ Ἀγγλία ἔχουσι ἀνάγκην νὰ ἐπιτεθοῦν διὰ νὰ προαγάγουσι τὰ συμφέροντά των. Ἐφ' ὅσον ἡμεῖς ἀποφεύγωμεν τὴν ἐπίθεσιν, δύνανται νὰ μᾶς ἐξαναγκάσουν νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν

θέλησίν των διὰ τῆς διπλωματίας, καθὼς ἡ ἔκθεσις τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ Μαρρόκου ἀποδεικνύει καὶ καθὼς ἡ ἔκθεσις τῆς Βαλκανικῆς κρίσεως ἐνδεχόμενον ἐπίσης νὰ καταδείξη.

«Ἐὰν ἐπιθυμοῦμεν νὰ προκαλέσωμεν ἐπίθεσιν τῶν ἀντιπάλων μας, πρέπει νὰ ἐγκαινίσωμεν ἐνεργὸν πολιτικὴν, ἡ ὁποία, χωρὶς νὰ προσβάλλῃ τὴν Γαλλίαν, θὰ ἐπηρεάξῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἢ τὰ τῆς Ἀγγλίας, ὥστε ἀμφοτέρω τὰ κράτη ταῦτα νὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἀνάγκην νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν. Εὐκαιρίαι διὰ τοιαύτην τινὰ πολιτικὴν μᾶς παρέχονται ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἐν Εὐρώπῃ.»

Δὲν εἶνε κατάδηλον τὸ νόημα τῶν φράσεων τούτων; Ὅχι μόνον αἱ τάσεις τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς ἀποκαλύπτονται οἷαι εἶνε πράγματι καὶ ἄνευ οἰουδήποτε προσχήματος, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν αἱ τάσεις αὗται δεόν νὰ πραγματοποιηθῶσι, προδιαγράφεται ἐν λεπτομερεστάτῃ λεπτολογίᾳ. Δέον νὰ ἐμολογηθῇ ὅτι ὁ Καγκελάριος ὑπῆρξε κατάλληλος μαθητὴς τοῦ Στρατηγοῦ, ἐξετέλεσε δὲ ἀριστοτεχνικώτατα τὸ ἔργον τοῦ τοῦ ἀνακατευματος τῶν χαρτιῶν» κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐκ τοῦ ἐπιθετικοῦ πολέμου νὰ δημιουργηθῇ πόλεμος ὄνθην ἐλευθερωτικὸς. Γοῦτο τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι πιστεύει ὁ ἀπλοῦκός Μιχαήλ (1), διότι ἕλες ὁ ἄλλος κόσμος πρὸ πολλοῦ κατώρθωσε νὰ διῶδῃ διὰ μέσου τῆς γιγαντιαίας φενάκης.

Ὁ Bernhardt φυσικὰ θὰ προσέτιμα νὰ παρείχομεν ἀφορμὴν πρὸς ἔκρηξιν Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαρροκηνοῦ ζητήματος, πρηγορεῖται ὅμως διὰ τῆς σκέψεως ὅτι δὲν ἐχάθησαν ἀκόμη πᾶσαι αἱ εὐκαιρίαι.

Ἐν σελίδι 285 λέγει:

«Δὲν πρέπει, ἐπομένως, νὰ θεωρήσωμεν τὴν σύμβασιν ταύτην ὡς ὀριστικὴν. Ὑπόκειται εἰς ἀναθεώρησιν τόσον αὐτὴ ὅσον καὶ ἡ Συνθήκη τῆς Ἀλγεθίρας, πράγματι δὲ παρουσιάζει ὑπὸ τὴν ἔψωψιν ταύτην τὸ πλεονέκτημα ὅτι δημιουργεῖ νέας εὐκαιρίας προστριβῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν.»

Ἴδου λοιπόν: μία διεθνῆς συνθήκη, ἡ ὁποία ἡμπόδισε τὴν

(1) Τὸ ὄνομα Μιχαήλ εἶνε συμβολικὸν τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ὅπως τὸ Τζῶν Μπόυλ τῶν Ἀγγλων. Τὸ κυριώτερον χαρακτήρισμα τοῦ Γερμανοῦ Μιχαήλ εἶνε ἀφέλεια καὶ ἀγαθότης συνορεύουσα σχεδὸν πρὸς ἡλιθιότητα.

ἔκρηξιν ἑνὸς παγκοσμίου πολέμου, τυγχάνει τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ συγγραφέως μόνον ὑπὸ αἴρεσιν, καθόσον δηλ. παρουσιάζει νέας ἀφορμὰς προστριβῶν, παρέχουσα τοιουτοτρόπως τὴν *ἐλπίδα*, ὅτι ταχέως θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν παγκόσμιον πόλεμον, τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς ποθεῖ.

Ἐξαιρετικῶς διδακτικὴ εἶνε ἡ συζήτησις τοῦ Στρατηγοῦ περὶ τῶν σχέσεων ἡμῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τῶν εἰδικῶν διαπραγματεύσεων τὰς ὁποίας διηύθυνε τότε ἐν Βερολίνῳ ὁ λόρδος Χαλδαίην (Haldane). Αἱ διαπραγματεύσεις αὗται ὁμοῦ μετὰ τῶν προγενεστέρων Ἀγγλικῶν προτάσεων καθὼς καὶ ἐκείνων αἵτινες ἐπηκολούθησαν καὶ αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἐπίτευξιν πολιτικῆς καὶ ναυτικῆς συνεννοήσεως μετὰ τῆς Γερμανίας, ἀξίζει νὰ ἀποτελέσουν θέμα ἰδιαιτέρου κεφαλαίου, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ καταδειχθῇ σαφῶς ὅτι ἡ Ἀγγλία συνεχῶς καὶ διὰ τοῦ σοβαρωτέρου τρόπου εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν τῶν διαπραγματεῶν τούτων, ἀλλ' ὅτι αὗται ἐματαιώθησαν πάντοτε διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς Γερμανίας ἢ τῶν ἀπραγματοποιήτων ὄρων τοὺς ὁποίους ἐξίτηι νὰ ἐπιβάλῃ. Ἴσως καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἠκολούθει τὰς συντάξας τοῦ Βερνάρδου γράψαντος :

Ἐν σελίδι 287 :

» Ἀκόμη καὶ αἱ Ἀγγλικαὶ ἀπόπειραι πρὸς προσέγγισιν δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποτυφλώσουν ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν. Τὸ πολὺ δυνάμεθα νὰ τὰς χρησιμοποιήσωμεν ὅπως ἐπιβραδύνωμεν τὸν ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόφευκτον πόλεμον, μέχρις ὅτου ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἔχομεν *ἐλπίδα τινὰ ἐπιτυχίας*».

Ἐν τῇ κατακλειδί τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ συγγραφεὺς προβαίνει εἰς τὴν ἐξῆς ἐμφραντικὴν ἀποστροφὴν :

Ἐν σελ. 287—8 :

« Ἐὰν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἐφρόνει ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον, ἢ ὅλη ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ κατάστασις γενικῶς δεικνύει ὅτι βραχεῖα μόνον ἀνάπαυλα δύναται νὰ ὑπάρξῃ, προτοῦ ἀντιμετωπίσωμεν ἀπαξ ἔτι τὸ ζήτημα τοῦ *εἰναι θὰ σύρωμεν τὸ ξίφος διὰ τὴν θέσιν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἢ θὰ ἀπαρνηθῶμεν ἀπαξ καὶ διὰ παντὸς μίαν τοιαύτην θέσιν*. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ περιμένωμεν . . . Ἡ πολιτικὴ κατάστασις παρουσιάζει πολλὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων ὡς ὑπομοχλίων δυνάμεθα

νά στηριξώμεν τὸν μοχλὸν μας. Ἡ Ἀγγλία ἐπίσης εὐρίσκεται εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν . . . Αἱ ταραχαὶ ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ θὰ δεσμεύσουν πιθανῶς τὰς δυνάμεις τῆς Ρωσσίας καὶ τὰ Ἀγγλικά συμφέροντα θὰ ὑποφέρουν κατὰ συμπάθειαν. Τοὺς ὅρους καὶ τὰς συνθήκας ταύτας μία ἐνεργὸς καὶ διορατικὴ Γερμανικὴ πολιτικὴ δέον νὰ χρησιμοποιοῦσῃ πρὸς ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς γενικῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἐν τῇ συμφέροντι τῆς Φάτερλανδ».

* * * * *

Ο ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

“Ἡ ΘΕΣΙΣ ΥΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ.,

Ἐξ ὅλων τῶν προειρημένων θὰ καταφανῆ ὅτι τὸν παρόντα πόλεμον δὲν θεωρῶ οὔτε ἀμυντικόν, οὔτε προληπτικόν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶνε καθαρῶς πόλεμος κατακτητικὸς, ἀπότοκος ἱμπεριαλιστικῶν ἰδεῶν καὶ ἐξυπηρετικὸς ἱμπεριαλιστικῶν σκοπῶν. Τίποτε ἄλλο.

Εἶνε πόλεμος διὰ τὴν περίφημον «θέσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον», τὴν ὁποίαν ὑποτίθεται ὅτι δῆθεν μᾶς ἀναδύεται, πρέπει δὲ νὰ καταλάβωμεν βιαίως δι' ἐνόπλου χειρός.

Ἄλλ' ὁποία ἡ ἔννοια τῆς φράσεως ταύτης «θέσις ὑπὸ τὸν ἥλιον»; Οὐδεὶς λέγει σαφῶς τί σημαίνει, πᾶς τις δὲ ἐννοεῖ τὴν φράσιν κατὰ βούλησιν.

Ἡ ἰδέα εἶνε τόσον ξένη πρὸς τὸν λαόν, ὥστε δύναται νὰ ὑποθεθῇ ὅτι δὲν θὰ ἐδέχετο οὗτος νὰ θυσιασθῇ, ἐὰν ἐλέγετο εἰς αὐτόν: «Πρέπει σὺ νὰ μᾶς εὕρῃς μίαν θέσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον».

Διὰ τοὺς μεμνημένους ἐν τούτοις ἀποτελεῖ τὴν μαγικὴν ἐκείνην φράσιν ἢ ὁποία συγκεφαλαιώνει τοὺς ἱμπεριαλιστικούς τῶν πόθους. «Μόνον στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ξίφους μας δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν θέσιν ἐκείνην ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἢ ὁποία μᾶς ἀνήκει, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐννοοῦν νὰ μᾶς παραχωρήσουν αὐτοθελήτως». (Διάδοχος Γουλιέλμος). Φέρουσα τοιαύτην ἐπιγραφὴν καθὼς καὶ τὸ ρητὸν «Pro patria et gloria» (ὑπὲρ πατρίδος καὶ δόξης) πωλεῖται ἢ

φωτογραφική εικὼν τοῦ Γερμανοῦ Διαδόχου εἰς τὰ Γερμανικὰ βιβλιοπωλεῖα.

* * * * *

[*Ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζων ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ τὰς διπλωματικὰς ἐπιτυχίας τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας παρατηρεῖ ὅτι παρ' ὅλας τὰς ἀστοχίας καὶ ἐλλείψεις τῶν Γερμανῶν διπλωματῶν, τόσον ἡ Γερμανία ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ Σύμμαχοί τῆς ὠφελήθησαν, χάρις εἰς τὸ γόητρον τὸ ὁποῖον διέθετεν ὁ Γερμανικὸς στρατός].*

Οὕτω, λέγει, εἰς πάσας τὰς συρράξεις τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ Γερμανία ἐν συνδυασμῶ μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἰταλίας, ἐξηγήθεν ἀρκούντως ὠφελημένη ἐν τέλει, οἱ δὲ σύμμαχοί τῆς, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῆς Γερμανίας ἠδυνήθησαν νὰ ἀποκομίσουν λάφυρα, πρὸς τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἦτο κατάλληλον νὰ συγκριθῶσιν αἱ προσκτήσεις τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας. Δὲν ἠδυνήθη τῇ 1908 ἡ Αὐστρία νὰ ἀποσπᾷ τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίην, λιπαρὸν τεμάχιον ἀπείρως σπουδαιότερον καὶ εἴκοσι Μαρόκων; Δὲν ἠδυνήθη ἡ Ἰταλία νὰ προσκτήσῃ ἀνευ Εὐρωπαϊκῆς συγκρούσεως τὴν Τρίπολιν καὶ τὰ Δωδεκάνησα — προσκτήσεις τὰς ὁποίας δυσκόλως δύναται τις νὰ προσδοκᾷ ὅτι θὰ ἐξεμείσῃ καὶ πάλιν. Παρέκτός τῆς ἀνοικτῆς θύρας εἰς τὸ Μαρόκον, ἡ ὁποία ἔχει ἀπείρως μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ οἰαδήποτε πολυτίμητα δικαιώματα κατακτήσεως ἀπαιτοῦντα θυσίαν αἵματος, δὲν ἐπρίψαμεν εἰς τὴν διαπραγματεύσιν καὶ σημαντικὸν τμήμα τοῦ Γαλλικοῦ Κογκῆ — ἀντάλλαγμα στοιχίσαν εἰς τὸν Καγιώ, τὸν ὑπεύθυνον διὰ τοῦτο Γάλλον ὑπουργόν, τὸ γόητρον καὶ τὴν θέσιν του καὶ τὸ ὁποῖον ὀλίγου δεῖν ἐστοίχιζε καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του τὴν ζωὴν τῆς; Δὲν ἐπετύχομεν ἐνεργοῦντες μετὰ τῆς Συμμάχου μας Αὐστρίας, τὸ μέγα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων ταύτης κατόρθωμα τοῦ νὰ ἐκδιώξωμεν τοὺς Μαυροβουνίους ἐκ τῆς Σκόδρας, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐξηγόρασαν διὰ ποταμῶν αἱμάτων, καὶ νὰ εἰσαγάγωμεν ἐκεῖ διεθνή φρουράν; Ἡ δημιουργία τοῦ πυγμαίου βασιλείου τῆς Ἀλβανίας, «τοῦ ἐξαμβλώματος τοῦτου τῆς ρυπαρίας καὶ τοῦ πυρός», δὲν ἐπετεύχθη ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον χάριν τῶν συμφερόντων τῶν Συμμάχων μας Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας;

* * * * *

Τί δὲ ἀναγινώσκωμεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον

«Ἡ Γερμανία ὑπὸ τὰ ὅπλα» βιβλίου τοῦ Γερμανοῦ Διαδόχου; Σὺν ἄλλοις καὶ ταῦτα :

«Σήμερον πράγματι ζῶμεν εἰς ἐποχὴν ἀποβλέπουσαν μετὰ εἰδικῆς ἱκανοποιήσεως εἰς τὸ ὑπερήφανον ὕψος τῆς παιδείας της, προθυμοτάτην εἰς καύχησιν ἐπὶ τῷ διεθνεί τῆς κοσμοπολιτισμῶ, ἐγκουχωμένην εἰς φαντασιόπληκτα ὄνειρα περὶ τοῦ δυνατοῦ μιᾶς διηνεκοῦς εἰρήνης καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Ἄλλ' ἡ ἀποφῆς αὕτη τῆς ζωῆς δὲν εἶνε Γερμανικὴ καὶ δὲν προσαρμύζεται εἰς ἡμᾶς. Ὁ Γερμανὸς ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τοὺς συντοπίτας του, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὴν θέσιν τῆς μειουμένην, δὲν τολμᾷ νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοιούτων ὀνείρων, δὲν τολμᾷ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν νὰ παραδοθῇ εἰς ῥάθυμον ὕπνον ὑπὸ τὰ εἰρηνικὰ βαυκαλήματα, τὰ ὁποῖα ὑποτονθορύζουσιν οἱ Οὐτοπισταί».

«...Βεβαίως ἡ διπλωματικὴ δεξιότης δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἀναβάλλῃ τὴν σύγκρουσιν ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἐνῶστε δὲ καὶ νὰ διαλύῃ τὰς ὑπαρχούσας δυσκολίας. Βεβαίως πάντες ἐκεῖνοι οἱ κατέχοντες ὑπευθύνους θέσεις θὰ ἔχουσιν πληρεστάτην συνείδησιν τῆς τεραστίως ἐπιβουλήν κατὰ τὴν σοβαρὰν ἰσχύα τῆς κρίσεως. Πρέπει δὲ νὰ ἀντιληφθῶσι σαφῶς, ὅτι ἡ γιγαντιαία πύρκακα, ἀφοῦ ἅπασ ἐξαναφθῇ, δὲν θὰ εἶνε δυνατόν τόσο εὐκόλως ἢ τόσο ταχέως νὰ σβεσθῇ».

Ἡ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΚΛΩΣΕΩΣ

(Einkreisungspolitik)

Πᾶς τις ἐν Γερμανίᾳ ὀμιλεῖ διαρκῶς περὶ τῆς «πολιτικῆς τῆς κυκλώσεως» (Einkreisungspolitik), εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀποδίδου τὴν παροῦσαν καταστροφὴν. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἔχομεν τὸ αὐτὸ φαινόμενον μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦται καὶ καθ' ἄλλην τὴν δικαιολογητικὴν ἐκστρατείαν τὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ τὴν Γερμανίαν ὡς ἀθῶνον ἀμύνον, τὴν δὲ Ἀγγλίαν ὡς τὸν ἀδηφάγον λύκον. Ἐὰν ἡ φράσις ἔχει ἔννοιάν τιναν, αὕτη δὲν ἔμπορει παρὰ νὰ σημαίνῃ μίαν πολιτικὴν, ἢ ὁποία ζητεῖ νὰ ἐγκλείσῃ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, τὰς δύο κεντρικὰς Δυνάμεις, ἐντὸς ἐχθρικοῦ κύκλου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν περιβαλλουσῶν Δυνάμεων. Ἡ φράσις δηλαδὴ ἐκφράζει μίαν γεωγραφικὴν ἰδέαν.

[Ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ εἰδικῶς ἐπι-

θετικὰ κατὰ τῶν Κεντρικῶν Αὐτοκρατοριῶν τάσεις ἢ τυχαία γεωγραφικὴ θέσις τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ καὶ ἐξακολουθεῖ:]

Ἐλέχθη ὅτι ἡ Ἀγγλία φθονεῖ τὴν ἐμπορικὴν μας ἀνάπτυξιν. **Ποῦ ὁμως, πῶς καὶ πότε ἀπεπειράθη ποτὲ ἡ Ἀγγλία νὰ μετατρέψῃ τὸν «φθόνον» τῆς αὐτὸν εἰς ἐνέργειαν;** Ἐν ἄλλαις λέξεσι, πότε ἐπέζητησε νὰ προσβάλῃ τὴν Γερμανίαν; Οὐδέποτε. Οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ἐκ τῆς ὁποίας νὰ ἐξάγεται πρόθεσις αὐτῆς ὅπως ἐπιτεθῇ στρατιωτικῶς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Συμμάχων αὐτῆς κατὰ τῆς Γερμανίας.

Δύνασθε ἴσως νὰ εἴπητε ὅτι παρέσχε διπλωματικὴν ὑποστήριξιν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Μαροκκηνοῦ ζητήματος. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία εἶχε δικαίωμα νὰ πράξῃ οὕτω καὶ δὴ καὶ καθῆκον, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς Ἀγγλογαλλικῆς συμφωνίας τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ Μαρόκον. Καὶ μήπως ἡ Αὐστρία δὲν ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρόν μας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς διενέξεως ἐκεῖνης; Καὶ ἡμεῖς δὲν ὑποστηρίξαμεν τὴν Αὐστρίαν εἰς ὅλα τὰ Ἀνατολικά ζητήματα. **Διατὶ ἡ διπλωματικὴ ὑποστήριξις ἢ παρεχομένη εἰς φιλικὴν εἰς ἢ συμμαχικὴν Δύναμιν εἰς τὴν μίαν περιπτώσιν νὰ θεωρεῖται ὅτι εἶνε ἀμυντικῆς φύσεως καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἐπιθετικῆς;** Δὲν εἶνε ἡ Ἀγγλία ἐλευθέρᾳ κατὰ τὰς διπλωματικὰς τῆς διαπραγματεύσεις νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς συμφερόντων καὶ ὑποχρεώσεων συμφώνως πρὸς τοὺς ἰδικούς τῆς, ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων γνώμονας, ὡς πράττομεν καὶ ἡμεῖς προκειμένου περὶ τῶν συμφερόντων καὶ ὑποχρεώσεών μας; Καὶ πάλιν ἐρωτῶ: **Ποῦ αἱ ἀποδείξεις τῶν ἐπιθετικῶν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας διαθέσεων ἐναντίον ἡμῶν;**

Θὰ προβληθοῦν βεβαίως ἐνστάσεις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν συμφωνιῶν τὰς ὁποίας ἀνέφερα καὶ τὰς ὁποίας ἡ Ἀγγλία συνήψε μετὰ τῆς Γαλλίας, ἐπρόκειτο δὲ νὰ συνάψῃ καὶ μετὰ τῆς Ρωσσίας. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀρά γε δὲν συνήψαμεν στρατιωτικὰς συμφωνίας μετὰ τῆς Αὐστρίας διακωνίζουσας λεπτομερῶς—μέχρι καθορισμοῦ καὶ τοῦ τελευταίου τηλεβόλου καὶ τοῦ τελευταίου λόχου—τὰ τῆς ὑποστηρίξεως τὴν ὁποίαν ἑκατέρα τῶν δύο Συμμάχων Δυνάμεων ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ προσφέρῃ ἐν περιπτώσει Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου; Δὲν ἀντηλλάσσοντο διαρκῶς ἐπισκέψεις καὶ δὲν συνεχροτοῦντο συνδιασκέψεις μετὰξὺ τῶν

δύο Γενικῶν Ἐπιτελείων; Ἐὰν ἢ πολὺ στενωτέρα στρατιωτικὴ ἡμῶν συμφωνία πρὸς τὴν Αὐστρίαν δὲν εἶχεν ἐπιθετικὸν χαρακτήρα, διατί νὰ ὑπάρχη τοιοῦτος εἰς τὰς πολὺ χαλαρωτέρας διευθετήσεις μεταξὺ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τῶν Γάλλων εἰδικῶν, αἱ ὁποῖαι μόλις ἐξήρχοντο ἔξω τοῦ κύκλου ἀπλῆς συζητήσεως (1);

Αἱ συζητήσεις αὗται ἐστεροῦντο παντελῶς, ὡς διαπιστοῦνται καὶ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων, θετικοῦ χαρακτήρος, ἐπειδὴ δὲν ἐβασίζοντο ἐπὶ οἰασδῆποτε ὑποχρέωσιν ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τῶν ὄρων συμμαχικῆς συνθήκης, πρὸς παροχὴν ἀμοιβαίας στρατιωτικῆς ὑποστηρίξεως. Ἡ Ἀγγλογαλλικὴ Συνεννόησις δὲν περιείχε τοιαύτας ὑποχρέωσεις, ἄφινε δὲ εἰς ἑκάτερον τῶν συμβαλλομένων μερῶν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσῃ ἐλευθέρως σύμφωνα πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν, ἐὰν ἔπρεπε ἢ δὲν ἔπρεπε νὰ παράσχῃ τὴν στρατιωτικὴν του βοήθειαν εἰς τὸ ἕτερον μέρος (2). Καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη ἀπροκλήτου ἐπιθέσεως παρὰ τρίτης τινὸς Δυνάμεως, ἢ ἐλευθερία αὕτη ὑφίστατο, μόνον δὲ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἀμφότεραι αἱ Δυνάμεις ἀπεφάσιζον ἐλευθέρως νὰ συνεργασθοῦν, αἱ συζητήσεις τῶν στρατιωτικῶν εἰδικῶν ἦσαν προωρισμένοι νὰ ἔχουν πρακτικὰς συνεπείας.

Αἱ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας σχέσεις ἦσαν, ἀπὸ ἀπόψεως γενικῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, πολὺ χαλαρότεραι καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Αἱ διακανονίσεις αἱ ἐπιτευχθεῖσαι μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Ἀγγλίας ἀνεφέροντο ἀποκλειστικῶς εἰς ἐδαφικὰ συμφέροντα ἐν Ἀσίᾳ καὶ δὲν περιελάμβανον ὑποχρέωσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ἀγγλία τόσον ὀλίγον ἐνδιεφέρετο εἰς τὰ τῆς Γαλλορρωσικῆς Συμμαχίας, ὥστε δὲν ἐγνώριζεν οὐδὲ καὶ τὴν φραστικὴν διατύπωσιν τῶν ὄρων τῆς Συμμαχίας (3).

Ἀνεξαρτήτως οἰασδῆποτε ὑποχρέωσιν ἢ προθέσεως πρὸς ἐπίθεσιν καθ' ἡμῶν, δὲν ὑπῆρχεν ἐπίσης—καθ' ὅτι ἀφεώρα τὴν

(1) Βλ. ἀγόρευσιν Σερ Ἐδουαρδ Γκρέϋ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τὴν 3ην Αὐγ. 1914.

(2) Βλ. ἐπιστολὴν τοῦ Σερ Ἐδ. Γκρέϋ πρὸς Καμπόν, Νοεμβρ. 22, 1912, (ἐν Ἀγγλικῇ Κυανῇ Βιβλῳ ἀρ. 105).

(3) Βλέπε ἀγόρευσιν Σερ Ἐδ. Γκρέϋ Αὐγ. 3, 1914.

Ἄγγλιαν—οὐδὲ ἐλατήριόν τι, οἷονδῆποτε τὸ ὅποιον θὰ τὴν ἐξώθει ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Ὅποιον πλεονέκτημα θὰ ἠδύνατο ἡ Ἄγγλία νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θὰ ἐκέρδιζεν ἐκ πολέμου ἐναντίον ἡμῶν; Ἡμεῖς οἱ ὅποιοι ἔχομεν διαρκῶς ἀνά χεῖλη τὴν φράσιν περὶ τοῦ «παντοπωλικοῦ πνεύματος τῶν Ἄγγλων» καὶ ἀντιπαραβάλλομεν τὴν ψυχρὰν καὶ ἐμπορικῶς ὑπολογιστικὴν ἀντίληψιν των πρὸς τὸν ἰδικὸν μας στρατιωτικὸν ἐνθουσιασμόν, δὲν ἔπρεπε πράγματι νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὸ ἔθνος τοῦτο τῶν «παντοπωλῶν» τὴν μωρίαν τοῦ νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξοντώσουν τὸν καλύτερόν των πελάτην πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ βελτιώσουν τὰς ἐμπορικὰς των ἐργασίας. Τοιαύτη ὅμως λαγωκέφαλος πορεία εἶνε πράγματι δυνατὴ μόνον εἰς ἔθνος, εἰς τὸ ὅποιον οἱ συνταγματάρχαι τοῦ ἱππικοῦ καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἀντίπαλοι τῶν ἐμπορικῶν τάξεων ἔχουν τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ οὐχὶ εἰς ἔθνος ἐμπόρων, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ του ἀνδρῶς προέρχονται ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει εἶνε, ἀνευ ἐξαίρεσεως, τελείως ἐξοικειωμένοι μὲ τὰς ἰδέας τοῦ συγχρόνου ἐμπορικοῦ πνεύματος.

Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἡ Ἄγγλία οὐδέποτε ἔσχεν ἐπιθετικὰς διαθέσεις καθ' ἡμῶν οὐδέποτε συνωλόγησε συμμικχίαν μὲ ἐπιθετικὰς διαθέσεις κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ οὐδέποτε ἐπραξέ τι τὸ ὅποιον νὰ ὑποκινήσῃ ἄλλους εἰς ἐπίθεσιν καθ' ἡμῶν.

Πᾶς ὑποστηρίζων τὸ ἐναντίον εἶνε ὑποχρεωμένος, σύμφωνα πρὸς τοὺς ἰσχύοντας κανόνας, νὰ προσαγάγῃ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἰσχυρισμῶν του. Μάτην ἀπέβλεψα μέχρι τοῦδε εἰς Γερμανικὰς ἀγορεύσεις καὶ δημοσιεύματα ὅπως ἴδω εἰς αὐτὰ παρεχομένας τὰς μαρτυρίας ταύτας. Παντοῦ ὑπάρχει ὁ κενὸς ἰσχυρισμὸς, οὐδαμοῦ ὅμως καὶ ἔχνος κἂν ἀποδείξεως.

Ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος προβάλλεται ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν καὶ ὑπὸ ἐπισήμων κύκλων, ἦτοι ὑπ' ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶνε ἐν γνώσει τῆς διπλωματικῆς ἱστορίας τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας, ὁ ἰσχυρισμὸς ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀκριβεστεράς ἐπὶ τοῦ θέματος πληροφορίας των, ἀποτελεῖ δηλ. ψεῦδος.

Ἡ τελευταία αὕτη δεκαπενταετία, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δηλ. τῆς πρώτης Συνδιασκέψεως τῆς Χάγης τοῦ 1899, δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μία συνεχῆς σειρά ἀποπειρῶν ἐκ μέρους τῆς Ἄγγλιας ὅπως ἔλθῃ εἰς πολιτικὴν συνεννόησιν μετὰ τῆς Γερμανίας,

καὶ ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης ἐπιτύχη περιορισμὸν τῶν ναυ-
τικῶν ἐξοπλισμῶν ἀμποτέρωθεν—ἀποπειρῶν, αἵτινες εἰς πᾶσαν
περίπτωσιν ἐματαιώθησαν ἐλλείψει ὀρθῆς κρίσεως ἐκ μέρους τῆς
Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἢ καὶ τῇ κακῇ θελήσει αὐτῆς.

Εἶνε γνωστότατον, οὐδὲ χρήζει λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως ἐν-
ταῦθα, τὸ ὅτι ἡ Ἄγγλία, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπεισοδίου τῆς Φασόδας,
ὁπότε αἱ πρὸς τὴν Γαλλίαν σχέσεις τῆς εἶχον περιέλθει εἰς ἄκραν
ἐντασιν, ἣτις σχεδὸν ἐξηνάγκαζεν αὐτὴν νὰ προέλθῃ εἰς ἐνοπλον σύρ-
ραξιν, προσεπάθησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν «λαμπράν τῆς ἀπομόνωσιν»
καὶ νὰ προέλθῃ εἰς συνεννόησιν μεθ' ἡμῶν. Ἄλλ' οἱ δευδερκεῖς μας
πολιτικοὶ—ὡς τσάκις συμβαίνει τοῦτο—δὲν ἔδραξαν τὴν εὐκαι-
ρίαν. Ἀφῆκαν νὰ τοὺς διαφύγῃ ἡ κατάλληλος στιγμή, καθ' ἣν, ἄνευ
καταστρεπτικῶν προετοιμασιῶν, ἄνευ ἀνασπάσεως τοῦ ξίφους καὶ
ἐν τῇ ἀπολαύσει διαρκοῦς ἀσφαλείας, θὰ ἠδύνατο νὰ προαγάγουν
τὴν περαιτέρω ἡμῶν εὐημερίαν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῷ πολιτισμῷ
καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὸν κόσμον δικαίαν εἰρήνην.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Τὴν 28^{ην} Αὐγ. 1898 ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐπίσημον Ἐφημε-
ρίδα τῆς Πετρούπολεως ἡ περίφημος περὶ Εἰρήνης Προκήρυξις
τοῦ Τσάρου.

**Ἐποία ἢ πρὸς τὴν Προκήρυξιν ταύτην σιᾶσις τῆς Ἀγ-
γλίας ; Καὶ ὁποία ἢ τῆς Γερμανίας ;**

Καθ' ὃν χρόνον ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ δημοσία γνώμη ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς
τὴν Κυβέρνησιν ἐχαιρέτιζε τὴν προκήρυξιν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας
συμπαθείας καὶ ὁ Ἄγγλος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἠδύνατο νὰ
ἀναγγέλλῃ εἰς τὴν Πετρούπολιν τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἐπιδοκιμα-
σίαν, ἐξεδηλώθη καὶ ἐν Γερμανίᾳ λαϊκῆ τις κίνησις ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν,
τὰς ὁποίας διετύπωσεν ὁ Τσάρος. Ἄλλ' ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις
ἐτήρησε στάσιν ψυχρὰν καὶ μόνον τὸ κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν -δη-
μοκρατῶν ἀνεγνώρισε τὴν ἱστορικὴν σημασίαν τῶν ἰδεῶν τούτων—

ιδεῶν, τὰς ὁποίας συχνὰ καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον ὑποστηρίξει, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι διὰ πρώτην ἤδη φοράν ἐλάμβανον ἔκφρασιν ἐκ τόσον ὑψηλῶν προσώπων.

... Ὁ ὑπὲρ πάντας διακριθεὶς διὰ τὰς κατὰ τῆς εἰρηνικῆς προκηρύξεως τοῦ Τσάρου καθοβούλους ἐπιθέσεις του ἦτο, καὶ τότε ἀκόμη, Γερμανός, ὁ καθηγητὴς Στέγκελ (Stengel), ὑφηγητὴς τοῦ διεθνoῦς δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νὰ προφητεῦσῃ τὰ ἀπαισιώτερα τῶν ἀποτελεσμάτων διὰ τὴν Συνδιάσκεψιν, ἢ ὁποῖα μέχρι ὥρας δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει. Εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων, ἀπεστάλη κατ' εὐθείαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης ὡς εἰς τῶν πληρεξουσίων τῆς Γερμανίας.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως συναντῶμεν καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν εἰκόνα, τὴν Ἀγγλίαν δηλ. ἡγευμένην πάσης προσπάθειας, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀφορήτου βάρους τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ — ἐν εὐρυτέρᾳ ἀκόμη κλίμακι — ἡ ἀποκατάστασις τῶν διαφορῶν ὅσαι ἀναφύονται μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἐπὶ νομίμῳ βάσει. Πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀγγλίας ἦσαν ἡ Γαλλία, ἡ Ρωσία, ἡ Ἀμερική καὶ, φυσικά, πάντα τὰ μικρότερα κράτη. Ἀπέναντι αὐτῶν ἕστατο πάντοτε ἡ Γερμανία, παρακολουθουμένη ὑπὸ τῆς πίστεως τῆς συμμάχου, τῆς Αὐστροουγγαρίας. Ἡ ἀντίστασις τῆς Γερμανίας πρὸς πάσας τὰς προσδευτικὰς προσπάθειας ἦτο ἐνίοτε τόσον ἐκφανής, ὥστε ἐὰν τὰ ἄλλα μέλη δὲν περιέστελλον ὅπωςδὴποτε τὰς ἐπιθυμίας των, ἢ ὅλη Συνδιάσκεψις θὰ διελύετο. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐξοπλισμῶν τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐν εἶδει εἰσαγωγῆς εἰς τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἐξοπλισμῶν ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ ἐξεφώνησε λόγον ἐν Βίσβαδεν, ἐν τῷ ὁποίῳ διεκήρυττεν ὅτι ἡ ἀρίστη ἐγγύησις τῆς εἰρήνης ἦτο «τὸ ἀπαστρέπτον, ὁξὺ ξίφος».

Ἡ Ρωσικὴ ἐν τῇ Συνδιασκέψει πρότασις ἦτο ὅτι αἱ ἐν εἰρήνῃ δυνάμεις τῶν στρατῶν καὶ οἱ στρατιωτικοὶ προϋπολογισμοὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀυξηθῶσι κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν καὶ ὅτι διὰ τὸ Ναυτικὸν ἢ ἀνάπαυλα αὕτη θὰ ὠρίζετο διὰ μίαν τριετίαν. Ἡ πρότασις αὕτη, τὴν ὁποῖαν ὑπεστήριξε θαυμασίως ὁ Ρῶσσοσ στρατιωτικὸς πληρεξούσιος — (ἐτόνισε πρὸ παντὸς οὗτος τὸ ἀδιαφιλονεί-

κητον γεγονός, ότι ο συναγωνισμός εις εξοπλισμούς ήτο μάταιος, αφού ή σχετική αναλογία των μεταξύ των διαφόρων Κρατών δυνάμεων θα παρέμενε διαρκώς ή αὐτή) — κατεπολεμήθη ενεργῶς ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ στρατιωτικοῦ πληρεξουσίου στρατηγοῦ Gross von Schwarzhof.

Χειροτέρα ἀκόμη ὑπῆρξεν ή τύχη τῆς Ρωσικῆς προτάσεως διὰ τὴν ἐγκατάστασιν συστήματος διεθνoῦς διαιτησίας. Ἡ πρότασις αὕτη ήτο πράγματι ἀρκετὰ μετριοπαθῆς ἐν τῷ σκοπῷ τὸν ὁποῖον ἐπεδίωκε· καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἐζητεῖτο ή εἰσαγωγὴ κατ' ἀρχὴν ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας, αὕτη ὅμως θα ἀπεκλειετο εἰς πάσας ἐκείνας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς θα ἐθίγοντο τὰ ζωτικὰ συμφέροντα ἢ ή τιμὴ Κράτους τινός.

Ἡ πρότασις ὑπεστηρίχθη ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν μελῶν ὅσα μετέσχον τῆς Συνδιασκέψεως· μόνη καὶ πάλιν ή Γερμανία ἤγειρεν ἔνστασιν ἐπὶ τῷ ὅτι ή ὑποταγὴ εἰς διαιτητικὸν δικαστήριον δὲν ήτο, ὡς ὑπεστήριξεν ὁ καθηγητῆς Zorn, σύμφωνα πρὸς τὰς παραδόσεις τῆς Βισμαρκείου πολιτικῆς.

Ἡ ἀντίστασις τῆς Γερμανίας ήτο τόσο σφοδρά, ὥστε αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν, ἐδέχθη δὲ νὰ ἀναβληθῶσιν ἐπὶ δεκατετράημερον περίπτου, ὅπως ἐν τῷ μεταξύ συνήθῃ ὁ Καθηγητῆς Zorn νὰ λάβῃ νέας ὁδηγίας ἐκ Βερολίνου. Ἡ Συνδιάσκεψις σχεδὸν ἐξηκολούθησε τὰς συνεδριάσεις της ἀνευ τῆς συνεργασίας τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπεφασίσθη ἐντέλει νὰ γίνῃ ὑποχώρησις εἰς τὴν θέλησιν τῆς Γερμανίας παρὰ νὰ ἀφεθῇ ή ἔλλη πρότασις νὰ ναυαγήσῃ, εἰς πάσας δὲ τὰς περιπτώσεις ἐπετράπη προαιρετικὴ ἀντὶ ὑποχρεωτικῆς ὑποβολῆς εἰς διαιτησίαν. Ἐπίσης ή Γερμανία ἀντέστη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως μονίμου διαιτητικοῦ δικαστηρίου ἐν Χάγῃ, ἐγένετο δὲ αὕτη δεκτὴ μόνον ὅταν ή σύγκλησις τοῦ δικαστηρίου τούτου κατέστη προαιρετικὴ καὶ οὐχι ὑποχρεωτικὴ.

Μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας Συνδιασκέψεως τῆς Χάγης—ή δευτέρα συνήλθεν ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1907—ή ἐξέλιξις τῶν γεγονότων εἰς τὰς διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς χώρας ήτο ἐξόχως χαρακτηριστικὴ τῆς στάσεως τῶν χωρῶν τούτων καὶ τῶν Κυβερνήσεων αὐτῶν ἀπέναντι τῶν ζητημάτων τῆς Χάγης, τὰ δὲ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπισυμβάντα

γεγονότα χρησιμεύουν ὅπως παραστήσουν ὑπὸ τὴν δευτέραν μορφήν τὴν διαφορὰν ἢ ὁποία υφίστατο μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας.

[Ὁ συγγραφεὺς ἱστορεῖ ὅτι καὶ προτοῦ ἀκόμη συγκληθῆ ἡ πρώτη ἐν Χάγη Συνδιάσκεψις⁽¹⁾ καὶ ἐπανελημμένως ἔκτοτε μέχρις ἐσχάτων ὑπεύθυνοι Ἕλληνοὶ ὑπουργοί, ὡς ὁ Γκῶσεν (Goschen), τότε πρῶτος λόγος τοῦ Ναυαρχείου, ὁμιλῶν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως τὴν 9 Μαρτίου 1899, ὁ πρωθυπουργὸς Κάμπελ-Βάννερμαν (Campbell-Bannerman), ὁ Χαλδαῖν (Haldane), ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν, ὁ Σέρ Ἐδοναρδ Γκρέϋ, ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ὁ Ἀσκοϋῖθ, πρωθυπουργός, καὶ ἄλλοι ὁμίλησαν εἰς διαφόρους περιστάσεις καταδικάσαντες τὸ σύστημα τῶν ὑπερόγκων στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν. Ἐξακολουθεῖ δέ:]

Καὶ οἱ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐξέχοντες πολιτικοὶ ἄνδρες ἐξέφρασαν σκέψεις παρομοίας πρὸς τὰς τῶν Ἀγγλῶν ὑπουργῶν. Ὁ Λέων Μπουρζουά (Bourgeois) ἐν Παρισίοις, ὁ Τιττόνι, τότε ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἰταλίας, ὁ Ροϋζβελτ, ἐν τῷ διαγγέλματί του πρὸς τὸ Κογκρέσσον πάντες ἐξεφράσθησαν παρομοίως ὑπὲρ συνεννοήσεώς τινος ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ ὑπὲρ συζητήσεως τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Χάγης.

Μόνον ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γερμανία ἀπετέλεσαν καὶ πάλιν καταπατῆν ἐξαιρέσειν. Εἰς ἀπάντησιν ἐπερωτήσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ Κόμης Γολουχόφσκι (Goluchowski) ἔδωκεν ἐνώπιον τῶν Αὐστριακῶν Ἐπιτροπεῶν ἀπάντησιν ὑπεκφυγῆς. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ μόνῃ ἡ ἰδέα διεθνοῦς συζητήσεως τῶν ζητημάτων τούτων ἦτο ἱκανῆ νὰ ἀπολύσῃ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Νασιοναλισμοῦ. Ὅπισθεν τῶν προσπαθειῶν τῶν ἄλλων Δυνάμεων ὡσφραίνοντο οἱ Γερμανοί, ὡς συνήθως, πανοῦργον παγίδευμα, δι' οὗ θὰ ἀπεστερεῖτο ἡ Γερμανία τῆς ἐθνικῆς τῆς ἀμύνης, ἐπηγγέλλοντο δὲ ὅτι ἔδλεπον κίνδυνον πολέμου ἀπειλοῦντα αὐτοὺς καὶ μόνον διὰ τῆς περιλήψεως τοιοῦτου θέματος συζητήσεως ἐν τῷ προγράμματι τῶν ἐργασιῶν τῆς Χάγης. «Ὅσῳ περισσότερον προσεγγίζει τὸ Συνέδριον τῆς Χάγης», ἔγραφεν ἡ «Tägliche Rundschau» ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ τὴν 9^{ην} Ἀπριλίου 1907, «τόσῳ σαφέστερον καθίσταται τὸ ὅτι διαπνέεται εἰδικῶς ὑπὸ τάσεων ἐχθρικῶν πρὸς τὴν εἰρήνην». Ὁ Χέρρ Βάσσερμαν (Bassermann), βουλευτὴς ἐν τῷ Ράιχσταγ, δὲν ἐτόλμα

(1) Σημ. τοῦ Μεταφρ. Αὕτη συνῆλθε τὴν 18^{ην} Μαΐου τοῦ 1899.

νά ἐλπίζη εἰς εἰρηνικωτέραν κατάστασιν παρὰ μόνον ἀφοῦ ἐπε-
ρατοῦντο ἀσφαλῶς αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου τῆς Χάγης. Ὁ
Πρῶσσοσ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιδεικτικῶς διεκήρυττε τὴν
ἐτοιμότητα τῆς Γερμανίας πρὸς πόλεμον. Ὁ Λίμπερμανν φὸν Σόν-
νεμπεργ (Liebermann von Sonnenberg), βουλευτὴς, ἐπέσπεψε
πατριωτικόν του Πηγγερμανικὸν λόγον ἐν τῷ Ράιχσταγ μὲ τὰς
θαρραλέας ταύτας λέξεις : « Ἄς ἔλθουν ! » Καὶ τελευταῖος, ἀλλ'
οὐχὶ καὶ ἐλάχιστος, ὁ πρίγκηψ Βύλωβ (Bülow) δὲν ἐπέτρεπεν εἰς
ἑαυτὸν νὰ ἐλπίζη οἰονδήποτε ἀποτελέσμα ἐκ τῆς συζήτησεως τοῦ
προβλήματος ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Χάγης, δημοσίᾳ δὲ διεκήρυττε
τὴν ἀπόφασίν του ὅπως « ἀφεθῆ ἡ συζήτησις νὰ διεξαχθῆ μόνον
ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἠλπίζον ὅτι ἠδύνατο νὰ προ-
κύψῃ ἐξ αὐτῆς οἰαδήποτε ἐπιτυχία ».

*Αὕτη ἦτο ἡ ἀπάντησις τὴν ὁποίαν ἡ Γερμανία ἔδωκεν
εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν ὑπὲρ διεθνοῦς συνεννοήσεως
ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐξοπλισμῶν.*

ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ — ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Αἱ διαπραγματεύσεις αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο κατὰ τὴν Συνδιάσκε-
ψιν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὸν λίαν « εὐελπιν » τρόπον καθ' ὃν καὶ ἤρ-
χισαν. Τὰ ζητήματα ἔλαβον καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν περίπου πορείαν
τὴν ὁποίαν καὶ κατὰ τὴν πρώτην Συνδιάσκεψιν. Ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε
συζήτησιν ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῶν ἐξοπλισμῶν ἡ Γερμανία τοῦ-
ναντίον τὴν ἀπέκρουε. Πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεως ἐπεζητήθη
καὶ ἐξευρέθη διέξοδος. Ὁ πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας,
Ἀρχιδικαστὴς Σὲρ Ἐδουαρδ Φράϋ (Sir Edward Fry) ἀπήγγειλε
λόγον διὰ τοῦ ὁποίου διεφώτισεν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν τὸ ζήτημα,
προέτεινε δὲ ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου διεκήρυττεν ὅτι ἦτο ἐξόχως
ἐπιθυμητὸν ἵνα αἱ Κυβερνήσεις ἐπανήρχιζον τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήμα-
τος μελέτην των. Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο ὁμοφώνως παραδεκτόν,
ἀφοῦ ἄλλως τε οὐδεμία πράγματι συζήτησις θὰ ἐγίνετο.

Ὅταν μέλος τι τοῦ Ράιχσταγ, ὁ Βέβελ (Bebel) ἐπηρώτησε τὸν
πρίγκηπα Βύλωβ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 21^{ης} Νοεμβρίου τοῦ
1907 ἀναφορικῶς πρὸς τὴν στάσιν τῶν Γερμανῶν ἀντιπροσώπων,
ὁ Αὐτοκρατορικὸς Καγκελλάριος ἠδυνήθη φιλαλήθως νὰ εἴπῃ ὅτι

οί Γερμανοί αντιπρόσωποι δὲν μετέσχον συζητήσεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐξοπλισμῶν, ἐπειδὴ τοιαύτη συζήτησις δὲν ἐγένετο. Ἐλησμόνησεν ὅμως νὰ προσθέσῃ ὅτι τὸν ἀποκλεισμόν τῆς συζητήσεως ὑπηγόρευσεν ἀκριβῶς ἡ Γερμανία.

ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

[Ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ οὕτως μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τῆς Χάγης, οἱ Ἄγγλοι ὑπουργοὶ ἤρχισαν ἐντείνοντες τὰς προσπάθειάς αὐτῶν ὑπὲρ ἐξευρέσεως νέου τρόπου πρὸς ἐπίτευξιν ἀποτελέσματος ἱκανοποιητικοῦ διὰ πάντα τὰ ἔθνη. Μετὰ τὴν συνεννόησιν μάλιστα πρὸς τὴν Γαλλίαν τὴν ἐπελθούσαν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1904 καὶ τὴν πρὸς τὴν Ρωσοίαν συμφωνίαν τοῦ 1907, ἡ φιλελεύθερος ἐν Ἀγγλίᾳ Κυβέρνησις ἤρξατο θεωροῦσα ὡς σπουδαιότατην ἀποστολὴν τῆς ἐξωτερικῆς τῆς πολιτικῆς τὴν ἀποκλειοτάσιν τῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν σχέσεών της ἐπὶ ἀσφαλεστέων βάσεων ἀποκλειουσῶν κατὰ τὸ δυνατόν προστριβὰς ἐν τῷ μέλλοντι. Ἄλλως τε καὶ δὲν ὑπῆρχον πραγματικῶς συγκρουόμενα συμφέροντα μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας, κατόπιν μάλιστα τῆς ἐν ἔτει 1890 διακανονίσεως τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ ἀναφνευσῶν δυσχερεσιῶν καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ Μικροασιατικά προβλήματα δὲν παρεῖχον ἐπαρκῆ βάσιν πρὸς σοβαρὰν ρῆξιν.]

Ἐποῦτος λοιπὸν ὁ σκοπὸς τοῦ συναγωνισμοῦ τούτου περὶ τοὺς ναυτικούς ἐξοπλισμούς, οἱ ὅποιοι καθίστανται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀλέθριοι καὶ διὰ τοὺς μέγ. καὶ διὰ τοὺς δέ; — Τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν ἠδύναντο παρὰ νὰ ἀπευθύνουν τὸσον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ὅσον καὶ ἡ Ἀγγλικὴ δημοσία γνώμη. Ἐὰν ἀμφότεραι αἱ χώραι ἐπόθουν τὴν εἰρήνην, διατί τότε ἀλληλοκατεστρέφοντο διὰ τῶν ἐξοπλισμῶν;

Τὸ Ἀγγλικὸν δημόσιον ἦτο λογικῶς ὑποχρεωμένον νὰ προσβάλλῃ εἰς ἑαυτὸ τοιαῦτα ἐρωτήματα, καὶ ἐξίσου εὐλόγως ἠδύνατο νὰ προσβάλλῃ καὶ ἐν ἄλλο ἐρώτημα, τὸ ἐξῆς: Τί θὰ ἔλεγεν ἡ Γερμανία καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ Εὐρώπη, ἐὰν ἡ Ἀγγλία, ἡ θαλασσοκράτειρα Δύναμις, ἐπρόκειτο αἰφνης νὰ ἀρχίσῃ δημιουργοῦσα δυνάμεις χερσαίας, αἱ ὅποιοι θάπτον ἢ βράδιον θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τὰς Γερμανικάς; Τὸ τοιοῦτον δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπειλὴ κατὰ τῆς Δυνάμεως ἣτις ἀντηγωνίζετο πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου;

Εἰσάγων τὸν Ναυτικὸν προϋπολογισμόν τοῦ 1909 ὁ κ. Μακ-

κένα (McKenna), τότε πρώτος λόρδος του Ναυαρχείου, διεκήρυξεν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων τὴν 26^{ην} Ἰουλίου, «ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ὄχι μόνον ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τρόπου τινός, πολὺ ἰσχυροτέρου ἀπλῶν λέξεων, κατέδειξε τὴν ἀπόφασίν της ὅπως ἡγήθη ἐν τῷ περιορισμῷ τῶν ἐξοπλισμῶν. Ἐπὶ τρία δὲ συναπτὰ ἔτη ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔπραξε τὸ πᾶν ὅπως πείσῃ τὸν κόσμον περὶ τοῦ ἀνωφελοῦς τῆς εἰς ἐξοπλισμοὺς ἀμίλλης καὶ περὶ τοῦ εὐκταίου τῆς περιστολῆς τῶν ναυπηγήσεων». ¹⁾

Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν πασῶν τῶν προγενεστέρων ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ προσπαθειῶν τῆς Ἀγγλίας, αἱ ὁποῖαι ἀτυχῶς ἀπεδείχθησαν ἄκαρποι, ὁ πρωθυπουργὸς κ. Ἄσκουϊθ διεκήρυξεν ὅτι «ἡ θύρα δὲν ἐκλείσθη ἀκόμη» καὶ ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἦτο ἀνυπόμονος καὶ ἔζωηρῶς πρόθυμος νὰ περιέλθῃ εἰς συμφωνίαν τινὰ πρὸς τὰς ἄλλας Δυνάμεις ²⁾.

Πᾶσα ἐκ μέρους τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἐνδειξις ὅτι ἐπεθύμει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοιαύτην συμφωνίαν θὰ συνήντα ἐγκαρδιωτάτην ὑποδοχὴν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Εἰς ἀπάντησιν ἐπερωτήσεως βουλευτοῦ τινός, ὁ κ. Ἄσκουϊθ εἶπε βραχέως καὶ ὀριστικῶς: «Ἐπάδομεν τὴν πρωτοβουλίαν».

Ὅσῳ περισσότερον αἱ Ἀγγλοι ὑπουργοὶ ἀπεκάλυπτον τὰς προσπαθείας των ὅπως ἔλθουν εἰς συγγνώμην μετὰ τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ναυτικῶν ἐξοπλισμῶν, τόσῳ περισσότερον ἐγίνοντο ἀντικείμενον ἐπιθέσεων καὶ ὑπονείων ἐκ μέρους τοῦ σωβινιστικοῦ Γερμανικοῦ Τύπου. Τὴν 14^{ην} Ἰουλίου τοῦ 1910 ὁ κ. Ἄσκουϊθ ἐξηναγκάσθη νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀπὸ σκοποῦ ἀποφύγει εὐρυτέρας ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ ζητήματος δηλώσασα ὅτι ἦτο δεσμευμένη διὰ νόμου καὶ ὅτι τροποποίησις τοῦ νόμου τούτου δὲν θὰ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς δημοσίας ἐν Γερμανίᾳ γνώμης. ³⁾

Τὴν ἐπιούσαν ὁ κ. Λόυδ Τζῶρτζ, ὁμιλῶν ἐν γεύματι κατήγγειλε διὰ πυρίνων λόγων «τὴν ἐπιδημίαν τῆς σπατάλης, ἡ ὁποία φαίνεται ἀτακτῶς κατάκλύζουσα τὸν κόσμον πρὸς ὄλεθρόν του».

¹⁾ Hansard, 1909. Τόμ. 8, 859.

²⁾ Hansard, 1909. Τόμ. 8, 879.

³⁾ Hansard, 1910. Τόμ. 19, 645.

[Ο συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1912 ἀπεστάλη ἀνεπισημῶς εἰς Βερολίνον ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ὁ λόρδος Χαλδαῖνη, πρόσωπον ἀρεσιότατον τῷ Κάιζερ, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως βολιδσκοπήσῃ τὴν κατάστασιν ἐν συνδιαλέξει μετὰ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος καὶ ὅπως προελιάνη τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἐπιζητουμένην πολιτικὴν καὶ ναυτικὴν συνεννόησιν. Ἀτυχῶς δύο ἡμέρας πρὸ τῆς εἰς Βερολίνον ἀφίξεως τοῦ Ἀγγλου ἀντιπροσώπου ὁ Κάιζερ κηρύττων τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ράιχσταγ ἀνήγγειλε μεγάλαις ἀδξήσεις εἰς τε τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικόν. Τοῦ λόρδου Χαλδαῖνη ὑποδείξαντος τότε ὅτι θὰ ἦσαν ἄσκοποι αἱ διαπραγματεύσεις, ὅταν διὰ τῆς ἐπανξήσεως τοῦ Γερμανικοῦ στόλου θὰ ἐξηραγάζετο ἡ Ἀγγλία εἰς ἀναλόγους ἀδξήσεις, οἱ Γερμανοὶ ἀντιπρόσωποι (ὁ Καγκελλάριος καὶ ὁ ναύαρχος φόν Τίρπιτς) ἀπήτησαν ὅτι ναυτικὴ συμφωνία ἄνευ ταυτοχρόνου πολιτικῆς συνεννόησεως δὲν θὰ εἶχε κανένα σκοπὸν, ἐτόνισαν ὅμως ἀμέσως ὅτι καὶ ἐν περιπτώσει πολιτικῆς ἀκόμη συνεννόησεως, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ζήτημα ἐλαττώσεως τοῦ ναυτικοῦ προγράμματος καὶ ὅτι, τὸ πολὺ, μόνον μία ἐπιβράδυνσις τῆς ἐπιτελέσεως τούτου ἠδύνατο νὰ ἐγκριθῇ¹). Καὶ ἡ ὑπόσχεσις δὲ τῆς τοιαύτης ἐπιβραδύνσεως μόνον ὡς προφορικὴ συνεννόησις ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῇ καὶ οὐχὶ ὡς ἔγγραφος συμφωνία.

Ὅτω, ἐνῶ ἡ Ἀγγλία ἐπεδίωκε μετ' ἀδιαπτώτου ζήλου τὴν περιστολὴν τῶν ἐξοπλισμῶν, ἡ Γερμανία προέβαλε πολιτικὸν ὄρον τοὺς ὁποίους ἦτο αὐτόχρημα ἀδύνατον διὰ τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐκτελέσῃ καὶ ἀπῆτει συγκεκριμένως ὑποχρέωσιν ἐκ μέρους τῆς Μεγ. Βρετανίας πρὸς τήρησιν τῆς οὐδετερότητος ἄνευ ὄρων ἐν περιπτώσει οἰασδήποτε Εὐρωπαϊκῆς συρράξεως κατ' ἣν θὰ ἦτο ἀκαμειμμένη ἡ Γερμανία. Ὁφείπε δηλ. ἡ Ἀγγλία ἀπαλλαγῆ πάσης ὑποχρεώσεως τῆς πρὸς τὴν Αἰγύπτου καὶ νὰ ἀπόσχη πάσης συνεργασίας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἐκ συνθηκῶν ἀπορροῦσαι ὑποχρεώσεις πρὸς προστασίαν τῶν οὐδετέρων θὰ κατερρακοῦντο διὰ τῆς προσωρήσεως τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Γερμανικὴν πρότασιν.

Φνοικὰ ἡ πρότασις αὕτη, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη καὶ προηγουμένως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1909 καὶ 1911 καὶ ἀπερρίφθη, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ἀπορριφθῇ καὶ πάλιν, ἀφοῦ κατ' οὐσίαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀπαίτησιν ὅπως ἡ Ἀγγλία παραιτηθῇ τῆς θέσεώς της ὡς Μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως. Καὶ τὸ τίμημα τὸ ὁποῖον προσέφερον ὁ φόν Μπέτμαν Χόλβεγκ διὰ μίαν τοιαύτην στάσιν τῆς Ἀγγλίας, ὅποτον; Ἀπλῆ προσωρινὴ ἐπιβράδυνσις τῶν ναυτικῶν ἐπιπέσεων, διὰ τὴν ὅποیان δὲν θὰ ἐδίδοντο οὔτε δεσμευτικαὶ ὑποσχέσεις, οὔτε γραπτὰ κείμενα]. (Βλ. σελ. β. βελίου 98-99-100).

Ὁ συγγραφεὺς ἐξακολουθεῖ :

Ὁ Σέρ Ἔδ. Γκρέυ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπορρίψῃ τὴν Γερμανικὴν πρότασιν δὲν ἠρκέσθη ἐν τούτοις ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ τὴν

¹ Βλέπε φυλλάδιον Σέρ Ἔδουαρδ Κούκ (Cook): «How Britain Strove for Peace: A record of Anglo-German Negotiations 1898—1914. Told from authoritative sources» (Macmillan & Co Λονδίνον, 1914).

ἀπορρίψη, ἀλλ' ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπανέλαβεν ὅ,τι εἰς προηγούμενα ἔτη διεκήρυξε δημοσίᾳ τε καὶ ἐν διπλωματικαῖς διαπραγματεύσεσιν. Ἦτοι :

1) "Ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἠδύνατο νὰ συγκατατεθῆ εἰς ὑποχρέωσιν ἄνευ ὄρων ὅπως τηρήσῃ οὐδετερότητα οἶαν ἀπήτησεν ἡ Γερμανία, ἀλλ' ὅτι, ἀφ' ἑτέρου, θὰ ἦτο πάντοτε πρόθυμος, ὡς ὑπῆρξε καὶ μέχρι τοῦδε, ὅπως συνεργασθῆ μετὰ τῆς Γερμανίας ἐν τῷ συμφέροντι τῆς Εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης.

2) "Ὅτι ἡ Τριπλῆ Ἀντάντ δὲν ἐδασίζετο ἐπὶ γενικῶν ἀρχῶν πολιτικῆς φύσεως (general political formulae) ἀλλ' ἐπὶ διευθετήσεως εἰδικῶν ζητημάτων θιγόντων τὰ συμφέροντα τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, καὶ ὅτι ἐμμέσως μόνον, διὰ τῆς διευθετήσεως τῶν ζητημάτων τούτων καὶ διὰ τῆς ἄρσεως τῶν αἰτίων τῆς προστριβῆς, ἀπέρρευσαν σχέσεις φιλίας.

3) "Ὅτι αἱ σχέσεις αὗται δὲν εἶχον οὔτε ἀποκλειστικόν, οὔτε ἐπιθετικὸν χαρακτήρα κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχε κἀνεὶς λόγος ἀποκλείων τὴν Γερμανίαν ὅπως προέλθῃ καὶ αὐτὴ εἰς ὁμοίας συμφωνίας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν.

Διὰ τὴν δῶσιν εἰς τὰς ιδέας ταύτας μορφῆν ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβεστέραν, τὸ Ἀγγλικὸν ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ τὰς περιλάβῃ εἰς βραχεῖάν τινα διατύπωσιν (formula), ἣ ὁποία καὶ ἐπεδόθη ὑπὸ τοῦ Σέρ Ἐδ. Πόρεϊ πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ Γερμανὸν πρεσβευτὴν Κόμητα Μέττεργκ, προωρίζετο δὲ ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς βάσις πρὸς περαιτέρω γαυτικὰς διαπραγματεύσεις. Ἡ διατύπωσις εἶχεν ὡς ἑξῆς :

« Δεδομένου ὅτι αἱ δύο Δυνάμεις ποθοῦσι, φυσικά, τὴν ἐξασφάλισιν εἰρήνης καὶ φιλίας μεταξὺ ἀλλήλων, ἡ Ἀγγλία διαδηλοῖ ὅτι οὔτε θὰ διενεργήσῃ, οὔτε θὰ συμμετάσχη εἰς οἰανδήποτε ἀπρόκλητον ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἐπίθεσις κατὰ τῆς Γερμανίας δὲν ἀποτελεῖ οὔτε ἀντικείμενον, οὔτε μέρος οἰασδήποτε συνδήκης, συνεννοήσεως ἢ συνδυασμοῦ, τοῦ ὁποίου μετέχει ἤδη ἡ Ἀγγλία, οὔτε αὐτὴ θὰ συμμετάσχη οἰουδήποτε τοιούτου συνδυασμοῦ ἔχοντος ὅμοιον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ».

Ἡ Ἀγγλία προσέφερε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν θὰ ἐπε-
τίθετο. Ἡ Γερμανία ἐν τούτοις ἐξήτησε νὰ ἀσφαλισθῇ ὅπως
δυνηθῇ νὰ ἐπιτεθῇ ἀνενόχλητος. Ἡ Ἀγγλικὴ προσφορὰ
μικρὰν ἀξίαν εἶχε διὰ τὴν Γερμανίαν, ἀφοῦ ἡ Γερμανικὴ Κυβέρ-
νησις ἐγνώριζε κάλλιστα ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ 1906 στάσεως τοῦ
φιλελευθέρου Ἀγγλικοῦ ὑπουργείου, ὅτι δὲν εἶχε λόγους νὰ
φοβῆται ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ
ὅποσον ἐνδιέφερον οὐσιωδῶς τὴν Γερμανίαν ἦτο νὰ ἠδύνατο νὰ
ὑπολογίσῃ ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς οὐδετερότητος ἐν πάσῃ περιπτώσει
καὶ εἰς πᾶσαν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἠπειροῦ σύρραξιν, ἔστω καὶ
ἂν αἱ συρράξεις αὗται ἤθελον προκληθῇ ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἢ
τῆς Συμμάχου τῆς, ἔστω καὶ ἂν ἐπηρέαζον τὴν ἀνεξαρτησίαν
οὐδετέρων χωρῶν, καὶ δι' αὐτῶν, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἐθί-
γοντο Ἀγγλικά συμφέροντα. Ἀπομονοῦσα τὴν Ἀγγλίαν, ἡ
Γερμανία ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ ἀσφαλῆ τὸν δρόμον τῆς
κατ' ἀρχὰς πρὸς ἀπόκτησιν ἡγεμονίας ἐν Εὐρώπῃ, διὰ νὰ
δυνηθῇ βραδύτερον νὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τῆς πλεονεκτικῆς ταύ-
της θέσεως εἰς τὴν διαρκῆ ἡγεμονίαν τοῦ κόσμου ἀναλώ-
μασι τῆς Ἀγγλίας. Ὁ θὰ ἴστωμεν ἡ αὕτη αἰτία, ἰδέα διέπειρε
καὶ τὰς διπλωματικὰς πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευὰς τῆς Γερ-
μανίας κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1914.

Ἀλλὰ καὶ μία ἄλλη τελευταία Ἀγγλικὴ ἀπόπειρα, ἐπὶ δια-
φόρων αὕτη βάσεων, ἐπρόκειτο εἰσέτι νὰ γίνῃ. Καίτοι κατ' ἀνοι-
ξιν τοῦ 1906 τὸ Γερμανικὸν ναυπηγικὸν πρόγραμμα τοῦ 1900
εἶχε καὶ πάλιν ἐπαυξήθῃ κατὰ ἕξ μεγάλα καταδρομικά, ἡ Ἀγ-
γλικὴ Κυβέρνησις ἀνήγγειλε κατὰ Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτι
τὸ πρόγραμμα τὸ τεθὲν πρὸ τοῦ Κοινοβουλίου κατὰ Μάρτιον διὰ
τὴν ναυπήγησιν νέων πλοίων θὰ ἠλαττοῦτο κατὰ 25 ἐπὶ τοῖς
ἑκατὸν ὡς πρὸς τὰ θωρηκτὰ σκάφη, κατὰ 60 τοῖς ἑκατὸν ὡς πρὸς
τὰ ἀντιτορπιλλικά καὶ κατὰ 33 τοῖς ἑκατὸν ὡς πρὸς τὰ ὑποβρύχια.
Ὁ λόγος δὲ διὰ τὴν τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ μονομερῆ ἐλάττω-
σιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἦτο, ὡς αὕτη ἡ Κυβέρνησις ρητῶς
ἐδηλόωσεν, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς σύμπαντα τὸν
κόσμον, πρὸ τῆς συγκλήσεως τοῦ δευτέρου Συνεδρίου τῆς Χάγης,
τὴν σταθερὰν πρόθεσιν τῆς Ἀγγλίας ὅπως ἐλαττώσῃ τὸ βάρος
τῶν ἐξοπλισμῶν καί, ἀφ' ἑτέρου, νὰ πείσῃ καὶ τὰς ἄλλας Δυνά-

μεις ὅπως μιμηθῶσι τὸ παράδειγμά της. Ὁ δεύτερος οὗτος σκοπὸς δὲν ἐπραγματοποιήθη, φυσικά, ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας. τουναντίον, τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα παρήχθη. Εἰς τρεῖς διαφόρους περιπτώσεις ὁ Κάιζερ ἐξέφρασε προσωπικῶς τὴν ζωηράν του ἀποδοκιμασίαν κατὰ πάσης ἀποπειρας ὅπως ἀχθῆ τὸ ζήτημα τῶν ἐξοπλισμῶν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῆς Χάγης καὶ ἠρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Γερμανοὺς πληρεξουσίους ὅπως συμμετάσχουν ὅπωςσδήποτε τῶν «περιττῶν» τούτων καὶ «ματαίων» συζητήσεων.

Παρ' ὄλην τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὅμοια ἀπόπειρα ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ 1912—13 ὑπὸ τοῦ κ. Churchill, πρώτου λόρδου τοῦ Ναυαρχείου. Καὶ νέαι μὲν διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν πρόσφατον πείραν ἐφάνησαν μάταιαι, ἀκολουθῶν ὅμως τὴν μόνην ἐνδεικνυομένην ἤδη μέθοδον ὁ κ. Churchill ἐδήλωσεν, εἰσάγων τὸν προϋπολογισμὸν τῶν μνημονευθέντων δύο ἐτῶν, ὅτι *ὕπισχνεῖτο ἐπισήμως πᾶσα οἰαδήποτε ἐπιβράδυνσις ἢ ἐλάττωσις τῶν Γερμανικῶν ναυπηγήσεων νὰ ἀκολουθηθῆ ὑπὸ τῆς χώρας ταύτης ἐν πλήρει ἀναλογίᾳ.* Ἐὰν ἡ Γερμανία ἀπεφάσιζε νὰ τηρήσῃ «ναυπηγικὴν ἀρχήν» καὶ νὰ μὴ κατασκευάσῃ νέα πλοία ἐπὶ ἐν δεδομένον ἔτος, ἡ Ἀγγλία θὰ τὴν ἐπιμείψῃ πᾶσαντα καὶ θὰ περιεποκτεν ἀναλόγως τὸ ἴδιον τῆς ναυπηγικῶν πρόγραμμα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον «χωρὶς νὰ γίνῃ οὐδεμία διαπραγματεύσις καὶ χωρὶς νὰ ἐπιβληθῆ οὐδ' ὁ ἐλάχιστος περιορισμὸς ἐπὶ τῆς κυριαρχικῆς ἐλευθερίας εἴτε τῆς μιᾶς εἴτε τῆς ἄλλης ἐκ τῶν δύο Δυνάμεων», θὰ ἐπετυγχάνετο ποιά τις ἀνακούφισις εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἔθνη.

Ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ Churchill, ἡ ὁποία, ὡς παρατηρήσαμεν, ἐπανελήφθη ἐπισήμως εἰς δύο διαφόρους περιστάσεις, *παρέμεινεν ἀναπάντητος καὶ ἄνευ ἀντιστοίχου διαβήματος ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας,* πιθανῶς διότι καὶ εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην ἡ Γερμανία ἀνέμενε «θετικὰς προτάσεις», εἰς τὰς ὁποίας φυσικά θὰ ἀπήντα ἢ θὰ ἀνταπεκρίνετο ὄχι τελεσφορώτερον ἢ ὅσον ἐπραξεν εἰς προγενεστέρας περιστάσεις.

ΔΙΑΤΙ ΜΑΧΟΜΕΘΑ :

«Θὰ ἐπιμείνωμεν μέχρις ὅτου βεβαιωθῶμεν ὅτι οὐδεὶς θὰ διαταράξῃ καὶ πάλιν τὴν εἰρήνην ἡμῶν, εἰρήνην, ὑπὸ τὴν ὁποίαν

ἐννοοῦμεν ὡς ἐλεύθερον ἔθνος νὰ ἐπιμελώμεθα τοῦ Γερμανικοῦ ἡμῶν χαρακτήρος καὶ τῆς Γερμανικῆς ἡμῶν δυνάμεως καὶ νὰ συμπληρώμεν τὴν ἀνάπτυξιν των», — διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Αὐτοκρατορικὸς Καγκελλάριος ἐτερμάτισε τὴν ἀγόρευσίν του τῆς 2^ας Δεκεμβρίου. Ὁλίγας ἡμέρας βραδύτερον ὁ Κάιζερ προσεφώνησεν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Γερμανικῶν καὶ τῶν Αὐστριακῶν μεραρχιῶν : «Μαχόμεθα, ἀνέκραξεν, «ὕπὲρ δικαίου σκοποῦ, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ τοῦ δικαίου τοῦ ἔθνους ἡμῶν πρὸς ὑπαρξιν, ὑπὲρ μακρᾶς διὰ τὸ μέλλον εἰρήνης».

Εἰς τὴν προσφώνησιν ὅμως ταύτην τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἠδύνατο νὰ δοθῇ ἡ ἐξῆς εὐλαδῆς ἀπάντησις : «Μεγαλειότατε ! Ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον ὑποτίθεται ὅτι μαχόμεθα **εἵχομεν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου**. Εἵχομεν τὴν ἐλευθερίαν μας, τὸ δικαίωμα τῆς ἐθνικῆς μας ὑπάρξεως, τὸ ὅποιον οὐδεὶς μᾶς διημφεσθήτησε καὶ ἀπελάουμεν μακρᾶς ἀδιαταράκτου εἰρήνης. **Διὰ τοῖς λοιπόν, Μεγαλειότατε, πολεμοῦμεν !**

Ἡ ΓΑΛΛΙΑ ΕΣΚΟΠΕΥΕ ΝΑ ΜΑΣ ΕΠΙΤΕΘῆ :

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν Ἀγγλίαν, ἠδυνήθη νὰ προσεγγάω πειστικᾶς ἀναιρετικᾶς μαρτυρίας. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν, θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ πραγματευθῶ τὸ ζήτημα διὰ βραχέων, ἀφοῦ ἐν Γερμανίᾳ δυσκόλως δύναται νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος — πλὴν, ἐννοεῖται, τῆς Κυβερνήσεως — ὁ ὅποιος νὰ ὑποστηρίξῃ σοβαρῶς ὅτι ἡ Γαλλία διανοεῖτο νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ. Τὸ ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ὑδρίζεται, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐκφράζεται καὶ λύπη ὅτι παρεσύρθη εἰς τὸν πόλεμον ἀθῶως ὅλως καὶ παρὰ τὴν θέλησίν της, ἀποτελεῖ μίαν τῶν ὀλίγων συμπαθητικῶν ὄσφ καὶ χαρακτηριστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ δημοσίου Γερμανικοῦ βίου τῆς σήμερον. Ὡς γεγονός, πᾶς ὅστις ἤθελε προβάλλει τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία τοῦ 1914 ὑπέθαλπεν ἔστω καὶ ἀπωτάτην ἰδέαν ν' ἀνακτήσῃ ἐνόπλιως τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην, θὰ ἀπεδείκνυεν ἀπλῶς ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε ἐκ τῆς ἱστορίας ἢ τῶν τάσεων τῆς σκέψεως τῆς συγχρόνου Γαλλίας καὶ ὅτι ἡ κρίσις του βασίζεται ἐπὶ ἐντυπώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐνδεχόμενον νὰ ἦσαν ὀρθαὶ πρὸ τεσσαρακονταετραετίας, ἴσως καὶ πρὸ τριάκοντα τεσσάρων ἢ καὶ εἰκοσιτεσσά-

ρων ἐτῶν, ἀλλ' αἵτινες κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἐξεφυλίσθησαν εἰς πλάσματα φασματώδη.

Διατυπῶν τὴν κρίσιν ταύτην δὲν στηρίζομαι ἐπὶ ἀρθρῶν ἐφημερίδων, ἀλλ' ἐπὶ προσωπικῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἐσημάτισα ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν περιόδων διαμονῆς μου αὐτόθι, ἐπεκταθείσας εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν.

Ἡ ΡΩΣΣΙΑ ΕΣΚΟΠΕΥΕ ΝΑ ΜΑΣ ΕΠΙΤΕΘῆ;

Προκειμένου περὶ τῆς Ρωσσίας. ἡ περίπτωσις εἶνε παρομοία. Ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα δὲν ὑπῆρξε σύγκρουσις συμφερόντων μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσσίας· τοιαῦται ἄλλως τε συγκρούσεις σπανίως ἠδύναντο νὰ προκύψουν, ἀφοῦ ἡ πίεσις ἢ ἐνασκουμένη ὑπὸ ἑκατέρας τῶν δύο χωρῶν ἀκολουθεῖ διαφόρους ὁδὸς κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι οὐδαμοῦ συμπέπτουν ὥστε νὰ ἐπέλθῃ σύγκρουσις. Ὅπως ἡμεῖς δὲν ἔχομεν φιλοδοξίας — δὲν ἔχομεν τοῦλάχιστον μέχρι σήμερον — ἐπὶ τῶν Βαλτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωσσίας (Πρωσσικὸς Ἄρρεδεντισμὸς εὐτυχῶς δὲν ὑφίσταται) τοιαυτοτρόπως καὶ ἡ Ρωσσία οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἰδιοποιήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν, τὴν Δυτικὴν Πρωσσίαν, ἢ τὸ Πόζεν. Ἡ Ρωσσία εἶνε ἀρκετὰ μεγάλη ὥστε νὰ εἰσπορῇ νὰ ζήσῃ ἄνευ τῶν ἐπαρχιῶν μας. Ἡ πίεσις τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἢ ἐξαπλωτικὴ τῆς τάσις ἀκολουθεῖ κατεύθυνσιν ἢ ὁποία δὲν θίγει οὔτε τὰς ἰδιοκτησίας μας οὔτε τὰ συμφέροντά μας.

Τὴν μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ἐντασιν ἀπὸ σκοποῦ ἀφίνω ἐνταῦθα ἔξω τοῦ ζητήματος. **Ἡμεῖς** εἴμεθα οἵτινες ἐκηρύξαμεν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἐνῶ ἡ χώρα αὕτη εὕρισκετο ἐν πλήρει εἰρήνῃ πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ διεξῆγε μάλιστα διαπραγματεύσεις αἱ ὁποῖαι παρεῖχον πλείστας ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Ὁ πόλεμος μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας ἐξερράγη τὴν 6^{ην} Αὐγούστου, ἐνῶ ἡμεῖς ἐπεδώκαμεν τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Πετρούπολεως ἤδη ἀπὸ τῆς 1^{ης} Αὐγούστου. Ἐρχίσαμεν τὸν πόλεμον διαβεβαιῶντες ὅτι ἡ Ρωσσία ἐσκέπτετο **νὰ μᾶς** ἐπιτεθῆ, κατωρθώσαμεν δὲ νὰ πελώμεν τὸν Γερμανικὸν λαὸν ὅτι πράγματι ἡ Ρωσσία μᾶς εἶχεν ἤδη ἐπιτεθῆ.

Η ΤΡΙΠΛΗ ΑΝΤΑΝΤ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Ὅχι μόνον λοιπὸν παντελῶς ἔλλειπουν μαρτυρίαι πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι ἡ Τριπλῆ Ἀντάντ ἐσχόπει νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἀκριβῶς τάντιθετον ἀπεδείχθη ἐκ τῶν προειρημένων. Τὸ ἰθὺνον πνεῦμα ἐν τῇ Ἀντάντ ἦτο ἀναμφηρίστως ἡ Ἀγγλία. Ἀκούομεν τοῦτο ἐπαναλαμβανόμενον καθ' ἐκάστην διαφοροτρόπως, τελευταίως δὲ καὶ ἐτονίσθη ἐμφαντικῶς ἀπὸ τοῦ Ράιχσταγ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Καγκελλαρίου τῆν 2^{αν} Δεκεμβρίου. Ἡ δῆλωσις αὕτη στηρίζεται πράγματι ἐπὶ τῆς ἀληθείας. Ἐὰν λοιπὸν τὸ ἰθὺνον τοῦτο πνεῦμα ἐπὶ μίαν σχεδὸν δεκαετίαν ἠγωνίσθη μόνον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ ὑπὲρ συνεννοήσεως μετὰ τῆς Γερμανίας, ἐὰν αἱ ἄλλαι δύο Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ οὐδέποτε οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἔδειξαν, εἴτε λόγῳ εἴτε ἔργῳ, πρόθεσιν ὅπως εἴτε παρακωλύσωσιν εἴτε καταστείλωσιν τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πρωτοβουλίαν τῆς πολιτικῆς τῶν φίλης ἐάν ἀπ' ἐγκλίνας, ἐξεδήλωσαν καὶ αὐταὶ ἀδιαμφισβητήτους τὰς φιλειρηνικὰς τῶν διαθέσεις διὰ τῆς συνδιπλακτικῆς συμπεριφορᾶς τὸν ὁποῖον κατέδειξαν εἰς μεγάλας καὶ μικρὰς διπλωματικὰς κρίσεις (τὸ Μαρκοκκῆν ἔκρημα, τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον, τὰς συμφωνίας τοῦ Πότσδαμ τοῦ 1911 κλ.) δὲν θὰ ἦτο τολμηρὸν νὰ συμπεράνη τις ὅτι ἡ τριπλῆ Ἀντάντ τυγχάνει ἀμυντικῆς συμμαχία καὶ ὅτι οὐδέποτε οὐδαμῶς ἔσχε μέχρι τοῦδε ἐπιθετικὰς προθέσεις. Ὁ ἰσχυριζόμενος τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ προσαγάγῃ ἀποδείξεις πρὸς πίστωσιν τῶν λόγων του. Τὰς ἀποδείξεις ταύτας αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος δὲν ἠδυνήθη νὰ προσαγάγῃ κατὰ τὰς δύο ἀγορεύσεις του ἐν τῇ Ράιχσταγ.

Ἐὰν ὅμως ἐπιθετικαὶ προθέσεις δὲν ὑπῆρχον, ποῖον πρᾶγμα ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔφερεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν Ἀντάντ καὶ συνεκόλλησε στερεῶς πρὸς ἀλλήλας τὰς Δυνάμεις αἰτινες συγκροτοῦσιν αὐτήν; Ἦτο ὁ φόβος τῆς Γερμανίας καὶ ἡ δυσπιστία πρὸς τὰς ἱμπεριαλιστικὰς προσπάθειάς αὐτῆς. Ἦτο ὁ φόβος οὗτος ὅστις τὰς συνήνωσε καὶ προσέδωκεν αὐξουσαν παγιότητα εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν. Ὅσοι περισσότερον ἔδλεπον τὴν Γερμανίαν ἀξαναομένην—ὄχι τὸ ἐμπόριον ἡμῶν, οὔτε τὴν εὐημερίαν ἡμῶν, ἢ ὁποῖα πράγματι ὠφέλει καὶ τὸ ἰδικόν των

ἐμπόριον καὶ ἐξυπηρέτει καὶ τὴν ἰδικὴν των εὐημερίαν, ἀλλὰ τὴν στρατιωτικὴν μας δύναμιν καὶ τὰς φιλοπολέμους διαθέσεις μας— ὅσῃ περισσότερον ἐβλεπον τὸν κίνδυνον τοῦ Γερμανικοῦ νασιοναλισμοῦ ἐγείροντα τὴν κεφαλὴν καὶ ἐμφανιζόμενον ὑπὲρ τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου, τόσῃ περισσότερον δύσπιστοι καθίσταντο καὶ τόσῃ περισσοτέρους φόβους συνελάμβανον, τόσῃ δὲ περισσότερον προσήγγιζον ἀλλήλους χάριν κοινῆς ἀμύνης.

Τὸ πᾶν δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τῶν φόβων τούτων: οἱ τεράστιοι ναυτικοὶ ἐξοπλισμοὶ οἱ ὅποιοι, παρ' ὅλας τὰς Ἀγγλικὰς προτάσεις περὶ συνεννοήσεως, ἐπετείνοντο διχρῶς μετ' αὐξούσης ὁσημέραι ταχύτητος, ἡ αἰφνιδία ἐπαύξεισις τῶν κατὰ ξηρὰν στρατιωτικῶν ἡμῶν δυνάμεων, τελείως ἀπαραδειγμάτιστος καὶ πρωτοφανὴς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡμῶν ἱστορίᾳ, ἡ πολιτικὴ τῆς «τεθωρακισμένης πυγμῆς», ἡ ὅποια εἰς πάντα τὰ διεθνῆ ζητήματα τὰ θίγοντα τὰ συμφέροντα τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Αὐστρίας ἐφέρετο μετ' ὀρμῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐξηνάγκαζε τοὺς ἄλλους νὰ ὑποχωροῦν, καὶ παντὸς δὲ μερικὰ γεγονότα τὰ ὅποια δὲν συνέδραμον μὲν δημοσίᾳ, ἦσαν ὅμως καλῶς γνωστὰ εἰς τὰς Ἑυρωπαϊκὰς Κυβερνήσεις. Τὰ γεγονότα ταῦτα μάλιστα εἰς ἐσχάτων ἐδημοσιεύθησαν, πρέπει ὅμως νὰ ἠξιωθῆσαν προγενέστερον παρὰ τῶν Δυνάμεων τῆς Αὐτᾶν τῆς προσοχῆς τῆς ὁποίας ἠξιοῦντο.

ΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΤΖΙΟΛΙΤΤΙ

Εἶπε γνωστὸν ὅτι ὀλίγῳ μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἐπρότεινε τὴν λήψιν στρατιωτικῶν μέτρων κατὰ τοῦ ὁσημέραι αὐξοντος κινήματος ὑπὲρ Μεγάλης Σερβίας τὸ ὅποιον παρήχθη ὡς ἀποτέλεσμα τῆς προσοχρτήσεως ἐκεῖνης. Ἡ πράξις αὕτη ἐσήμαινεν ἐγκληματικὴν πωραφροσύνην ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας· ἦτο ἐγκληματικὴ, ἐπειδὴ ὁ βιαστής διανοεῖτο νὰ τιμωρήσῃ τὸν βιασθέντα, διότι οὗτος ἀνθίστατο εἰς τὸν βιασμόν· ἦτο παράφρων, ἐπειδὴ αἱ ἐθνικαὶ τάσεις λαοῦ τινος δὲν δύνανται νὰ κατασταλῶσι διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων. Ἄλλως ὅμως ἔδοξεν εἰς τοὺς σοφοὺς ἄνδρας τῆς Αὐστρίας. Ἡ Σερβία ἠπειλεῖτο διὰ πολέμου, μόνον δὲ διὰ

τῆς ὑποταγῆς τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γερμανίας κατέστη δυνατόν νὰ ἀποσοδηθῆ, χάρις εἰς ἐξίλαστικὴν δῆλωσιν ἐκ μέρους τῆς Σερβίας, ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἠπεύλει ἔκτοτε νὰ ἐκραγῆ. Ταῦτα συνέβησαν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1909, εἶνε δὲ εἰς πάντας γνωστά. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον δὲν ἦτο γνωστόν, ἐγνώσθη δὲ μόνον ἐκ τῶν κατὰ τὴν 5^{ην} Δεκεμβρίου 1914 γενομένων ἐν τῇ Ἰταλικῇ Βουλῇ δηλώσεων τοῦ Τζιολίττη, εἶνε τὸ γεγονός ὅτι **ἡ Αὐστρία περιέθαλπε καὶ Ἀύγουστον τοῦ 1913 τὰς αὐτὰς προθέσεις τὰς ὁποίας καὶ κατὰ τὸ 1909**, ἠμποδίσθη δὲ ἀπὸ τοῦ νὰ χωρήσῃ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν προθέσεων τούτων μόνον διὰ τῆς ἀντιστάσεως τῆς Ἰταλίας.

Αἱ ἀποκαλύψεις αὗται τοῦ Τζιολίττη δικαίως ἐθεωρήθησαν ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ ξένου τύπου ὡς ἱστορικῆς αὐτόχρονημα σημασίας, διότι ἀπεκάλυπτον κατ' ἀδιαφιλονείκητον τρόπον τὰς ἐπιθετικὰς διαθέσεις τῆς Αὐστρίας. Ἀκριβῶς ὅμως διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ Κυβερνήσεις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἔχουν τηρήσει, ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις ταύτας, νεκρικὴν σιγὴν.

Τὸ ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἐξεράγη, κατὰ τοὺς πόθους τῆς Αὐστρίας, ἤδη ἀπὸ τοῦ θερος τοῦ 1913, δὲν προήρχετο ἀπὸ λόγους ἀρχῶν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ἀλατῆριων «εὐκαιρισμοῦ» (opportunism). Ἡ εὐκαιρία τὴν ὁποίαν ἡ Αὐστρία ἐπίστευεν ἢ ἐπηγγέλλετο εἶναι εἶχε ὅπως καταφέρῃ τὸ πλῆγμα τῆς — ὡς λ. χ. διακανονισμὸς τις τῶν συνόρων μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, καὶ ἄλλα τινὰ παρόμοια ζητήματα — ἦτο πολὺ τετριμμένη ἢ ὥστε νὰ δικαιολογήσῃ εἰς τὸν Γερμανικὸν λαὸν μίαν δολοφονίαν κατὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, καὶ πολὺ ὀλίγον προωρισμένη νὰ ἀναφλέξῃ τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν. «Πόλεμοι μὴ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος δὲν εἶνε πλέον δυνατοὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ἡμῶν» — μέχρι τοιοῦτου σημείου προόδου εἶχε φθάσει ἡ πολιτικὴ σκέψις καὶ τῶν ἀντιδραστικῶν τούτων ἀκόμη. Τὸ ἐὰν τοῦτο ἦ ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸ ὑπὸ ἐν δυσπρόφερτον ὄνομα κείμενον κάπου τῆς νοτιανατολικῆς Εὐρώπης, θὰ ἐκυδερνάτο ὑπὸ Σέρβων ἢ ὑπὸ Βουλγάρων πολιτειακῶν λειτουργῶν, ἦτο παρὰ πολὺ μικρὰς σημασίας διὰ τὸν Γερμανικὸν λαὸν ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς πόλεμος ὑπὲρ τῶν ἱερωτάτων κτήσεων τοῦ ἔθνους. Διὰ

τούτο και ἡ λέξις ἢ διαβιθασθεῖσα ἐκ Βερολίνου εἰς Βιέννην ἦτο :
 «Ὁχι ἀκόμη».

Ἐπὶ πλέον αἱ στρατιωτικαὶ ἀπόψεις ἦσαν σαφῶς καὶ ἀποφασιστικῶς κεκηρυγμέναι ὑπὲρ τοῦ «Ὁχι ἀκόμη» τούτου. Δὲν ἤμεθα εἰσέτι ἐπαρκῶς παρεσκευασμένοι. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἤμεθα σημαντικῶς ὑπέρτεροι πάντων τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ αὕτη ἐπρόκειτο νὰ ἐπαυξηθῇ ἔτι πλέον διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου περὶ ἀμύνης, ὁ ὁποῖος εἶχε τύχει τῆς προκαταρκτικῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ράιχσταγ. Ἡ ἐπέκτασις τῆς Διῶρυγος Κάιζερ Γουλιέλμου (Κιέλου), ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ παρέχῃ ἀκώλυτον κίνησιν ἀπὸ τῆς Β. Θαλάσσης εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ εἰς τὰ μέγιστα ἀκόμη τῶν πολεμικῶν πλοίων, δὲν ἦτο εἰσέτι ἐτοίμη. Τὰ νεώτατα ὄργανα τῆς καταστροφῆς ἀνέμενον πιθανῶς εἰσέτι τὴν στιγμὴν τῆς δημιουργίας των. Τὰ Ζέππελιν καὶ τὰ ὑποδρύχια ἐπρόκειτο εἰσέτι νὰ ναυπηγηθῶσι, καὶ ὑπὸ πολλὰς ἄλλας ἐπόψεις αἱ στρατιωτικαὶ μας παρασκευαὶ ἀνέμενον εἰσέτι τὴν συμπλήρωσίν των. Ἐν ὀλίγαις λέξεσι, δὲν ἤμεθα εἰσέτι ὄριμοι ὅπως καταφέρωμεν τὸ πλῆγμα, **τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὴν εἶχεν ἀποφασισθῆ ἔκτοτε.** Ἀνεμένομεν μόνον τὴν προσεχῆ κατὰλληλον εὐκαιρίαν καὶ κατάστασιν πλεονεξίας ἐτοιμότητος, ὅπως δυναθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἐπιτυχῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ μεταβολὴ περὶ τὰς σκέψεις τοῦ Αὐτοκράτορος εἶχεν ἐπιτελέσει περαιτέρω προόδους· τὸ περιβάλλον, ὅπερ τὸν περιστοίχιζε, μὲ τὸν φὸν Μόλτκε, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, τὸν Διάδοχον καὶ τοὺς περὶ τὸν τελευταῖον τοῦτον σημαίνοντας, πάντες οὗτοι ἠγωνίζοντο—καίτοι ἐν τινὶ μέτρῳ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Καγκελλάριον, ὁ ὁποῖος μετέσχευ, εἶνε ἀληθές, τῆς ὅλης ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων καλύψας αὐτὴν διὰ τῆς εὐθύνης του, ἀλλ' ὅστις ὄκνει ἤδη πρὸ τοῦ ἀποφασιστικοῦ διαδήματος—ὅλοι ἠγωνίζοντο ὑπὲρ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ : νὰ ἐπιφέρουν τὸν «ἀναπόφευκτον» πόλεμον ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ νὰ ἐπιτύχουν ὅλην τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Κάιζερ εἰς τὰς προσπάθειάς των. «Πρέπει νὰ βάλωμεν κατὰ μέρος», εἶπε μίαν φορὰν ὁ στρατηγὸς φὸν Μόλτκε, «ὅλας τὰς κοινοτοπίας περὶ εὐθύνης τοῦ ἀρχομένου χειρῶν ἀδίκων (aggressor). Ὅταν ὁ πόλεμος καταστῇ ἀναγκαῖος,

είνε ουσιαστικῶς νὰ διεξαχθῆ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῆ τις ὑπὲρ αὐτοῦ ἕλας τὰς πιθανότητας. Μόνη ἢ ἐπιτυχία ἀποτελεῖ τὴν δικαιολογίαν ἑνὸς πολέμου». (Γαλλικὴ «Κιτρινὴ Βίβλος» ἀριθ. 3)(*)).

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Ἡ λεπτομερῆς διερεύνησις εἰς προηγούμενον κεφάλαιον τῶν ἱστορικῶν προηγούμενων τοῦ πολέμου ἦτο ἀναγκαία διὰ νὰ κατανοηθῆ ἢ ταχεῖα ἐξέλιξις τῶν γεγονότων, ἅτινα κατὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τοῦ δεκαημέρου τοῦ διαρρέυσαντος ἀπὸ 23^{ης} Ἰουλίου μέχρι 1^{ης} Αὐγούστου τοῦ 1914 ᾠδήγησαν εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ πολέμων.

Ἡ ἕλη στάσις τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ πρώτου Συνεδρίου τῆς Χάγης καὶ ἐφεξῆς ἢ ἐπίμονος καὶ συστηματικὴ ὑπ' αὐτῆς ἄρνησις πρὸς πᾶσαν περιστολὴν τῶν ναυτικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἐξοπλισμῶν ἢ ἀντίστασις τῆς εἰς τὴν ἴδρυσιν δικαστηρίου ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας· αἱ ἀπαρκῶς ἀνανεούμεναι προσπάθειαι τῆς πρὸς ἐξασφάλισιν ὑπὲρ ἑαυτῆς τῆς σφαιροῦς τῆς Ἀγγλίας χωρὶς ἢ ἴδια νὰ στερηθῆ τὸ παράπαν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐνεργείας τῆς· αἱ γιγάντιαι ἐπαυξήσεις τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν αὐτῆς δυνάμεων ἢ ἀνοχὴ τὴν ὁποῖαν ἐπὶ ἔτη ἐπέδειξε πρὸς κίνημα ἐγκληματικῶς σωδινιστικόν, καὶ ἢ ἐπιδοκιμασία ἢ ἐκδηλωθεῖσα ὑστερότερον πρὸς τὸ κίνημα τοῦτο — πάντα ταῦτα ἐνδεικνύουν

(*) **Σημ τοῦ Μεταφρ.** Χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ τηλεγράφημα, ὅπερ ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνε προσφάτως πρὸς τὴν χήραν Μόλτικε ἐκφράζων τὰ συλλυπητήριά του ἐπὶ τῇ αἰφνιδίῳ θανάτῳ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῆς ἀρχηγῆς τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου. Τὸ περίφημον τηλεγράφημα ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Μόλις ἐπληροφορήθην τὴν θλιβερὰν εἰδησίαν τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου ὑμῶν. Δὲν εὐρίσκω λέξεις ἐπακριβῶς ἐρμηνεύουσας τὰ κατέχοντά με αἰσθήματα. Ἀναπολῶ μετὰ βαθείας συγκινήσεως τὴν ἀσθενεῖάν του κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου τούτου, ἢ λαμπρὰ προπαρασκευὴ τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀκαμάτου δραστηριότητός του ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ στρατοῦ... [Σ. Μ. τὴν ὁποῖαν θέσιν, ὡς γνωστὴν, ἀπώλεσε, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς Παρισίους].

«Ἡ πατρίς οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας του... (κλ.κλ.)». (βλ. «Westminster Gazette» Ἰουν. 20, 1916).

ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Γερμανία ὑπελόγιζεν ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὡς ἐπὶ ἀσφαλῶς μέλλοντος νὰ ἐπέλθῃ γεγονός· καὶ ὅτι ἦτο ἀποφασισμένη νὰ προκαλέσῃ τὴν ἔκρηξιν τοῦ «ἀναποφεύκτου» τούτου γεγονότος κατὰ τὴν πλέον εὐνοϊκὴν δι' αὐτὴν στιγμὴν.

Τὸ μέχρι τοῦ 1914 ἱστορικὸν τοῦ πολέμου ἀποδεικνύει τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ἐν κοινῇ ποινικῇ δίκῃ θὰ ὠνομάζετο «prima facie» μαρτυρία, ὅτι δηλ. ἡ Γερμανία ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς συμμάχου τῆς Αὐστρίας ἐπεθύμουν θάττον ἢ βράδιον εὐρωπαϊκὸν πόλεμον—ἡ μὲν Γερμανία διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά της περὶ κοσμοκρατορίας· ἡ δὲ Αὐστρία, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν της ἐν τῇ Βαλκανικῇ.

Τοιαύτη ἐν τούτοις prima facie μαρτυρία δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς βεβαιότητα. Αἱ πιθανότητες τὰς ὁποίας δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν ἱστορικῶν προηγουμένων τοῦ πολέμου δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν ἑαυταῖς ἀπόδειξιν ἐγκλήματος. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη δύναται νὰ συναχθῇ μόνον ἐκ τῶν περιστατικῶν τῆς ὑποθέσεως, ἐκ τῶν διπλωματικῶν δηλονότι ἐγγράφων ἅτινα θέτουσιν ἐνώπιον ἡμῶν τὰ ἱστορικὰ αἰτία τοῦ πολέμου.

Ἡ κατηγορία ἡ ὅποια θὰ ἐξεγενθῆ κατὰ τῶν δύο κεντρικῶν αὐτοκρατοριῶν, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αὐστρίας, εἶνε ὅτι κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1914 **μεμελετημένως** προέκλεσαν τὸν πόλεμον τὸν ὅποσον ἀπὸ πολλοῦ εἶχον παρασκευάσει· καὶ ποθήσει, ἐπειδὴ ἐφρόνουν ὅτι ἡ στιγμή ἦτο εἰδικῶς εὐνοϊκὴ διὰ νὰ καταφέρουν τὸ πλῆγμά των. Τὴν φορὰν δὲ ταύτην ἡ ἀφορμὴ τῆς ἔριδος δὲν ἦτο, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, μηδαμινόν τι ἐδαφικῆς φύσεως ζήτημα ἐν τοῖς Βαλκανίοις, οὔτε μικροαμφισβήτησις τις περὶ λιμένος τινὸς ἢ λωρίδος παραλιακῆς, ζητήματα δηλαδὴ ἅτινα οὔτε τὸ δημόσιον ἐνδιαφέρον ἠδύναντο νὰ ἐξεγείρουν, οὔτε νὰ ἐξάψουν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν λαῶν. Ἡ ἀφορμὴ τὴν φορὰν ταύτην ἐσχετίζετο μὲ τὴν δολοφονίαν ἐνὸς ἀρχιδουκῆ καὶ τῆς συμβίβου του, γεγονός τραγικόν, τὸ ὅποσον ἔμελλε νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου, δὲν ἦτο δυνατόν δὲ—ὡς ὑπελόγιζον—παρὰ νὰ προκαλέσῃ παγκοσμίους τὰς συμπαθείας ὑπὲρ τῶν Δυνάμεων ἐκείνων, αἵτινες θὰ ἐνεφανίζοντο ὡς ἐκδικήτριαι ἐνὸς τοιούτου ἐγκλήματος.

Οὕτω, ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ *ἠθικὸν* πλεονέκτημα. Ἐπίστευον ὅμως ὅτι ἠδύναντο ἐπίσης νὰ βασισθοῦν καὶ ἐπὶ στρατιωτικοῦ τοιοῦτου. Γεγονότα τινὰ εἶχον γνωσθῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, τὰ ὅποια ἐθεωρήθησαν ὡς ἀποδεικνύοντα τὴν ἀποσύνθεσιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐλαττωματικὴν παρασκευὴν τοῦ Ρωσικοῦ. Αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ γερουσιαστοῦ Οὐμπέρ εἶχον ἤδη ἐμφανίσει σοβαρὰς ἐλλείψεις εἰς τὸν Γαλλικὸν στρατόν, ἐπιστεῦετο δὲ ὅτι ὁ Ρωσικὸς στρατός, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐλαττωματικῆς του ἐξαρτύσεως, ἐχρειάζετο ὅπως ἀντιμετωπίσῃ ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ ὅτι ἦτο ἐξησθενημένος ἐξ ἐμφυλίων διχονοιῶν.

Ἡλπίζετο δὲ ἀκόμη καὶ ἡ οὐδετερότης τῆς Ἀγγλίας, παρ' ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου κρηγυμένους ἀποτυχίας καὶ οἱ Ἴταλοι ἐπίστευοντο ἀρκετὰ μωροὶ ὥστε νὰ «ἀποσύρουν τὰ κάστανά ἐκ τῆς πυρᾶς» ἐν τῇ Βαλκανικῇ χάριν τῶν μισητῶν Αὐστριακῶν καὶ νὰ διακινδυνεύσων ὀλόκληρον τὴν ἐθνικὴν των ὑπόστασιν «pour le roi de Prusse».

Πάντα ταῦτα ἐσημαίνον ἕνα τελείως σφαλερὸν ὑπολογισμόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τέχνη τοῦ ὑπολογισμοῦ δὲν κατενοεῖται ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐν Βιέννῃ, ἐθεωρήθη ὡς αὐτῶν ὅτι ἡ στιγμή ἦτο κατὰλληλος διὰ νὰ πλῆξουν. Καὶ ἐπληξάν.

Αὕτη εἶνε ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ ἀποδείξωμεν.

[Ὁ συγγραφεὺς ἀρχεὶ ἐξετάζων κριτικῶς τὰς διεξαχθείσας πρὸ τοῦ πολέμου διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων, παρατηρεῖ δὲ τὰ ἑξῆς:]

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προκαλεῖ ἐκπληξίν τινα τὸ πενιχρὸν σχετικῶς περιεχόμενον τῆς Γερμανικῆς Λευκῆς Βίβλου καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Αὐστρία, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἐπραξάν πάντα τὰ ἄλλα ἐμπόλεμα κράτη, δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ δημοσιεύσῃ ἐν τόμῳ τὴν διπλωματικὴν αὐτῆς ἀλληλογραφίαν. Τὰ τηλεγραφήματα τὰ διαμειφθέντα μεταξὺ τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἐλλείπουν προσέτι ὀλοσχερῶς σχεδὸν ἐκ τῆς Γερμανικῆς Λευκῆς Βίβλου, ἐνῶ τὰ ἀνταλλαγέντα μεταξὺ τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ δημοσιεύονται ἐν ταῖς οἰκείοις Βίβλοις ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ. Ἡ Γερμανικὴ Λευκὴ Βίβλος περιέχει μόνον 36 ἔγγραφα.

ἡ Ἀγγλικὴ Κυανὴ Βίβλος, ἀπ' ἐναντίας, περιλαμβάνει 161· ἡ Ρωσικὴ Πορτοκαλλόχρους, 79· ἡ Γαλλικὴ Κιτρίνη, 161 καὶ ἡ Βελγικὴ Φαϊά, 79. Αἱ ἐπίσημοι δηλώσεις τῶν ἡμετέρων ἀντιπάλων εἶνε ἐπομένως λεπτομερέστεραι τῶν τῶν δύο Συμμάχων Αὐτοκρατοριῶν, ἡ ἑτέρα τῶν ὁποίων ἐτήρησε μέχρι τοῦδε πλήρη σιγὴν*. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε ἀφ' ἑαυτοῦ χαρακτηριστικὸν καὶ διαφωτιστικώτατον.

[Ὁ συγγραφεὺς ἀρχεται εἰτα ἐξετάζων ἐν λεπτομερείᾳ τὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου συμβολὴν καὶ εὐθύνην μιᾶς ἐκάστης τῶν πέντε Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων Αὐστρίας, Γερμανίας, Ἀγγλίας, Ρωσσίας καὶ Γαλλίας, ἐπιλέγει δὲ περὶ Αὐστρίας τὰ ἐξῆς:]

A'

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ἡ κατηγορία τὴν ὁποίαν φέρω κατὰ τῆς Αὐστρίας δύναται νὰ συνοψισθῇ ὡς ἐξῆς:

1. Ἡ Αὐστρία ἀποφείχεν ἠδὴ σχεδὸν κατ' Αὐγουστοῦ τοῦ 1913 ἐπιθέσιν κατὰ τῆς Σερβίας, ἐπέδωκεν εἰς τὴν Σερδικὴν Κυβέρνησιν κατ' Ἰούλιον τοῦ 1914 Διακρίνωσιν περιλαμβάνουσας ἀπαιτήσεις τόσον ὑπερόγκους, ὥστε πόλεμος πρὸς τὴν Σερβίαν —καί, ὡς περαιτέρω συνέπεια, Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος—ἐπρεπε νὰ ἀναμένεται.

* Σημ.—Ἐξ μηνῶς μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου, ἦτοι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915 (καθ' ὃν χρόνον τὸ βιβλίον τοῦτο εὗρισκετο ὑπὸ τὰ πνεστήρια) ἐξεδόθη Αὐστριακὴ τις Βίβλος, περιλαμβάνουσα 69 ἔγγραφα μετὰ εἰσαγωγῆς. Ἡ Βίβλος αὕτη ἐπιθεταί διὰ *θετικῶν* γεγονότων αὐτῶν ἀποκαλύπτει, τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Αὐστρουγγαρία ἦτο ἔνοχος τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, δι' ἐκείνων δὲ τὰ ὅποια *παρασιωπᾶ* ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις εἶνε ἐν πλήρει γνώσει τοῦ ἐγκλήματός της, ἀλλ' ὅτι προσπαθεῖ εἰσεῖτι—ἀν καὶ μεταίως—νὰ ἀποκρύψῃ τοῦτο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου.

Ἐν τῇ Βίβλῳ ταύτῃ *οὐδεμία μαρτυρία καὶ οὐδὲν κείμενον παρέχεται* εἰς πίστωσιν τοῦ τοσάντις ἐπανάλαμθανομένου ἐν τῇ Γερμανικῇ Λευκῇ Βίβλῳ ἰσχυρισμοῦ, καθ' ὃν ἡ *Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἐπίεσε τὴν Κυβέρνησιν τῆς Βιέννης νὰ προσλάβῃ μετριοπαθῆ καὶ συνδιαλλακτικὴν στάσιν.*

2) Ἐρνήθη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν παράτασιν τῆς τεσσαρακοντακταύρου προθεσμίας, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν αἱ Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ.

3) Ἀνεκάλεσε τὸν πρεσβευτὴν τῆς καὶ ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας, καίτοι ἡ Σερβικὴ Κυβέρνησις εἶχεν, ὑποτακτικῶς φερομένη, ἱκανοποιήσει πάντα σχεδὸν τὰ Αὐστριακὰ αἰτήματα, διεκήρυξε δὲ τὴν προθυμίαν αὐτῆς νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις καὶ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς διαίτησίαν τὰ ἀπομένοντα ἐκκρεμῆ ζήτηματα.

4) Ἐρνήθη διαρρήδην πᾶσαν συζήτησιν μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς Σερβικῆς Διακοινώσεως, ἐξέφρασε δὲ τὴν προθυμίαν αὐτῆς ὅπως συμμετάσχῃ τῶν συζητήσεων τούτων μόνον τὴν 31^{ην} Ἰουλίου, ὅτε δηλ. ἦτο πλέον πολὺ ἀργά.

5) Ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τοῦ Γκρέυ ὅπως ἀποδεχθῇ μεσολάβησιν, ἢ τοῦλάχιστον συμβουλίην, παρὰ τῶν τεσσάρων οὐχὶ ἀμέσως ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων, καίτοι ἡ Ρωσία εἶχε συγκατατεθῆ εἰς τὴν πρότασιν αὐτήν.

6) Παρ' ὅλας τὰς ἐπανειλημμένας καὶ κατεπειγούσας ἐξ Ἀγγλικῆς αἰτήσεις, ἀφήκεν ἀναπάντητον τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σέρ Ἐδουάρδ Γκρέυ πρότασιν συμβιβασμοῦ.

7) Ἀπέριψε, μέσῳ τοῦ Χέρρ φόν Γιάγκωδ, τὴν πρώτην συνδιαλλακτικὴν πρότασιν τὴν προβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σαζόνωφ.

8) Οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔδωκεν εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν συμβιβασμοῦ τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σαζόνωφ.

9) Αἱ τελευταῖαι προτάσεις συμβιβασμοῦ αἱ γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Γκρέυ καὶ τοῦ Σαζόνωφ δὲν ἠξιώθησαν ἐπίσης ἀπαντήσεως παρὰ τῆς Αὐστρίας.

10) Ὅσακις παρῆσεν ἐξηγήσεις τινάς, περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ εἶπῃ τί δὲν ἐπεθύμει, οὐδέποτε ὅμως εἶπε καὶ τί ἐπεθύμει.

11) Ἦτο ἡ πρώτη κινητοποιήσασα καὶ ἐπιληφθεῖσα στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐκ τῶν Μεγ. Δυνάμεων προηγήθη πασῶν τῶν ἄλλων Δυνάμεων, πρῶτον διὰ τῆς μερικῆς καὶ ἀκολούθως διὰ τῆς γενικῆς αὐτῆς ἐπιστρατεύσεως.

B'

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἡ ἐνοχὴ τῆς Γερμανίας εἶνε πλέον εὐαπόδεικτος ἢ ἡ τῆς Αὐστρίας, ἀφοῦ ἡ Γερμανία συνέταξεν ἡ ἴδια τὸ κατηγορητήριόν τῆς. Ἐὰν ἀναγνωσθῆ καλῶς, ἡ Γερμανικὴ Λευκὴ Βίβλος θὰ εὑρεθῆ περιέχουσα ὅλας ἐκεῖνας τὰς κατηγορίας ὅσαι δύνανται νὰ ἐγερθῶσι κατὰ τῆς Γερμανίας, θὰ ἀναλάβω δὲ τὸ ἔργον τῆς προσαγωγῆς ἀκαταμαχῆτων τεκμηρίων ἐνοχῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς Γερμανικῆς Λευκῆς Βίβλου, καὶ τῶν συμπληρωματικῶν αὐτῆς ἐπισήμων ἐγγράφων, οὕτως ὥστε δὲν θὰ παραστῆ ἀνάγκη δι' ἐμὲ νὰ πράξω τι πλέον παρὰ νὰ τονίσω ἀπλῶς τὰς Γερμανικὰς αὐτοκατηγορίας.

Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐναρκτηρίου παραγράφου τῆς Λευκῆς Βίβλου. Ἀφοῦ περιγράφει τὴν θέσιν τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῆς Σερβικῆς διεγέρσεως (agitation) καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς Αὐστρίας ὅπως «παραστῆ ἐπὶ πλέον μέρους τῆς ἐκείθεν τῶν συνόρων διεγέρσεως ταύτης», ἡ Λευκὴ Βίβλος ἐπάγεται:

«... Ἡδυνήθημεν ὀλοφύχως νὰ συμφωνήσωμεν εἰς τὴν περὶ τῆς καταστάσεως ἀποψιν τῆς Συμμαχοῦ μας καὶ νὰ διαβεβαιώσωμεν αὐτὴν ὅτι οἰαδήποτε ἐνέργεια ἥτις θὰ ἐθεωρεῖτο ἀναγκαία ὅπως τερματισθῆ τὸ ἐν Σερβίᾳ κίνημα τὸ κατευθυνόμενον κατ' αὐτῆς τῆς διατηρήσεως τῆς Μοναρχίας, θὰ ἐτύγχανε τῆς ἐπιδοκιμασίας ἡμῶν. **Καὶ ἡμεῖθα μὲν ἐν πληρεστάτῃ γνώσει διπιθανὴν τις φιλοπόλεμος στάσις τῆς Αὐστροουγγαρίας κατὰ τῆς Σερβίας θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς κονίστρας τὴν Ρωσσίαν, καὶ ὅτι ἐπομένως ἐνδεχόμενον νὰ ἐνέπλεκε καὶ ἡμᾶς εἰς πόλεμον,** ὡς ἐκ τῶν συμμαχικῶν ἡμῶν ὑποχρεώσεων. Δὲν ἠδύναμεθα ἐν τούτοις, χάριν αὐτῶν τούτων τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἅτινα διεκυβεύοντο, νὰ συμβουλευσωμεν τὴν Σύμμαχον ἡμῶν ὅπως προσλάβῃ ἐνδοτικὴν στάσιν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς, οὔτε νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν βοήθειάν μας κατὰ τὰς κρίσιμους ταύτας ἡμέρας

Ἐπετρέψαμεν ἐπομένως εἰς τὴν Αὐστρίαν πλήρη ἐλευθε-

ρίαν ἐνεργείας ἀπέναντι τῆς Σερβίας, δὲν συμμετέσχομεν ὅμως εἰς τὰς προπαρασκευὰς αὐτῆς».

Μὲ τί ἰσοδυναμεῖ ἡ δῆλωσις αὕτη; Σημαίνει:

1^{ον}) Ὅτι ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις παρέσχεον εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἐνεργείας κατὰ τῆς Σερβίας, ἀδιαφόρως τοῦ ὅποια ἐνέργεια θὰ ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν κατάλληλος διὰ τὰς περιστάσεις, εἴτε δηλ. τὰ ληφθησόμενα μέτρα θὰ ἦσαν διπλωματικῆς εἴτε στρατιωτικῆς φύσεως.

2^{ον}) Ὅτι ἡ Γερμανία ἀπὸ σκοποῦ ἀπέσχε συμμετοχῆς εἰς τὰς προπαρασκευὰς πρὸς δρᾶσιν καθ' οἷονδῆποτε τῶν τρόπων τούτων ἦτο δηλ. ἐτοιμῆ, κατ' ἀκολουθίαν τῶν συμμαχικῶν αὐτῆς ὑποχρεώσεων, νὰ ἀκολουθήσῃ τυφλῶς τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὅποιαν θὰ ἐλάμβανεν ἡ Αὐστρία.

3^{ον}) Ὅτι ἡ Γερμανία ἦτο **ἐν πλήρει γνώσει** τοῦ ὅτι στρατιωτικῆ κατὰ τῆς Σερβίας ἐνέργεια ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον τὴν Ρωσίαν, καὶ ἐνδεχόμενον ἐπομένως νὰ ἐνέπλεκε καὶ τὴν Γερμανίαν εἰς πόλεμον, ὅστις, ὡς ἐκ τῶν συμμαχικῶν ὑποχρεώσεων τὰς ὅποιας ὑπέχουν αἱ Δυνάμεις ἀπεναντί τῶν συμμαχικῶν ἑμῶν, θὰ προσεκύμανε κατ' ἀνάγκην χαρακτῆρα πανευρωπαϊκῆς συρράξεως.

Οὕτως ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει ὅτι φέρει τὴν εὐθύνην (dolus) τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολέμου, τὴν τελικὴν εὐθύνην (dolus eventualis), ἡ ὅποια κατὰ τὰς δικονομικὰς καὶ ἠθικὰς ἰδέας τίθεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως, ἐφ' ἧς καὶ ἡ ἄμεσος εὐθύνη (dolus purus).

[Ἐο συγγραφεὺς τονίζει ὅτι ἡ Γερμανία ἐπεθύμει νὰ φαίνεται ὅτι ἐνήργει ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἐνῶ πράγματι ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς τὴν χρησιμοποίησιν παντὸς μέσου προσωρισμένου νὰ ἀποτρέψῃ τὸν πόλεμον, παρατηρεῖ δὲ ὅτι λόγοι φυλετικῆς συγγενείας καὶ δύο αἰώνων ἱστορία συνέδεον τὴν Ρωσίαν πρὸς τὴν Σερβίαν, ἔπρεπε δὲ νὰ ἐγνώριζε τὴν στοιχειώδη ταύτην ἀλήθειαν ἡ Γερμανία ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς περιστάσεις τοῦ 1913, ὁπότε ἡ Αὐστρία ἐμελέτησεν ἐπίσης ἐπίθεσιν κατὰ τῆς Σερβίας, καὶ τὰς κατὰ Μάϊον τοῦ 1914 δηλώσεις τοῦ Ρώσου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Σαζόνωφ, κηρυχθέντος ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἡ ὅποια ὠρίζε «τὴν Βαλκανικὴν διὰ τοὺς Βαλκανικοὺς», ὑπαιτιωθέντος δὲ διὰ τῶν τοιούτων του δηλώσεων ὑποστήριξιν Ρωσικὴν πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Βαλκανικῶν λαῶν. Ὁ δεσμὸς τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν Σερ-

βίαν ἦτο ἀρχαῖον ἱστορικὸν γεγονός, δὲν ἐδικαιοῦτο δὲ ἡ Γερμανία νὰ φαντάζεται ὡς δυνατὴν τὴν αἰφνυδιαν ἐκμηδένισιν τοῦ φυλετικοῦ τούτου δεσμοῦ.

Οὕτω προκύπτει ὡς γεγονός ὅτι οὐδείς ἐπίστευεν ὡς δυνατὸν τὸν ἐντοπιισμόν Αὐτροσερβικῆς ρήξεως, ἥμισια δὲ πάντων ἡ Γερμανία.

Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις διεβεβαίωσε ἐπίσης ὅτι δὲν ἔλαβε γνώσιν τοῦ κειμένου τῆς Αὐστριακῆς διακοινώσεως πρὸ τῆς ἐπιδόσεώς της, ἂν καὶ ξένοι τινὲς Κυβερνήσεις φρονοῦν ὅτι ὄχι μόνον ἔλαβε γνώσιν, ἀλλὰ καὶ συμμετέοχεν εἰς τὴν οὐνταξίν της. Αὐτὴ ἡ τέως ἀποτελοῦσα τὸ τρίτον μέλος τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας Ἰταλία ἐδήλωσε διὰ τῆς Κυβερνήσεώς της ὅτι εἰς τῶν λόγων οὔτινες τὴν ἐπεισαν νὰ τηρήσῃ οὐδετερότητα καὶ νὰ μὴ μετάσχη τοῦ πολέμου παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων της ἦτο τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔλαβεν αὐτὴ ἐκ τοῦ προτέρου γνώσιν τοῦ Αὐστριακοῦ τελεσιγράφου κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ὅτι οὐδέβη μὲ τὴν Γερμανίαν. Ἡ λοιπὸν ἡ Γερμανία δὲν ἔλαβε γνώσιν, ὡς λέγει, τοῦ τελεσιγράφου τῆς Συμμάχου της—ἐγγράφου οπουδαιοτάτου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν εἰς πόλεμον καὶ νὰ προκαλέσῃ Εὐρωπαϊκὴν σύρραξιν—ὅποτε ἐλέγχεται ἐκ μέρους αὐτῆς ἀσύγγνωστος ἐπιπολαϊότης, ἣ παρὰ τὰς βεβαιώσεις της, ἔλαβε γνώσιν, ὅποτε διέπραττεν ἐν γνώσει κακούργημα.

Ὁ συγγραφεὺς κατακρίνει ἐπίσης τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν ὑπεστήριξε τὰς Ἀγγλορωσικὰς προτάσεις περὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς προδεσμίας τοῦ τελεσιγράφου, ἀποκρούει δὲ τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς Συμμάχου της, ἀφοῦ εἶπε πρώτον ὅτι ἐν μόνον Γερμανικὸν νεῦμα θὰ ἤρκει ὅπως συγκρατήσῃ τὴν Αὐστρίαν. (Εἰσεὶς, βιβλ. 166-173).

Ἐὰν ἔτι ἡ Ἀγγλία θὰ ἠδύνατο νὰ προλάβῃ δηλοῦσα ἐγκαιρῶς οὐδετερότητα ἐν Πετρούπολει καὶ ἐν Μαρσίσις τονίζεσθαι συνεχῶς ἐν τῷ Γερμανικῷ Τύπῳ, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τῇ ἀγορεύσει τοῦ Καγκελλάρου τῆς 2^ας Δεκεμβρίου. Τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ πραγματευθῶ βραδύτερον ἐν τῷ κεφαλαίῳ τὸ ὁποῖον θὰ ἀφιερῶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλίας. Τὸ ἄλλο ὅμως ζήτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἐγγύτερον, οὐδέποτε ἐγείρεται: **Τὸ, ὅποσα κακὰ θὰ ἠδύνατο πράγματι νὰ προλάβῃ ἡ Γερμανία, ἐὰν κατὰ τὴν προσήκουσαν ὥραν ἀνέκοπτε τὴν ἰταμότητα τῆς Αὐστριακῆς συμμάχου της, ἐὰν ἐμετρίαζε τοὺς ὅρους τοῦ τελεσιγράφου καὶ ἀπῆτει ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις γίνονιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Σερβικῆς ἀπαντήσεως, ἠμπόδιζε δὲ τοιουτοτρόπως τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου; Τοῦτο εἶνε τὸ καίριον σημεῖον τοῦ ὅλου ζητήματος. Τοῦτο εἶνε τὸ σπέρμα τῆς ὅλης τραγωδίας.**

[Ἡ κακὴ πρόθεσις τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, προσθέτει ὁ συγγραφεὺς, καταφαίνεται σαφῶς καὶ ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: "Ὅτε ὁ ἐν Βερολίῳ Βρετανὸς πρεσβευτὴς Σερ Ἐδ. Γκῶσσεν ὑπέβαλεν εἰς τὸν Γερμανὸν ὑπουργὸν τῶν

Ὁ Γκῶσσεν θὰ προέβαινεν εἰς ἀνακοινώσεις πρὸς τὸν Καγκελλάριον ὑπὸ τὸ ἀκόλουθον πνεῦμα :

«Ἐάν καταστῇ δυνατὴ ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης τῆς Εὐρώπης καὶ διέλθωμεν ἀσφαλῶς τὴν παρούσαν κρίσιν, ἢ προσπάθειά μου θὰ εἶνε νὰ προαγάγω ποῖαν τινα διευθέτησιν, **εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ Γερμανία θὰ ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέρος**, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη θὰ ἐξησφαλιζέτο ὅτι **οὐδεμία ἐπιθετικὴ ἢ ἐχθρική πολιτικὴ** θὰ ἐπεδιώκετο κατ' αὐτῆς ἢ τῶν συμμάχων τῆς ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τῆς Ρωσσίας καὶ ἡμῶν, εἴτε ἐπὶ μέρους εἴτε ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργούντων. Τοιαύτην τινα διευθέτησιν καὶ ἐπόθησα καὶ εἰργάσθην ὑπὲρ αὐτῆς, κατὰ τὸ δυνατόν, δι' ὅλης τῆς τελευταίας Βαλκανικῆς κρίσεως, τῆς Γερμανίας δ' ἐχούσης ἀνάλογον σκοπόν, αἱ σχέσεις ἡμῶν ἐβελτιώθησαν ἐπαισητῶς. Ἡ ἰδέα ἐθεωρήθη μέχρι τοῦδε ὡς ἀρκούντως χιμαϊρική, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ τὸ θέμα ὀριστικῶν προτάσεων, ἐὰν ὅμως ἡ παρούσα κρίσις—ἢ τόσον πολὺ ὀξυτέρα πάσης ἄλλης ἐξ ὧν ἀπὸ γενεῶν ὀλοκλήρων ἔχει διέλθει ἡ Εὐρώπη—παρέλθῃ ἀκινδύνως, εὐελπιστῶ ὅτι ἡ ἀνακούφισις καὶ ἡ ἀντίδρασις αἰτινῶν θὰ ἐπακολουθήσῃ **θὰ καταστήσουν δυνατὴν ὀριστικωτέραν τινα προσέγγισιν μεταξὺ τῶν Δυνάμεων** ἢ ὅσον ἐγένετο μέχρι τοῦδε δυνατόν».

Πῶς ὅμως ὁ Καγκελλάριος ὑπεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην; Ἐφοῦ ὁ Γκῶσσεν ἀνέγνωσεν εἰς αὐτὸν τὰς λέξεις τοῦ Γκρέυ, αἱ ὁποῖαι εἶχον τὴν μορφήν ὑπομνήματος, ἐδέχθη τὴν ἀνακοίνωσιν «ἀνευ σχολίων», ἐξέφρασε δὲ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ λάβῃ ἀντίγραφον αὐτῆς, ἵνα ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐν ἀνέσει. Τὸ ζητηθὲν ἀντίγραφον τῷ ἐπεδόθη. **Οὐδεμία ὅμως ἀπάντησις ἐδόθη ἔκτοτε** (1).

Ποῖαν ὄψιν θὰ εἶχεν ἡ Εὐρώπη σήμερον, ἐὰν ὁ Χέρρ φὸν Μπέτμανν συνεφώνει πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ Γκρέυ; ... Ἐν ὀλίγαις λέξεσι, θὰ ἠγοίγετο ἡ ὁδὸς πρὸς **μίαν νέαν καὶ καλύτεραν Εὐρώπην**, ἥρκει μόνον ἡ Γερμανία νὰ ἐδέχετο τὴν χεῖρα τὴν ὁποίαν τῇ προσέφερον ἡ Ἀγγλία. Ἄλλως ὅμως ἔδοξεν εἰς τὸν φὸν Μπέτμανν Χόλδεγκ.

(1) Κυανὴ Βίβλος, ἀρ. 101.

(2) Κυανὴ Βίβλος, ἀρ. 109.

Ἐπανελήφθη δηλ. ὅτι καὶ κατὰ τὸ 1912. Ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην τῆς **Εὐρώπης**· ἡ Γερμανία ὅμως ἐπιθυμεῖ τὴν **οὐδέτερότητα τῆς Ἀγγλίας**, διὰ νὰ δύναται νὰ διαταράττῃ τὴν εἰρήνην ταύτην κατὰ βούλησιν. Καὶ ὁ ἴδιος Καγκελλάριος, ὅστις εὐρίσκεται ἐν γνώσει καὶ τούτου καὶ ἄλλων ἀναριθμητῶν παρομοίων γεγονότων παλαιότερων καὶ προσφατωτέρων, τολμᾷ νὰ ἐπιρρίπτῃ ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως τὸ βάρος τῆς «ἔσω-τέρας εὐθύνης τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου»! Θὰ ἴδωμεν ὅμως βραδύτερον ὅτι κάμνων τὴν δήλωσιν ταύτην περιέρχεται εἰς σφοδρὰν σύγκρουσιν ὄχι μόνον ἀπλῶς πρὸς τὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἴδια αὐτοῦ ἐπίσημα δημοσιεύματα.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Χέρρ φὸν Μπέτμανν ἐλάμβανεν ἄνευ σχολίων τὴν πρότασιν τοῦ Γκρέϋ περὶ μονίμου εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Γερμανίᾳ ἐκηρύσσετο «ὁ ἐπαπειλῶν κίνδυνος τοῦ πολέμου», καὶ οἱ ἐν Πετρούπολει καὶ Παρισίοις πρεσβευταὶ παρηγγέλλοντο νὰ ἐπιδώσουν τελεσίγραφα εἰς τὰς Κυβερνήσεις, παρὰ ταῖς ὁποίαις ἦσαν διακεπιστευμένοι. Παρὰ τῆς Ρωσσίας ἀπητεῖτο «νὰ σταματήσῃ ἐντὸς δωδεκαώρου πᾶν πολεμικὸν μέτρον ἐναντίον ἡμῶν (τῆς Γερμανίας) καὶ τῆς Αὐстроουγγαρίας καὶ νὰ εἰσοποιηθῇ ἡμᾶς ὀριστικῶς περὶ τούτου.» Παρὰ δὲ τῆς Γαλλίας ἀπητεῖτο νὰ δηλώσῃ ἐντὸς δεκαοκταώρου «ἐὰν θὰ παρέμενεν οὐδετέρα ἐν περιπτώσει Ρωσογερμανικοῦ πολέμου.» Τὸ τελεσίγραφον εἰς μὲν τὴν Πετρούπολιν ἐπεδόθη περὶ τὸ μεσονύκτιον, εἰς δὲ τοὺς Παρισίους περὶ τὴν 7^{ην} ἑσπερινήν.

[Μετὰ βαθεῖαν ἀνάλυσιν τῶν Γερμανικῶν τελεσιγραφικῶν ἀπαιτήσεων ὁ συγγραφεὺς ἐπάγειται :]

Ἡ πλήρης παραφροσύνη τῆς ὅλης δημιουργηθείσης καταστάσεως δύναται νὰ κατανοηθῇ ἐκ τῆς ἐξῆς ὑποθέσεως : Ἐὰν ἡ Ρωσία—ὡς ἄλλως ἦτο δυνατὸν θεωρητικῶς νὰ συμβῇ—ἐδέχετο νὰ ἀποστρατεύσῃ τὰς ἀπέναντι τῆς Γερμανίας συγκεντρωθείσας δυνάμεις τῆς, ἤρνεϊτο ὅμως νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ ἀπέναντι τῆς Αὐστρίας—ὁποία θὰ ἦτο ἡ κατάστασις ; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ Γερμανικὸν τελεσίγραφον ἐν μέρει μὲν θὰ ἰκανοποιεῖτο, ἐν μέρει δὲ θὰ ἀπερρίπτετο, καὶ ἡ **Γερμανία θὰ ἐκήρυττε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας**, διότι ἡ **Ρωσία δὲν θὰ εἶχεν ἀποστρα-**

τευθῆ κατὰ τῆς Αὐστρίας! Ἄλλ' αὐτὴ ἡ Αὐστρία οὐδεμίαν αἵτησιν ἔκαμε πρὸς τὴν Ρωσσίαν ὅπως ἀποστρατευθῆ!

Ὅπωςδήποτε συνέφερον εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ παραστήσῃ τὴν Ρωσικὴν κινητοποίησιν ὡς ἀπειλήν, καὶ δὴ ὡς ἀπειλήν κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας ἐξ ἴσου. Τί ὅμως ἐδηλοῦτο ὅτι θὰ ἐπηκολούθει ὡς συνέπεια κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἐὰν αὕτη ἤρνεϊτο νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τὰς διαλαμβανομένας ἐν τῷ τελεσιγράφῳ; Θὰ ἐπηκολούθει Γερμανικὴ κινητοποίησις (1). Ἡ Γερμανία ἔλεγε πρὸς τὴν Ρωσσίαν: «Ἐπεστρατεύθης· ἐὰν δὲν ὑποχωρήσῃς, κινητοποιῶ πάραυτα».

Ἐὰν ἡ Γερμανία ἤρκεϊτο εἰς τὴν κινητοποίησιν τὴν ὁποίαν ἠπείλει καὶ παρεῖχε πλήρες στάδιον εἰς τὰς καταφανῶς εὐσιώ-
 νους διαπραγματεύσεις αἰτινες διεξήγοντο μεταξὺ Βιέννης καὶ Πε-
 τρουπόλεως· ἐὰν ἀνέμενον ἐπὶ μίαν μόνον ἢ δύο ἡμέρας — ἐν ἐπι-
 στρατεύσει ἔστω, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι Δυνάμεις — εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ
 ἀπεσοδεῖτο ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἡ μέγιστη ἀδελφὴ τῶν καταστροφῶν
 ἀπὸ ὅσας ἀναφέρει ἡ παγκόσμιος ἱστορία. Καθ' ἃ δηλοῖ ἐν τῇ
 ἐκθέσει του πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν (2) ὁ de Bunsen,
 ὁ ἐν Βιέννῃ Ἄγγλος πρεσβευτής, ὅλιγων ἡμερῶν ἀγαμονὴ θὰ
 ἠδύνατο ἐν πᾶσιν πιθανότητι νὰ σώσῃ τὴν Εὐρώπην ἀπὸ μίας
 τῶν μεγίστων συμφορῶν ἐξ ὅσων ἀναφέρει ἡ ἱστορία».

**Οὐδέποτε καθ' ὄλον τὸν ἱστορικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότη-
 τος διεπράχθη μεγαλύτερον ἔγκλημα. Οὐδέποτε διαπραχθὲν
 ἔγκλημα ἀπληροῦθησαν οἱ ἔνοχοι μετὰ μεγαλυτέρας θρασύ-
 τητος καὶ ὑποκρισίας.**

Ἡ ΠΑΡΑΒΙΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΕΛΓΙΚΗΣ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ Ἡ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Ἄφου ἐπέδωκεν εἰς τὸ Βέλγιον τὴν ἐσπέραν τῆς 2^ας Αὐγού-
 στου τελεσίγραφον διὰ τοῦ ὁποίου ἐζήτει ὑπὲρ τῶν στρατευμάτων
 τῆς ἐλευθέραν δίοδον διὰ τῆς οὐδετέρας ταύτης χώρας, καὶ μετὰ τὴν
 ἄρνησιν τοῦ Βελγίου ὅπως συμμορφωθῆ, ἡ Γερμανία εἰσέβαλεν εἰς
 τὸ Βελγικὸν ἔδαφος τὴν πρωτὰν τῆς 4^{ης} Αὐγούστου.

(1) Βλ. Δευκῆς Γερμανικῆς Βίβλου, Ἔγγραφον ἀρ. 24.

(2) Δευκὴ Βίβλος, ἀρ. 161.

Ἡ οὐδετερότης τοῦ Βελγίου καθωρίσθη διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τοῦ 1839, ἡγγυήθησαν δὲ αὐτὴν «εἰς τὸ διηνεκὲς» ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ρωσσία. Τὸ ἄρθρον 7 τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου ὀρίζει ὅτι τὸ Βέλγιον θὰ εἶνε ἀνεξάρτητον καὶ διηνεκῶς οὐδέτερον Κράτος καὶ ὅτι θὰ διατηρῇ τὴν οὐδετερότητα αὐτοῦ κατὰ πάντων τῶν ἄλλων κρατῶν. Τὸ πρῶτον καὶ προφανέστερον καθῆκον ἐνὸς οὐδετέρου κράτους εἶνε **νὰ ἀρνηθῆται εἰς τὰ ἐμπόλεμα κράτη τὸ δικαίωμα διόδου διὰ τοῦ ἰδίου ἐδάφους.** Τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν τῶν θεμελιωδεστέρων ἀρχῶν τοῦ διεθνoῦς δικαίου.

[Ἐο συγγραφεὺς ἀναπτύσσει ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 10 τῆς Συμβάσεως τῆς Χάγης οὐδέτερόν τι κράτος δύναται νὰ προστατεύσῃ προσβαλλομένην τὴν οὐδετερότητα του καὶ διὰ χρήσεως βίας ἀκόμη κατὰ τοῦ εἰσβολέως, χωρὶς ἡ τοιαύτη αὐτοῦ ἐνέργεια νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς **πραῖξις ἐχθρική** καὶ προσθέτει ὅτι ἡ ἄμυνα κράτους τινὸς οὐδέποτε δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παραβίασιν τῶν δικαιωμάτων τρίτου κράτους· ὡς, φέρε' εἰπεῖν, ἡ ἄμυνα τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Γαλλίας δὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐπὶ τῆς πρώτης παραβίασιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Βελγίου. (σελ. βιβ. 214-15) Καὶ ἐξακολουθεῖ:]

Ἐξ ἐπιπέδου λοιπὸν ἀπόψεως εὐρισκόμεθα ἐν τῷ ἀδίκῳ. Ἄλλ' ἐξετάζομεν τὸ ζήτημα ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως, εἶνε ἢτι χειρότερον δι' ἡμᾶς. Διότι ὅποια ἐπὶ τέλους εἶνε ἡ ἐννοία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς οὐδετεροποιήσεως ἐνὸς μικροῦ κράτους τὸ ὅποσον κακὴ τύχη ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον μεγάλων Δυνάμεων καταστήσασα αὐτὸ τὴν φυσικὴν αὐτῶν παλαιστραν; Ὁ μόνος σκοπὸς εἶνε νὰ προστατευθῇ τὸ κράτος τοῦτο ἐν πολέμῳ, καὶ οὐχὶ ἐν εἰρήνῃ, ὁπότε, φυσικά, δὲν ἔχει ἀνάγκην προστασίας. Ὅταν ὅμως, ἐκρηγνυμένου πολέμου δικαιούται ἕκαστον τῶν γειτονευόντων κρατῶν νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ οὐδετέρου κράτους ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ ἐπιτιθέμενος εὐρίσκεται ἐν καταστάσει ἀμύνης, τότε ἡ οὐδετεροποίησις οὐδένα ἔχει σκοπὸν καὶ δὲν εἶνε πράγματι παρὰ ἐν «παληόχαρτο», κατὰ τὴν πρὸς τὸν Σερ Ε. Γκῶσσε φράσιν τοῦ Καγκελλαρίου. **Τὸ ρητὸν «ἡ ἀνάγκη δὲν γνωρίζει νόμους» δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς δικαιολόγησιν οἰουδήποτε ἐγκλήματος.** Ὁ ἀκριβὴς ὅμως σκοπὸς μιᾶς συνθήκης περὶ οὐδετερότητος εἶνε νὰ καθυποτάξῃ τὴν ἀνάγκην ὑπὸ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ νόμου. Σκοπὸς τῆς εἶνε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ρητὸν: «La force prime le droit» (Ἡ βία ὑπὲρ τὸ δίκαιον) διὰ τοῦ

ἀντιθέτου ρητοῦ: «Le droit prime la force» (τὸ δίκαιον ὑπὲρ τὴν βίαν).

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς δικαιολόγησιν τῆς παραβίασεως τῆς Βελγικῆς οὐδετερότητος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς δύο ἐπιχειρημάτων:

1) Ὅτι ἡ Γαλλία θὰ εἰσέβαλλεν εἰς τὸ Βέλγιον, ἐὰν ἡμεῖς [ἡ Γερμανία] δὲν τὴν προελαμβάνομεν, καὶ

2) Ὅτι τὸ Βέλγιον πρὸ πολλοῦ εἶχε συνάψει στρατιωτικὰς συμβάσεις μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ σκοπῷ κοινῆς ἐνεργείας κατὰ τῆς Γερμανίας (1).

Ἀμφότερα τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα στεροῦνται παντελῶς βάσεως. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀπόδειξις ὅτι ἡ Γαλλία προετίθετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ Βέλγιον.

[Ἀναφερόμενος ἀκολούθως ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Γερμανοῦ Καγκελλαρίου ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας παραβίασις τοῦ Βελγίου, ἐπειδὴ δῆθεν τὸ Βέλγιον εἶχεν ἀθετήσῃ ἀρ' ἑαυτοῦ τὴν οὐδετερότητά του δι' ἰδιαιτέρων στρατιωτικῶν του συμβάσεων μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Μπέτμαν Χόλβεγκ δὲν τῶν ἐπισήμων ἐν τῷ Ράϊχσταγ δηλώσεών του τῆς 4 Αὐγ. 1914 παρέστησε τὴν εἰς τὸ Βελγικὸν ἔδαφος Γερμανικὴν εἰσβολὴν ὡς μέτρον «ἀνάγκης» προαρισμένον ἐκ ἐξουδετερώσεως σκοποῦ μὲν ἡ δῆθεν Γαλλικὴν εἰσβολὴν, κατὰ δὲ τοῦ Βελγίου δὲν ἐξῆγγεγεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην μομφὴν ἢ ὑποψίαν, τοῦναντίον ἀνεγνώρισεν ὡς «ἀδίκημα» τὴν ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας παραβίασιν τοῦ Βελγίου. Ἐὰν λοιπὸν ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐλαχίστη ὑποψία περὶ τῆς στάσεως τοῦ Βελγίου, δὲν θὰ ἐρησιωποιοίη τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ὁ Καγκελλάριος εἰς τὸν λόγον του τῆς 4 Αὐγούστου.] (Σελ. βιβ. 217-8).

Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ θεωρήσωμεν ὡς βεβαίωτα ὅτι ἐν Βερολίῳ οὐδὲν ἦτο γνωστὸν περὶ προδοτικῶν συμβάσεων τοιαύτης φύσεως. Ἐδέησε δὲ νὰ γίνῃ ἀναδίφησις τῶν Βελγικῶν ἀρχείων μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Βρυξελλῶν, διὰ νὰ τεθῇ ὁ Καγκελλάριος ἐπὶ τὰ ἔχνη τῆς Βελγικῆς «προδοσίας». Ἡ «Βορειογερμανικὴ Γενικὴ Ἐφημερίς» (Norddeutsche Allgemeine Zeitung) εὐρέθη τότε εἰς θέσιν νὰ δημοσιεύσῃ ἔγγραφα τινὰ τοῦ Βελγικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἅτινα κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως εὐρέθησαν ἀποκαλύπτοντα τὸ γεγονός ὅτι σχέδιον πολέμου κατὰ τῆς Γερμανίας εἶχε καταρτισθῆ μετὰξὺ Βελγίου καὶ Ἀγγλίας. (1)

(1) Σημ. μεταφραστοῦ. Δι' ἐπίσημου ἀνακοινώσεώς της ἡ Βελγικὴ Κυβέρνησις διέφθευσε τὰ γερμανικὰ ταῦτα τερατολογήματα, ἀποδείξασα ὅτι οὐδε-

Ἐάν τὰ ἔγγραφα εἶνε αὐθεντικά καὶ πλήρη—ὑπερ δὲν διεπιστώθη εἰσέτι—εἶνε ἀληθῆς ὅτι ἐμφαίνεται ἐξ αὐτῶν ὅτι συνδιαλέξεις τινὲς διημερίθησαν μεταξύ Βέλγων ἀξιωματικῶν καὶ Ἑγγλων στρατιωτικῶν ἀκολούθων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συνεργασίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύναντο ἐνδεχομένως νὰ προέλθουν ἢ Ἑγγλία καὶ τὸ Βέλγιον ἀφ' ἐτέρου ἀποδεικνύουν ἀναμφηρίστως ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη θὰ ἐπῆρχετο **μόνον ἐν περιπτώσει παραβιάσεως τῆς Βελγικῆς οὐδετερότητος ὑπὸ τῆς Γερμανίας.**

Τὸ Ἑγγλικὸν ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐδημοσίευσεν ἐπιστολὴν τοῦ Σέρ Ἐδουαρδὸ Γκρέυ ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὸν ἐν Βρυξέλλαις Ἑγγλον πρεσβευτὴν τῇ 7ῃ Ἀπριλίου 1913, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Γκρέυ ἀποκρούει πᾶσαν ἰδέαν ὅτι ἡ Ἑγγλία θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παρεβίαζε πρώτη τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου. Οὐδεμία Βρετανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐδέχετο τοιαύτην ἐνέργειαν, καὶ ἡ δημοσία ἐν Ἑγγλίᾳ γνώμη οὐδέποτε θὰ τὴν ἐπεδοκίμαζεν. Ἡ ὑπὸ τῆς Ἑγγλικῆς παραβιάσεως τῆς Βελγικῆς οὐδετερότητος δὲν θὰ ἀπετέλει μόνον ἀδίκημα, ἀλλὰ καὶ θὰ ἦτο μεγάλη μωρία, ἀφοῦ θὰ παρεῖχεν εἰς τὴν Γερμανίαν ἀφορμὴν καὶ δικαιολογίαν πρὸς παρομοίαν καὶ ἐν μέρους αὐτῆς ἐνέργειαν. Ἐφ' ὅσον ἡ οὐδετερότης τοῦ Βελγίου ἢ ἀισσηθήποτε ἄλλης οὐδετέρας χώρας δὲν παραβιάζεται ὑπὸ ἄλλης τινὸς Δυνάμεως, ἡ Ἑγγλία οὐδέποτε θὰ ἐδέχετο ν' ἀποστείλῃ εἰς τὰς χώρας ταύτας στρατεύματα.

Ἡ ὡς ἄνω ἐπιστολὴ ἐγγράφη δεκαπέντε ὅλους μῆνας πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, δὲν ἐγγράφη, ἄρα, ἐπίτηδες διὰ νὰ δημιουργήσῃ εὐνοϊκὴν θέσιν διὰ τὴν Ἑγγλίαν κατὰ τὴν παρούσαν κρίσιν. Ἀξίζει ἐπομένως νὰ πιστευθῇ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, επικυροῦται δ' ἐξ ἄλλου καὶ ὑπὸ τῶν γεγονότων τῶν τελευταίων μηνῶν (*).

μὴν σύμβασιν μεθ' οἷαςδήποτε Δυνάμεις συνῆψε κατὰ τῆς Γερμανίας. (Ἐκδ. Γραφείου τοῦ Τύπου ἐν Λονδίῳ, Wt 48959—648 Gr. 5). Σχετικὴ διάψευσις ἐγένετο ἐγκαίρως καὶ ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑγγλικῆς.

Τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα ἐδημοσίευσεν ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΑΣΑ εἰς τι σημεῖον ἢ «Βορειογερμανικὴ Ἐφημερίς» τῆς 25 Νοεμβρίου. (Βλ. ἐνθ' ἄνωτ.).

(*) Διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο καθὼς καὶ διὰ πᾶν ἄλλο σχετιζόμενον μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βελγίου παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Emile Waxweiler, μέλους τῆς Βασιλικῆς Βελγικῆς Ἀκαδημίας «La Belgique

[Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν—ίστορεῖ ὁ Συγγραφεὺς—τοῦ Γερμανικοῦ τηλεγράφωνο πρὸς τὸν Βέλγον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν τὴν ἐσπέραν τῆς 2ας Αὐγούστου, ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις προσέφερε τὴν πρωΐαν τῆς 3ης Αὐγούστου εἰς τὴν Βελγικὴν Κυβέρνησιν τὴν ἐνίσχυσιν πέντε σωμάτων Γαλλικοῦ στρατοῦ. Τὸ Βέλγιον ἐν τούτοις, καίπερ διατρέχον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸν κίνδυνον τῆς Γερμανικῆς εἰσβολῆς, ἀπέκρουσε τὴν προσφορὰν. Χαρακτηριστικῆ δὲ εἶνε μία παράγραφος τῆς πρὸς τὸ Γερμανικὸν τηλεγράφωνο δοθείσης ἀρνητικῆς ἀπαρτίσεως τῆς Βελγικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ Βελγικὴ Κυβέρνησις ἀποκρούουσα τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς Γερμανικῆς περὶ δῆθεν προθέσεων τῆς Γαλλίας ὅπως ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Γερμανίας διὰ Βελγικοῦ ἐδάφους, παρατηρεῖ ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εὐρίσκονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς δοθείσας ὑπὸ τῆς Γαλλίας τῇ 1ῃ Αὐγούστου ἐπισήμους δηλώσεις, ἀλλὰ καὶ «ἐάν, παρὰ προσδοκίαν, ἡ Βελγικὴ οὐδετερότης ἤθελε παραβιασθῆ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τὸ Βέλγιον προτίθεται νὰ ἐκκληρώσῃ τὰς διεθνεῖς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις, καὶ ὁ Βελγικὸς στρατὸς θὰ ἀντιτάσασεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν ζωνηροτάτην ἀντίστασιν εἰς τὸν εἰσβολέα». (Βελγικὴ Φαῖά Βίβλος, ἀρ. 22)

Ἀκολούθως τῇ 3ῃ Αὐγούστου ὁ Βασιλεὺς Ἀλβέρτος ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἐπικαλούμενος τὴν *διπλωματικὴν*, ἀλλ' οὐκ καὶ τὴν *στρατιωτικὴν* του ἐπέμβασιν (1). Ἐσήμανε τοῦτον τοῦτο ὑπαρξιν μουσικῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως; Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐν Βουξέλλαις Ἄγγλος πρεσβευτῆς Σέρ Φράνσις Βίλλιεζ (Villiers), ἐπέδιδε τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1914 πρὸς τὸν Βέλγον ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν Λαβινιὸν (Λαβινιὸν) διακρίνωσιν, δι' ἧς ἡ Ἀγγλία *ἀπεκρίνατε τὴν προσφυσίαν αὐτῆς ὅπως, ἐν περιπτώσει Γερμανικῆς κατα τοῦ Βελγίου ἐπιθέσεως, παράσχη αὐτὸ κοινὸν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας βοήθειαν εἰς τὸ Βέλγιον πρὸς ἀποκρούσιν τῆς Γερμανικῆς βίας, «ἐὰν οὕτω ἐπεθύμει τὸ Βέλγιον»* (2).] (Σελ. βιβλ. 121-2).

Ἐὰν οὕτω ἐπεθύμει τὸ Βέλγιον! Ἀλλὰ προβάλλουσα τὸν ὑποθετικὸν τοῦτον ὅρον ἡ Ἀγγλία ὑστέρει πράγματι περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διεθνῶν αὐτῆς δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων. Εἶνε ἀνεγνωρισμένη ἀρχὴ ἐν τῷ διεθνεί δικαίῳ, καὶ ἀρχὴ βασιζομένη καὶ ἐπὶ τῆς λογικῆς, ὅτι ἐν περιπτώσει συλλογικῆς ἐγγυήσεως, οἷα ἡ τῆς Βελγικῆς Συνθήκης, ἕκαστος τῶν ἐγγυητῶν, ἐν περιπτώσει παραβιάσεως τῆς οὐδετερότητος ὑπὸ ἑτέρου Κράτους, δικαιούται, ἰδίῳ δικαίῳ, νὰ ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ οὐδετέρου Κράτους,

neutre et loyale», — βιβλίον διακρινόμενον τόσον διὰ τὰς παρεχομένους ἐν αὐτῷ λεπτομερείας ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ συγγραφέως ἀντικειμενικότητα. (Lausanne. Payot. 1915).

(1) Βελγικὴ Φαῖά Βίβλος, ἀρ. 25.

(2) Βελγικὴ Φαῖά Βίβλος, ἀρ. 28.

καὶ πράγματι ὑπέχει καθήκον καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐγγυητρίδας Δυναμίεις ὅπως προσλάβῃ τὴν στάσιν ταύτην. (Bluntschli Völkerrecht, VI., Ἄριθ. 432 καὶ 440). Καὶ χωρὶς ἀκόμη ν' ἀναμένῃ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Βελγίου, ἢ Ἄγγλία ἐδικαιοῦτο νὰ παρεμβῇ ἐνόπλιως πρὸς προστασίαν τῆς παραβιασθείσης οὐδετερότητός του. Ἐξαρτήσασα ὅμως τὴν ἐπέμβασίν της ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Βελγίου ἢ Ἄγγλία ἐξεδήλου περίσκεψιν εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὑπεχρεοῦτο ἐκ τοῦ διεθνoῦς δικαίου, ἀπεδείκνυε δὲ πέραν πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχε προηγουμένη συμφωνία μεταξὺ Ἄγγλιας καὶ Βελγίου κατευθυνομένη κατὰ τῆς Γερμανίας.

[*Ο συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐγγυήτριαι τοῦ Βελγίου Δυναμίεις παρεβήσαν ἐνόπλιως ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητός του μόνον μετὰ τὴν ἐπίσημον πρόσκλησίν των ὑπὸ τοῦ Βελγίου γενομένην τῇ 5 Αὐγούστου 1915, καταρροακωθέντος τοιουτοτρόπως τοῦ γερμανικοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι τὸ Βέλγιον εἶχε προηγουμένως πωλήσει τὴν οὐδετερότητά του. Ἄλλὰ καὶ ἀληθὴς ἐὰν ἦτο ὁ ἰσχυρισμὸς, δὲν θὰ ἐγένετο ἰσχυροτέρα ἠθικῶς ἢ θέσει τῆς Γερμανίας.

*Ο συγγραφεὺς ἀποδεικνύει κατὰ τὴν ἀπόφασιν ὅτι, καὶ ἐὰν τὸ Βέλγιον ἦτο πάντῃ ἀθῶον καὶ τῶν πλέον ἀκινδύνων ἐν πηλοῦσι περὶ τοῦ μέλλοντός του, ἢ Γερμανία καὶ πάλιν θὰ παρεβίαζεν ἐν δευτέρῃ σειρῇ τὴν οὐδετερότητά του, διότι ἡ παραβίασις αὕτη ἀπετέλεσε βάσιν τῶν στρατιωτικῶν σχεδίων τοῦ Γερμανικοῦ Ἐπιτελείου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς.

*Ἐκθέτει ἀκολούθως τὴν ἰστορικὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς οὐδετέρους λαοὺς ἡ ἀπέναντι τοῦ Βελγίου συμπεριφορὰ τῆς Γερμανίας καὶ τονίζει τὴν ἀντίθεσιν τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης πρὸς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἡ αὐτὴ Γερμανία πρὸς τὴν Ἑλβετικὴν Κυβέρνησιν, περὶ τῆς ὁποίας ἐξεφράσθη θανατοστικῶς (Waxweiler σελ. 52) ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Συμπολιτείας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡμέραν τῆς παραβιάσεως τοῦ Βελγίου, ἐξεδήλου τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἑλβετικοῦ λαοῦ ὅπως «προστατεύσῃ τὴν οὐδετερότητά της κατὰ πάσης προσβολῆς». Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον, προκειμένου περὶ Βελγίου, ἀπετέλει ἐγκλημα ἄξιον θανάτου—διότι ἀπηνθύνετο κατὰ τῆς Γερμανίας—διὰ τὴν Ἑλβετίαν ἀπετέλει ἐξόχως εὐχάριστον διαβεβαίωσιν, διότι, ἐὰν ποτε συνέβαινε νὰ ἐφαρμοσθῇ, τὸ Ἑλβετικὸν πλῆγμα θὰ ἀπηνθύνετο κατὰ τῆς Γαλλίας! (Βλ. σελ. βιβλίου 222 - 6)].

Οἱ Βέλγοι ὑπερήσπισαν τὴν χώραν των καὶ τὰ φρούριά των μετ' ἀδαμάστου θάρρους καὶ μετὰ γιγαντιαίων θυσιῶν. Μέχρι σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν ἀκροτάτην δυτικὴν γωνίαν τῆς Φλάνδρας ἐξακολουθοῦσιν ἀντιτάσσοντες ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἡγεσίαν τοῦ Βασιλέως των,—(Γερμανικῆς καταγωγῆς, νυμφευθέντος Γερμανίδα πριγκίπισσαν)—Βασιλέως, ὅστις ἀπέδει-

ξεν ὅτι γνωρίζει νὰ ἐκτίθεται εἰς ὄλους τοὺς κινδύνους τῆς πάλης. Δὲν εἶνε δὲ ποσῶς ἐκπληκτικὸν ὅτι τοιοῦτος ἡρωϊσμός ἐξήγειρε τὸν θαυμασμὸν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθῆς ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, καὶ οὐχὶ τὸ κίβδηλον ἐκεῖνο συναίσθημα τὸ ὁποῖον ἐνσταλάζουν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἐξαπατωμένου Γερμανικοῦ λαοῦ.

Εἰς ποίαν θέσιν κατήντησε τὸ Γερμανικὸν ἔθνος—τὸ ἔθνος αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ παρελθόντι, πρὸ τῆς σημερινῆς διαφθορᾶς, εἶχεν ἀντίληψίν τινα καὶ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰς εὐγενεῖς καὶ ἡρωϊκὰς πράξεις! Μήπως τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ Ἑλβετὸς «ἐλεύθερος σκοπευτῆς» (franc-tireur) Γουλιέλμος Τέλλος δὲν ἐνέπνευσε εἰς τὸν μέγιστον τῶν ποιητῶν μας τὸ εὐγενέστατον τῶν δραματικῶν του ἔργων; Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἐκεῖνοι οἵτινες ἀνετράφημεν ἐν τῷ θαυμασμῷ τῶν μικρῶν κατὰ τῶν μεγάλων, τῆς πάλης τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν, τῆς πάλης κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, τὴν ὁποίαν διεξήγαγον οἱ Ὀλλανδοί, τῶν ὁποίων τὴν ἐξέγερσιν ὁ Σχίλλερ περιέγραψε μετὰ τόσον βραθείας συμπαθείας καὶ τοὺς ὁποίους ὁ Γκαίτε ἀπήθανάτισεν ἐν τῷ «Egmont» τού. Καὶ τί πράττομεν σήμερον, ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ τοῦ 1914, οἱ ὁποῖοι βλέπομεν καὶ λαμβάνομεν πείραν τῆς αὐτῆς ἡρωϊκῆς πάλης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ κατευθυνομένης ἐναντίον ἡμῶν ὡς δυναστῶν; Οὐδεμίαν λέξις συμπαθείας ἀκούεται, οὐδεμίαν λέξις θαυμασμοῦ, οὐδεμίαν λέξις ἐκ τῆς ὁποίας νὰ καταφαίνεται καὶ ἀπλήκτῳ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατανόησις τοῦ ἀγῶνός των. Ἀντὶ τούτων ἐκστομίζομεν συκοφαντίας καὶ κατηγορίας προωρισμένας νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἐγκλημὰ μας. Ἄς ἀναγνώσῃ οἱ οσοῦποτε τὴν ἔκκλησιν τὴν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον καὶ φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς πάντων τῶν διακεκριμένων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ Γερμανῶν. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐκφερομένου ψεύδους ὅτι τὸ Βέλγιον συνήψε μυστικὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας δὲν διαλαμβάνεται εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο τίποτε ἄλλο παρὰ καθαρῶς ἀναπόδεικτοι ἰσχυρισμοὶ περὶ τῶν πράξεων τῶν Βέλγων «ἐλευθέρων σκοπευτῶν», περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τῶν τραυματιῶν, φόνου ἰατρῶν καὶ οὕτω καθεξῆς.

Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπληροῦντο—καὶ δικαίως—δακρύων ἐνθουσιασμοῦ ἐπὶ τῇ

θέα τῆς ἡρωϊκῆς πάλης τοῦ μικροῦ Βοερικοῦ ἔθνους ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς δυνάμεως, οἱ Βέλγοι οὗτοι οἱ ὅποιοι σήμερον ὑπερασπίζουσι τὴν πατρίδα των, ἐὰν τυχὸν συμβῇ νὰ μὴ περιβάλλωνται διὰ στρατιωτικῶν στολῶν, δὲν θεωροῦνται παρὰ κοινοὶ ἐγκληματίαι, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ τυφεκίζωνται δίκην λυσσῶντων κυνῶν⁽¹⁾.

Ἐλησμονήσατε ὀλωσδιόλου, σεις, ὦ ἡγέται καὶ ἰθύντορες τοῦ Γερμανικοῦ πνεύματος, τοὺς ἡρώας μας τοῦ 1813, εἰς τιμὴν τῶν ὁποίων παρεθέτετε πατριωτικὰ γεύματα καὶ ἐξεφωνεῖτε πατριωτικοὺς λόγους πρὸ ἐνὸς ἔτους; Καὶ δὲν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τοὺς ὁποίους ἐτιμᾶτε οἷοι εἶνε οἱ Βέλγοι τῆς σήμερον, τὸ ἔνοπλον ἔθνος, τὸ ὅποῖον μετὰ ἢ ἄνευ στρατιωτικῶν στολῶν ρίπτεται ἀκάθεκτον κατὰ τοῦ εἰσβολέως;

* * * * *

Ἦδυνήθην ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου νὰ ἀντιληφθῶ, εὐρισκόμενος ἐντὸς Κινηματο-θεάτρου τοῦ Βερολίνου, τὴν ἀπερίγραπτον σύγχυσιν σκέψεως ἣ ὁποία ἐπικρατεῖ καθ' ἑλλην τὴν Γερμανίαν. Ἐπειδὴ ὁ στρατιωτικὸς λογοκριτὴς ἐπέτρεπε μόνον πατριωτικὰ θέματα, ὅσα πολεμικὰ δράματα ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῆς ἀθῆνης τῆς ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Τὸ ἐν παρίστα τὴν ἐξεγερσιν τῶν Τυρολέων τῷ 1809 ὑπὸ τῶν Ἀνδρέαν Χόφερ, τὸ δὲ δευτέρον σκηνὰς τῶν «ἐλευθέρων σκοπευτῶν» (franc-tireurs) ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ 1870. Εἰς τὸ Τυρολικὸν δράμα ὀλόκληρον τὸ ἔθνος εἶχεν ἐξεγερθῆ ἔνοπλον κατὰ τοῦ Γάλλου κατακτητοῦ. Αὐτὸς ὁ Ἀνδρέας Χόφερ, ὁ ἡγέτης καὶ ὁ ἥρωας (οὐχὶ στρατηγός, ἀλλ' ἀπλῶς εἰς πανδοχεὺς) καὶ πάντες οἱ ἄλλοι χωρικοί, τεχνῖται καὶ ὑπηρέται, καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ σύζυγοι καὶ αἱ θυγατέρες των, εἶχον ὀπλισθῆ

(1) Ὁ Καρδινάλιος Μερσιέ, ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μαλιν (Malines) ἐν τῇ ποιμαντορικῇ ἐπιστολῇ του τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1914 πρὸς τὸν Βελγικὸν λαὸν ἀναφέρει ὅτι μετὰ «ἐπιμελῆ ἔρευναν» ἐξηκριβώθη ὅτι ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ του περιφερείᾳ ἐτυφεκίσθησαν 13 ἱερεῖς, ἐν δὲ τῆς ἐπισκοπαῖς Ναμῦρ, Τουρνάι καὶ Λιέγης ἐτυφεκίσθησαν 30 ἱερεῖς· πάντων δὲ τούτων ἀναφέρει λεπτομερῶς τὰ ὀνόματα καθὼς καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς των.

Ἐν Ἀερσοτ (Aerschot), κατὰ τὰ πορίσματα τοῦ καρδινάλιου Μερσιέ ἐτυφεκίσθησαν ἢ ἐκάλησαν ζῶντες 91 πολῖται, ἐν δὲ τῇ Λουβαίν καὶ τῇ περιβαλλούσῃ ἐπαρχίᾳ, 176 πολῖται. Μεταξὺ τῶν οὕτως θανατωθέντων περιλαμβάνονται ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἄνθρωποι προχωρημένης ἡλικίας καθὼς καὶ παιδία.

συμβαλοῦσαι εἰς τὴν πάλιν καὶ τὸ ὅλον ἔθνος ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὅπως διεξαγάγῃ ἀγῶνα ἀπελευθερώσεως. Αἱ συμπάθειαι τοῦ Γερμανοῦ συγγραφέως τοῦ δράματος, ἦσαν, φυσικά, ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῶν Τυρολέζων. Οἱ Γάλλοι ἐπυροβολοῦντο καὶ ἐφρονεύοντο ἀπὸ διαφόρων κρησφυγέτων, ἀπὸ οἰκιῶν, ἀπὸ δένδρων καὶ βράχων. Καὶ ὁ ἀγὼν κατέληξε, φυσικά, εἰς νίκην καὶ ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους. Κατόπιν ἐπηκολούθησε τὸ δράμα τῶν «ἐλευθέρων σκοπευτῶν» τοῦ 1870 καὶ ὦ τοῦ θαύματος! «ἡ σκηνὴ μεταβάλλεται!» Οἱ Γάλλοι ὑπερασπισταὶ τοῦ πατρῖου ἐδάφους των κατέστησαν ἤδη αἰφνης ἀπατεῶνες καὶ κακοῦργοι. Αὐταὶ των αἱ ὄψεις ἀποκαλύπτουν τὰ κακοῦργά των ἔνστικτα! Πυροβολοῦν ἐπίσης καὶ αὐτοὶ ἀπὸ κρυπτῶν, ὅπως καὶ οἱ Τυρολέζοι κατὰ τὸ 1809, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τότε ἦτο πόλεμος ὑπὲρ ἐλευθερίας, σήμερον εἶνε ἀπλῶς ἔγκλημα καὶ προδοσία! Αἱ τιμωρίαι ἐπομένως δὲν ἔλειψαν. Τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα εἰσβάλλουν εἰς τὰ χωρία, πυρπολοῦν τὰς οἰκίας, καὶ ἐν μέσῳ τῶν θρίνων καὶ τῶν κοπετῶν τῶν γυναικοπαίδων δωδεκάς ἀνδρῶν καὶ παιδῶν τοποθετοῦνται ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐνὸς ναοῦ καί, κατὰ τὴν ἰσχυρὰν στρατιωτικὴν ἔκφρασιν, τυφεκίζονται συμφρονῶς πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου. Ἀληθινὰ διάφορος ἱστορία! Κατὰ τῶν Γάλλων παριστάμεθα ὡς ἔθνος ἐνοπλον· κατὰ τῶν Γερμανῶν ἐξεγειρόμενοι οἱ Γάλλοι εἶνε ἄξιοι ἀγχιόνης!

[Τὰ ἀποτελέσματα τῆς «διανοητικῆς αὐτῆς διαφθορᾶς» ἐγένοντο ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ βιβλίον αἰσθητὰ εἰς βάρος τῆς Γερμανίας. Οὐδέτεροι συγγραφεῖς ὡς ὁ Ἑλβετὸς Karl Spitteler, γνωστὸς διὰ τὰ πᾶν ἄλλο ἢ μισογερμανικά του αἰσθήματα, κατέκρινε δομῶς τὴν πρὸς τὸ Βέλγιον συμπεριφορὰν τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία δὲν ἠρκέσθη εἰς τὸ νὰ καταλατῆσῃ τὴν ἀτυχῆ χώραν, ἀλλ' ἠθέλησεν εἰς ἐπίμετρον καὶ νὰ τὴν συκοφαντήσῃ. (Βλ. βιβλίον «Ἡ Ἑλβετικὴ μας ἀπορία», ἐκδοθὲν ὑπὸ Rascher καὶ Σια, ἐν Ζυρίχῃ, 1915). Ποῦ ἐγράφη ποτε, ζροῦτῆ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «J'Accuse», ὅτι εἰς ὀλίγους τινὰς πυροβολισμοὺς οὐ φθένιας, ἔστω, κατὰ τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἀπάντησις δι' ἀθρόων ἐπιτορησῶν; Ποῦ καὶ ποτε ἐκωδικοποιήθη τοιοῦτος νόμος; Αὐτὸ εἶνε τὸ **Πρωσσικὸν** δίκαιον τοῦ πολέμου, ὃχι ὅμως καὶ τὸ Διεθνὲς δίκαιον. Καὶ ὅμως ἐὰν οἱ Κοζάκοι ἐνεργήσουν ὁμοιοτρόπως ἐν Ἀνατολικῇ Πρωσσίᾳ, θὰ ὑβρισθοῦν ὡς ἄγριοι Μοσχοβιτικαὶ ὄρδαί, ἐνῶ αὐτοὶ τοῦλάχιστον δύνανται νὰ προβάλλουν ὅτι δὲν κατέστρεψαν ἐν Σταλουπόνεν καὶ Νάιδεμβουργ κέντρα παιδείας καὶ τέχνης. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως κατέκταναν καὶ ἠρῆμωσαν ἀνεκτίμητα ἀριστοτεχνήματα τέχνης, μητροπολιτικοὺς ναοὺς Γοτθικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἄλλα πολὺ-

τιμα κειμήλια τῆς δημιουργικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀνθρώπου] Σελ. βιβλ. 230—3.

Ἐνδεχόμενον νὰ προβληθῆ, ὅπως πράγματι καὶ προσβλήθη, τὸ ἐρώτημα: Διατί τὸ Βέλγιον δὲν μᾶς ἐπέτρεψεν ἐλευθέραν διόδον, ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ἀπηλλάσσεται ὅλων τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου; Τὸ εὐγενές (;) αὐτὸ ἐρώτημα εἶνε ἄξιον τῆς νεωτέρας ἐθνικῆς ψυχολογίας τῶν Γερμανῶν: «Διατί δὲν ἐδέχθης τὴν ὕδριν; λέγει ὁ ὕβριστὴς πρὸς τὸν ὕβρισθέντα: τώρα πάρε εἰς ἐπίμετρον καὶ μίαν κατραπακιὰν κατὰ κεφαλῆς!»

Διατί ὅμως ἡ Γερμανία δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὴν Ναπολεόντειον κατάκτησιν; Ἐὰν καὶ αὐτὴ παρέμενεν ἡσυχος, θὰ ἀπηλλάσσεται πολλῆς αἱματοχυσίας καὶ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου.

Διατί ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς τριακοσίους του δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ διέλθουν διὰ τῶν Θερμοπυλῶν; Ἐὰν τὸ ἔπραττον θὰ παρέμενον ὅλοι ζῶντες.

Ταῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια «τοιμιανὰ ἐρωτήματα» θὰ ἠδύναντο νὰ προβληθῶσιν ἀναίτητα. Δὲν εἶνε δὲ ταῦτα μωρότερα τῆς μομφῆς ἢ ὅποια φέρεται σήμερον κατὰ τοῦ Βελγίου. Τὸ Βέλγιον ὑπερήσπισεν ἑαυτὸ διὰ τὸν ἀπλουστατον λόγον διότι ἡ τιμὴ του, ἡ ἀνεξαρτησία του καὶ αἱ διεθνεῖς του ὑποχρεώσεις ἐπέβαλλον εἰς αὐτὸ ν' ἀντιτάξῃ ἀμύνην. Ἡ προσκλήσις πρὸς τὸ Βέλγιον ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Γερμανίαν ἐλευθέραν διόδον ἐσήμαινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ νὰ ρίψῃ εἰς τοὺς τέσσαρς ἀνέμους τὰς διεθνεῖς του ὑποχρεώσεις.

Τὸ κατὰ τῆς Γερμανίας κατηγορητήριον συνοψίζω διὰ τῶν ἐξῆς:

1) Ἡ Γερμανία παρέσχεν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐλευθερίαν ἐνεργείας κατὰ τῆς Σερβίας, καίτοι ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι θὰ προέκυπτεν Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἐξ Αὐστροσερβικοῦ τοιοῦτου.

2) Ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Αὐστρίαν ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὴν Σερβίαν τελεσίγραφον περιλαμβάνον τερατωδῶς ὑπερμέτρους ἀπαιτήσεις, παρ' ὅλην δὲ τὴν ὀλοσχερῆ σχεδὸν ἀποδοχὴν τῶν αἰτημάτων τούτων ὑπὸ τῆς Σερβίας, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὴν (τὴν Αὐστρίαν) νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν πρεσβευτὴν της, καὶ νὰ κηρύξῃ πόλεμον.

3) Διὰ τῆς προτάσεώς της ὅπως γίνῃ ἐντοπισμὸς τοῦ πολέμου ἐπεζητεῖ νὰ φανῇ ὅτι ἐμεσολάθει δῆθεν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ὅτι ἡ πρότασίς της αὕτη δὲν εἶχε καμμίαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας, θὰ ἐγίνωσκε πάντως ἐκ τῆς καθόλου διπλωματικῆς ἱστορίας καὶ ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων τῆς Βαλκανικῆς κρίσεως ὅτι δὲ τοῦτο ἦτο εἰς αὐτὴν γνωστὸν συνάγεται ἐκ τῶν ὁμολογιῶν τὰς ὁποίας περιλαμβάνει καὶ αὐτὴ ἡ Λευκὴ Βίβλος.

4) Ἀπέρριψε τὴν πρότασιν περὶ συνδιασκέψεως τῶν τεσσάρων Δυνάμεων.

5) Αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ τότε προέβαλε τὴν πρότασιν περὶ ἀμέσων διαπραγματεύσεων μεταξὺ Βιέννης καὶ Πετροπόλεως, ταυτοχρόνως ὁμως ἠνείχετο ὅπως ἡ Αὐστρία ἀρνηθῆ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας καὶ ἀντ' αὐτῶν κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας.

6) Ἀφῆκεν ἀναπάντητον τὴν πολλακτὴ ἐπαναληφθεῖσαν αἰτησιν τῶν ἄλλων Δυνάμεων, ὅπως ὑποβάλῃ αὐτὴ ἡ Γερμανία ἄλλον τρόπον μεσολαθήσεως ἀντὶ τῆς προτάσεως περὶ συνδιασκέψεως τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπορρίψει.

7) Ἀφῆκεν ἀναπάντητους καὶ ἀδύνατους τὰς διαφόρους προτάσεις συμβιβασμοῦ τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Γκρέυ.

8) Ἐν μέρει μὲν ἀπέρριψεν, ἐν μέρει δὲ ἀφῆκεν ἀναπάντητον τὴν πρότασιν συμβιβασμοῦ τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Σαζόνωφ.

9) Παρ' ὅλας τὰς γενομένας πρὸς αὐτὴν ἐρωτήσεις, οὐδέποτε εἶπε τί ἤθελεν ἡ Αὐστρία, διαρκῶς δὲ περιωρίζετο λέγουσα τί δὲν ἤθελεν ἡ Αὐστρία.

10) Ἔκαμεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν προσφορὰν περὶ οὐδετερότητος αὐτῆς (τῆς Ἀγγλίας), καταδηλώσασα ταυτοτρόπως τὴν πρόθεσιν της ὅπως πολεμήσῃ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν αἱ Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ ἐργάζοντο εἰσέτι ἐνζήλως ὑπὲρ τῆς εἰρήνης.

11) Ὅτε ἐπὶ τέλους αἱ διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῆς Σερβικῆς διακονώσεως ἤρξαντο μετ' ἐλπίδων ἐπιτυχίας ἐν Πετροπόλει μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας, ἡ Γερμανία ἀνέτρεψε τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας διὰ τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρωσσίαν τηλεσιγρᾶφων της, δι' ὧν κατέστησε τὸν πόλεμον ἀναπόφευκτον.

12) Ἐν τῷ πρὸς τὴν Ρωσσίαν τηλεσιγρᾶφῳ της ἀπήτησεν

ὅπως ἡ Ρωσσία ἀποστρατευθῆ καὶ ἐνώπιον τῆς Αὐστρίας, καίτοι αὐτὴ ἡ Αὐστρία εὐρίσκετο ἐν πλήρει ἐπιστρατεύσει.

13) Ἀντὶ τῆς ἀντιρρόπου κινήτοποιήσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἠπεύλησε νὰ προβῆ, ἐκήρυξε πάραυτα τὸν πόλεμον ἄνευ οὐδεμιᾶς δικαιολογικῆς βάσεως, πρῶτον κατὰ τῆς Ρωσσίας καὶ ἀκολούθως κατὰ τῆς Γαλλίας.

14) Ἐπιμηθευμένη ἐβάσισε τὰς κηρύξεις ταύτας τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ ὅτι αἱ Δυνάμεις αἱ ἀντιτιθέμεναι αὐτῇ εἶχον ἀρχίσει τὰς ἐχθροπραξίας, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι ἐνηργήθησαν ὑπὸ τῆς Γερμανίας.

15) Παρεβίασε τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, προκαλέσασα τοιουτοτρόπως εἰς ἐπίμετρον καὶ πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας.

Τὰ κεφάλαια ταῦτα τοῦ κατηγορητηρίου εἶνε ἀποδεδειγμένα δικαιολογούντα τὴν ἐξῆς ἐτυμηγορίαν: *Ἡ Γερμανία εἶνε ἔνοχος, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Αὐστρίας, διὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΓΓΛΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ στάσις τῆς Ἀγγλίας μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἠγέρθη τὸ ζήτημα τῆς Βελγικῆς οὐδετερότητος προκύπτει τόσον σαφῆς ἐξ ὧσων ἀνωτέρω εἶπον, ὥστε θὰ ᾖτα παλιλλογία νὰ διαλάβω περὶ αὐτῆς καὶ ἐνταῦθα. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἔριδος ὁ Σερ Ἐδουαρδὸ Γκρέϋ, ὁ Ἀγγλος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός, ἠγγήθη πασῶν τῶν προσπαθειῶν ὅσαι ἐγένοντο πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἔπραξε δὲ πᾶν τὸ ἀνθρωπίνως δυνατὸν ὅπως προλάβῃ τὸν πόλεμον:

1^{ον}) Παρεκίνησε τὴν Σερβικὴν Κυβέρνησιν νὰ προσλάβῃ μετριοπαθῆ στάσιν, ἐν τῇ κατευθύνσει δὲ ταύτῃ αἱ προσπάθειαι του ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας (1).

2^{ον}) Προσεπάθησε, καίτοι ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀκάρπως, ὅπως ἐπιτύχῃ παρὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἐπέκτασιν τῆς προθεσμίας (2).

(1) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 12, 15, 16, 22, 27.

(2) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 13, 26.

3^{ον}) Ἀκολούθως προέβαλε τὴν πρότασιν ὑπὲρ συνδιασκέψεως τῶν τεσσάρων Δυνάμεων, ἣτις πρότασις ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρωσσίας, ἀπεκρούσθη ὅμως ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Γερμανίας (1).

4^{ον}) Ἐπανειλημμένως ἐκάλεσε τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν ὅπως προτείνῃ, ἀντὶ τῆς ἀποκρουθείσης ὑπ' αὐτῆς συνδιασκέψεως, οἰονδήποτε ἄλλον τρόπον συνεργασίας τῶν μὴ ἀμέσως ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων. Ἡ αἴτησίς του ἐν τούτοις παρέμεινεν ἀναπάντητητος (2).

5^{ον}) Προσεπάθησε νὰ προαγάγῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἀμέσου συνεννόησεως μεταξὺ Βιέννης καὶ Πετροπόλεως τὴν προταθείσαν ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἣτις ὅμως, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Σερβίας, ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας (3).

6^{ον}) Προέτεινε τότε τρόπον τινὰ συμβιβασμοῦ, καθ' ὃν ἡ Αὐστρία θὰ κατελάμβανε Σερβικὸν ἔδαφος συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Βελιγραδίου, ὁπόθεν καὶ θὰ ὑπερῴρετο τοὺς ὄρους τῆς. Οἱ ὄροι οὗτοι θὰ ἀνεκοινοῦντο εἰς τὰς Δυνάμεις ἐφ' ὅσον δὲ δὲν ἤθελον θεωρηθῆ ἠθίγοντες τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Σερβίας, θὰ συνίσταντο εἰς αὐτὴν πρὸς ἀποδοχὴν. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην οὐδεμία ἀπάντησις ἐδόθη εἴτε ἐξ Αὐστρίας, εἴτε ἐκ Γερμανίας (4).

7^{ον}) Ὑπεστήριξε τὴν πρώτην πρότασιν συμβιβασμοῦ τὴν προβληθείσαν ὑπὸ τοῦ Σαζόνοφ, ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς Γερμανίας ὡς ἀπαράδεκτος, ἐπέτυχε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Σαζόνοφ εἰς δευτέραν τοιαύτην πρότασιν, ἣτις ἱκανοποιεῖ πλείοτερον τὰς ἀξιώσεις τῆς Αὐστρίας. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπέμεινεν ἀναπάντητος (5).

8^{ον}) Τὴν 31^{ην} Ἰουλίου προήγαγε μετὰ τῆς μεγίστης δραστηριότητος τὰς διαπραγματεύσεις αἵτινες εἶχον ἀρχίσει μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας, κ' ἐπεζήτησε νὰ κατευθύνῃ αὐτὰς πρὸς ἐπι-

(1) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 17, 35, 36, 37, 42, 43, 51, 53, 111.

(2) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 60, 68, 80, 84, 88.

(3) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 45, 74, 75, 78, 93, 106.

(4) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 88, 98, 103.

(5) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 97, 103, 120, 131, 132, 139. Καὶ Πορτοκαλόχρου Βιβλίου ἀριθ. 60, 63, 67.

τυχές τέρμα διὰ περαιτέρω προτάσεων αΐτινες περιείχον πλήρη ίκανοποίησιν διὰ τὴν Αὐστρίαν. Πᾶσαι αἱ προτάσεις του περιείχον τὸν ὅρον ὅτι πᾶσαι αἱ Δυνάμεις θὰ κατέπαυον τὰς περαιτέρω στρατιωτικὰς παρασκευὰς των ⁽¹⁾.

9^{ον}) Ἐν τέλει διεκήρυξε τὴν προθυμίαν του ὅπως ὑποστηρίξῃ ἐν Πετροπόλει καὶ Παρισίοις οἰανδήποτε λογικὴν πρότασιν τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Αὐστρίας ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἐν ἣ δὲ περιπτώσει τοιαύτη πρότασις δὲν ἤθελε γίνεαι πρᾶδεκτή ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ρωσίας, ἐδήλου ὅτι θὰ ἀπεσύρετο αὐτὸς ἐκ τῶν διαπραγματεύσεων. Οὐδεμία ὅμως τοιαύτη πρότασις ἐγένετο, ἀφοῦ ἐν τῇ μεταξὺ ἡ Γερμανία ἐξεσφενδόνισε τὰ δύο της τελεσίγραφα καὶ ἀπέκρουσε πᾶσαν περαιτέρω διαπραγματεύσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ⁽²⁾.

10^{ον}) Τὴν 1^{ην} Αὐγούστου, ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας, ὁ Σέρ Ἐδ. Γκρέυ διεδίδαξε προτάσεις, παραστάσεις καὶ νοθεύσεις πρὸς πάσας τὰς πρωτευούσας ζητῶν ὅπως συνεννοηθῶσιν αἱ Δυνάμεις ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ⁽³⁾. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβερνῆσις Βιόλου περιέχει δεκάεξι ὅλα τηλεγραφήματα σταλέντα εἰς τὰς διαφόρους πρωτευούσας ἢ ληφθέντα ἐξ αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 Αὐγούστου, δεκάεξι ὑπὸ ἡμερομηνίαν 31 Ἰουλίου καὶ τριάκοντα τρία ὑπὸ ἡμερ. 29 καὶ 30 Ἰουλίου.

Ὁ Σέρ Ἐδ. Γκρέυ εἶπε πρὸς ἄλλου ἀξιου τοῦ ἐπωνύμου «εἰρηνοποιὸς τῆς Εὐρώπης», ἐὰν ὑπάρχῃ ἀκόμη ἔννοιά τις εἰς τὸ ρητὸν in magnis voluisse sat est.

Αἱ προσπάθειαι του ἀπέβησαν μάταιαι, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του, ἐργασθέντος ὑπὲρ τῆς εἰρήνης μετ' ἀκαμάτου ζήλου, δεξιότητος καὶ ἐνεργείας, θὰ παραμείνῃ ἀφθιτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Χέρρ φὸν Μπέτμανν Χόλβεγκ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διαφεύσῃ τὴν ἐτυμηγορίαν ταύτην τῆς ἱστορίας. Ἐννοῶ ὅμως τὸν Χέρρ φὸν Μπέτμανν τῆς 4^{ης} Αὐγούστου 1914, καὶ οὐχὶ ἐκεῖνον τῆς 2^{ας} Δεκεμβρίου.

(1) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 110, 111, 131, 133, 135, 137.

(2) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 111, 112, 121.

(3) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 126, 130, 131, 132, 133, 135, 137, 138, 139, 141.

Τί εἶπε δὲ τὴν 4^{ην} Αὐγούστου; Ἄς ἀκούσωμεν τῆς Λευκῆς Βίβλου:

«Τῆ 26^η Ἰουλίου ὁ Σέρ Ἔδ. Γκρέυ προέτεινεν ὅπως αἱ μεταξὺ Αὐστροουγγαρίας καὶ Σερβίας διαφοραὶ ὑποβληθῶσιν εἰς συνδιάσκεψιν τῶν πρεσβευτῶν τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὴν προεδρείαν του» (σελ. 408).

«Ἐδηλώσαμεν περαιτέρω τὴν προθυμίαν ἡμῶν, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς περὶ συνδιασκέψεως ἰδέας, νὰ διαδιδάσωμεν δευτέραν πρότασιν τοῦ Σέρ Ἔδ. Γκρέυ πρὸς τὴν Βιέννην, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὗτος ὑπέβαλλεν ὅπως ἡ Αὐστροουγγαρία ἀποφανθῆ ὀριστικῶς εἴτε ὅτι ἡ Σερβικὴ ἀπάντησις ἦτον ἱκανοποιητικὴ, εἴτε ὅτι θὰ ἐχρησίμευεν ὡς βᾶσις πρὸς περαιτέρω διαπραγματεύσεις.» (σελ. 409).

«Συνηνωμένως μετὰ τῆς Ἀγγλίας εἰργάσθημεν ἀδιακόπως ὑποστηρίζαντες πᾶσαν πρότασιν» κ.λ. (σελ. 411).

«Μέχρις ἔτι τῆς 30^{ης} Ἰουλίου διεδιδάζομεν τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν εἰς Βιέννην ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις πρὸς διαπραγματεύσεις, καθ' ἣν ἡ Αὐστροουγγαρία θὰ ἀπεργάσασθε τοὺς ἔρους τῆς ἐν Σερβίᾳ, ἧτοι μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐπὲς τὸ Σερβικὸν ἐδάφος.» (σελ. 410).

«Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ μεταξὺ τῆς 29^{ης} καὶ τῆς 31^{ης} Ἰουλίου, καθ' ὃν χρόνον αἱ μεσολαβήσασα αὐτὰ προσπάθειαι ἡμῶν ἐσυνεχίζοντο μετ' αὐξοῦσης δραστηριότητος, ὑποστηριζόμεναι ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας. . .» κ.λ. (σελ. 411).

«Τί λέγω; καὶ προτοῦ ἀκόμη ἢ ἐκ Βιέννης ἀπάντησις ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Ἀγγλογερμανικὴν μεσολάβησιν. . . θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ εἶχε ληφθῆ. . .» κ.λ. (σελ. 411).

«Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μεγ. Βρετανία προσεπάθει νὰ μεσολάβῃσιν μεταξὺ Βιέννης καὶ Πητροπόλεως» κ.λ. (Ἀγόρευσις Καγκελαρίου 4^{ης} Αὐγ., σελ. 436).

Αἱ περικοπαὶ αὐταὶ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπομνήματος συμφωνοῦν μὲ τὰ προσηρηθέντα εἰς αὐτὸ τηλεγραφήματα καὶ εἰδικῶς πρὸς τὰ μεταξὺ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Πρίγκηπος Ἐρρίκου καὶ τοῦ Κάιζερ διαμειφθέντα τηλεγραφήματα. Τὸ πλεόν ἐνδιαφέρον ἐν τούτοις σημεῖον εἶνε ὅτι τὸ κείμενον καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ κατὰ τῆς Ρωσσίας πολέμου περιλαμβάνει μίαν ἐξ ἴσου ἐπίσημον πιστοποιήσιν τῶν φιλειργη-

νικῶν προσπαθειῶν τὰς ὁποίας κατέβαλεν ἡ Ἀγγλία, τὴν ἐξῆς:

«*Η. Α. Μεγαλειότης ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀναλάβει ἐν δημοφωνία μετὰ τῆς Μεγ. Βρεττανίας τὸ πρόσωπον τοῦ μεσολαβητοῦ μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Βιέννης καὶ Πετροπόλεως*»⁽¹⁾

Οὕτω ἐλάλει καὶ οὕτω ἐσκέπτετο ὁ Χέρρ φὸν Μπέτμανν Χόλβεγκ τὴν 4^{ην} Αὐγούστου 1914.

Τί δὲ ἐλάλει καὶ ὁποία ἐσκέπτετο — ἢ τοῦλάχιστον ἐπροφασίζετο ὅτι ἐσκέπτετο — τὴν 2^{αν} Δεκεμβρίου;

«Ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ εὐθύνη τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου ἐπεδάρυνε τὴν Ρωσσίαν, τὴν προβάσαν εἰς κινητοποίησιν ὁλοκλήρου τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ὅτι τὴν ἐσωτέραν εὐθύνην ὑπέιχεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Μεγ. Βρεττανίας, ἐπὶ τῷ ὅτι, ἐνῶ ἡδύνατο αὕτη νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν πόλεμον δηλοῦσα ἀπεριφράστως ἐν Πετροπόλει, ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐπέκτασιν τῆς Αὐστροσερβικῆς ρήξεως εἰς ἡπειρωτικὸν πόλεμον ἐν Εὐρώπῃ, ἤρρηθη νὰ πράξῃ οὕτω.

«Ὅσαι λέξεις τόσα καὶ ψεῦδη!»

Ἐν πρώτοις ὁ Καγκελάριος δὲκ ψεύδεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ του. Πάντα τὰ γεγονότα ἕτινα προηγήθησαν τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου συνετελέσθησαν πρὸ τῆς 4^{ης} Αὐγούστου, ἠδη ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Νέρρ φὸν Μπέτμανν ὑπέβαλλεν ἐνώπιον τοῦ Ράιχσταγ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τεκμήριά του. Ἐὰν λοιπὸν ἡ Ἀγγλία εἶχε πράγματι παίξῃ τὸν «ρόλον» τὸν ὁποῖον ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν ὁ Μπέτμανν τῆς 2^{ας} Δεκεμβρίου, ὁ Μπέτμανν τῆς 4^{ης} Αὐγούστου ὄφειλε νὰ ἐγνώριζε τοῦτο, οὐδὲ θὰ ἐξεφώνει τὰ ἐγκώμιά του περὶ τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπήνεσε λοιπὸν τὴν Ἀγγλίαν, διότι αἱ ὑπηρεσίαι τῆς ἦσαν ἄξιοι τῶν ἐπαίνων του. Ἐγνώριζε δὲ ὅτι ἦσαν ἄξιοι τῶν ἐπαίνων του, διότι ὦν ὁ ἀνώτατος ἰθύντωρ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας του εἶχε προσωπικῶς λάβει μέρος εἰς πᾶν ὅτι εἶχε συντελεσθῆ. Ἡ ἀφήγησις τὴν ὁποίαν ἔκαμε τὴν 4^{ην} Αὐγούστου ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ μόνη μομφή — ἂν δύναται νὰ προβληθῇ τοιαύτη — κατὰ τῆς ἀφηγησεώς του εἶνε ὅτι δὲν ἀποκαλύπτει τὴν ἀλήθειαν ἐν ὅλῃ τῆς τῆ ἐκτάσει καὶ ὅτι ἐρμηνεύει διὰ πολὺ με-

(1) Λευκὴ Βίβλος, Ἐγγραφοὶ 6.

τρίων φράσεων τὸν ἔπαινον τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν.

Κατὰ τοὺς διῴσχυρισμοὺς τοῦ Καγκελλαρίου ἢ Ἀγγλικῆ Κυανῆ Βίβλος ἀποδεικνύει ἀπ' ἑαυτῆς τὴν ἐνοχλήν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ὑποτίθεται ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ἀγγλία ὑπεστήριξε τὸ φιλοπόλεμον κόμμα ἐν Πετροπόλει καὶ ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διεκήρυξεν ὅτι «*ἐτάσσετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας*».

Τί ὅμως ἀποδεικνύεται πράγματι ἐκ τῆς Κυανῆς Βίβλου; Ἀκριδῶς τὸ ἐναντίον.

Τὸ ἀληθές εἶνε μόνον, ὅτι ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία ὀρθῶς ἀναγνωρίζουσαι τὰς ἐπιθετικὰς διαθέσεις τῆς Γερμανίας προσεπάθησαν νὰ πείσουν τὸν Σέρ Ἐδ. Γκρέϋ ὅπως προσλάβῃ, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὠξύνοντο τὰ πράγματα, ἀποφασιστικὴν στάσιν ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Ἀντάντ φίλων τῆς Ἀγγλίας. Ἠλπίζετο ἐν Παρισίσις καὶ Πετροπόλει, ὅτι διὰ τοιαύτης στάσεως ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας ἢ Γερμανία θὰ ἀνεκόπτετο ἐκ τῶν προθέσεων αὐτῆς ὅπως προκαλέσῃ πόλεμον.

Ἐσκοπεῖτο τοιαυτοτρόπως ὅπως ἡ Ἀγγλία, προσλαμβάνουσα τὴν στάσιν ταύτην, ἐχρησιμοποίει τὴν ἐπαρροχὴν τῆς οὐχὶ πρὸς παραγωγὴν τῆς ἰδέας τοῦ πολέμου, ἀλλὰ πρὸς παρακώλυσιν τούτου. Ὁ Σέρ Ἐδ. Γκρέϋ ἐν τούτοις ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἀπαντῶν εἰς τὰς ἐπανειληγμένους προσπαθείας τῶν ἐτόνισεν ἐκ νέου ὅτι ἡ Ἀγγλία ἦτο, καὶ ἐπεθύμει νὰ παραμεινῇ, ἐλευθέρα ἀπὸ πάσης ὑποχρεώσεως. Προέβη εἰσέτι καὶ περαιτέρω, προειδοποιήσας τοὺς ἐν τῇ Ἀντάντ φίλους του νὰ μὴ ἐπαναπαύωνται ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ προέβαιεν εἰς δῆλωσιν ἀλληλεγγύης μετ' αὐτῶν.

[Ἡδὴ ἀπὸ τῆς 24ης Ἰουλίου ὁ Σαζόνωφ ἐνεργῶν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐν Πετροπόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ παρέστησαν εἰς τὸν αὐτόθι Ἀγγλον πρεσβευτὴν Buchanan ὅτι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς προκλητικωτάτης στάσεως τῆς Αὐτοκρατορίας, — ἡ ὁποία μόνον δι' ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ — δῆλωσις ἀλληλεγγύης πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρωσσίαν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας θὰ ἦτο τὸ μόνον κατάλληλον μέσον πρὸς ἀποτροπὴν Ἐυρωπαϊκοῦ πολέμου. Ἄλλ' ὁ Ἀγγλος πρεσβευτὴς ἐδήλωσεν ἀμέσως ὅτι, καιρὸς ἐπιφυλασσόμενος νὰ καταστήσῃ βραδύτερον γνωστὰς τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπισήμους ἀντιλήψεις τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐν τούτοις προσωπικῶς ἐφρόνει ὅτι δὲν συντρέχει καρεῖς λόγος πρὸς μίαν τοιαύτην δῆλωσιν ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας. Τὸ μόνον δὲ

ὅπερ ἠδύνατο νὰ πράξη ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως πεισθῇ ἡ Αὐστρία νὰ παρατείνῃ τὴν προθεσίαν.

Τὴν ἐπιούσῃ (25 Ἰουλίου) διὰ τηλεγραφήματός του πρὸς τὸν Ἄγγλον πρεσβευτὴν (Κυανῇ Βίβλος, ἀριθ. 24) ὁ Σερῦ Ἐδ. Γκροῦ ἐπεδοκίμασε τὰς δηλώσεις του τῆς προτεριαίας, προσθέσας ὅτι «δὲν ἠδύνατο αὐτὸς νὰ ὑποσχέθῃ τίποτε περισσότερο ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως». (Σελ Βιβ. 248—249).

Τὴν 27^{ην} Ἰουλίου ὁ Buchanan ἠρμήνευσε ὡς ἐξῆς πρὸς τὸν Σαζόνωφ τὴν Ἀγγλικὴν ἀποφιν τῶν πραγμάτων (1): Θὰ ἦτο σφάλμα νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς εἰρήνης θὰ προήγεται, ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἐτίθετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Ἡ στάσις τῆς Γερμανίας ἀπλῶς θὰ ἐτραχύνετο ἐκ τοιαύτης τιδὸς ἀπειλῆς· μόνον ἐν τῇ ἰδιότητι φίλου ποθοῦντος τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης θὰ ἠδύνατο ἡ Ἀγγλία νὰ προσεγγίσῃ τὴν Γερμανίαν καὶ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐνασκήσῃ κατευναστικὴν ἐπίδρασιν ἐν Βιέννῃ μέσῳ τῆς Γερμανίας.

[Τὴν 27 Ἰουλίου ὁ Γκροῦ ἐδῆλωσεν πρὸς τὸν Δυκρόφσκυ ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Γερμανία ἐνήργει ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἡ Ἀγγλία θὰ συνειργάζετο στενωὺς μετ' αὐτῆς, τὴν δὲ 29 Ἰουλίου ἐν μακρῷ του ἀντιγράφῳ πρὸς τὸν Γάλλον πρεσβευτὴν Καμπὸν ἀνέπτυξεν ὅτι ἡ Αὐστροσερβικὴ διαφορά αὐθεμίαν ὁμοίότητα παρουσιάζει πρὸς τὸ Μασσοκρηστὸ ζήτημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ὑπεστήριξε τὴν Γαλλίαν ὅτι διὰ τὸ ζήτημα τοῦ καιροῦ οἱ Γάλλοι ἢ οἱ Σλαῦοι ἠθέλον ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ Βαλκανικῇ, ἡ Ἀγγλία δὲ ἀποφεύγει, ὥστε νὰ παρασυστῇ καὶ εἰς πόλεμον δι' αὐτό, καὶ ὅτι, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐπύρηχοι οἷον μετὰ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας, ἡ Ἀγγλία δὲν θὰ ἐθεώρῃ ἀναγκαῖον διὰ τὰ συμφέροντά της νὰ ἀναμιχθῇ. Ἐδήλωσε προσέτι ὁ Γκροῦ, ὅτι καὶ σύρραξις μετὰ Γαλλίας καὶ Γερμανίας ἐὰν ἐπύρηχοι, ὄχι τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας, ἀλλ' αἱ συμμαχικαὶ αὐτῆς ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν Ρωσίαν θὰ τὴν ἠνάγκασον νὰ πολεμήσῃ. Καὶ ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ Ἀγγλία ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἐλευθέραν πάσης ὑποχρεώσεως. Βλ. Κυανῆς Βίβλου, ἀρ. 87] Σελ. βιβλ. 250.

Ἐπειδὴ ἡ ἐν Εὐρώπῃ κατάστασις, παρ' ὅλας τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης προσπαθείας τὰς καταβληθείσας ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννόσεως, περιήρχετο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν εἰς μεγαλυτέραν ἔντασιν, ὁ πρόεδρος Πουαγκαρὲ αὐτοπροσώπως ἐν συζητήσῃ πρὸς τὸν Bertie (2), τὸν ἐν Παρισίοις Ἄγγλον πρεσβευτὴν, τὴν 30^{ην} Ἰου-

(1) Βλ. Κυανῆς Βίβλου ἀριθ. 44.

(2) Βλ. Κυανῆς Βίβλου ἀριθ. 99.

λίου, ἐπανήλθεν εἰς τὴν πρότασιν, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου διὰ μιᾶς ἀπεριστρόφου δηλώσεώς της, ὅτι θὰ ὑπεστήριζε τὴν Γαλλίαν ἐν περιπτώσει συγκρούσεώς της πρὸς τὴν Γερμανίαν. Ἡ Γαλλία ἦτο φιλειρηνικὴ καὶ δὲν ἠθέλε τὸν πόλεμον· ἡ Γερμανία ὅμως μόνον τότε θὰ ἀφίστατο τοῦ σκοποῦ της ὅπως ὀρμήσῃ πρὸς πόλεμον, ὅταν ἡ Ἀγγλία ἀπεφάσιζε νὰ προσλάβῃ ἀποφασιστικὴν στάσιν ⁽¹⁾. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Di San Giuliano, ὁ Ἰταλὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργός, συνεμερίζετο τὴν γνώμην τοῦ Πουαγκκαρέ, ὑποβαλὼν ἐπίσης τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἦτο τελεσφόρος παρέμβασις τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τῶν Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ ⁽²⁾.

Ἄπαξ ἔτι ὁ Γκρέυ κατηγορηματικῶς ἀπέκρουσε πᾶσαν ὑποχρέωσιν πρὸς παρέμβασιν ὑπὲρ τῆς Ρωσσίας καὶ Γαλλίας. Σκοπούμενης τῆς σπουδαιότητος τὴν ὁποίαν ἐνέχουν αἱ δηλώσεις αὗται τοῦ Γκρέυ διὰ τὸν θέλοντα νὰ μορφώσῃ πλήρη γνώμην ἐπὶ τῆς στάσεως τῆς Ἀγγλίας, παρέχω κατωτέρω ἐν ἐκτάσει ὀλίγας τινὰς φράσεις ἐκ τοῦ κειμένου τῶν τηλεγραφημάτων, ἅτινα ὁ Γκρέυ ἀπηύθυνε τὴν 31^{ην} Ἰουλίου πρὸς τὸν Bertie, τὸν ἐν Παρισίαις

Ἀγγλον πρεσβευτὴν.

Ὅσοις ἐνταῦθα συναίσθάνεται ὅτι εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην ἐν τῇ ἐξελίξει τὴν ὁποίαν μέχρι ταῦδε ἔλαβεν, ἀνέχονται Βρετανικαὶ συνθήκαι ἢ ὑποχρεώσεις. Τὸ ἐπικρατοῦν ἐνταῦθα συναίσθημα εἶνε ἐντελῶς διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὑφίστατο κατὰ τὴν διάρ-

(1) Ὁ Πουαγκκαρέ προέβλεπε τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς συναγοροῦντας ὑπὲρ δηλώσεως ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς ἀλληλεγγύης πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν ἐν ἐπιστολῇ του διαδιδασθεῖσα ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας τῇ 31 Ἰουλίου, δημοσιευθεῖσα δὲ μόνον κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1915. Καὶ αὐτὸ ὅμως τὸ διάβημα τοῦ Πουαγκκαρέ ἀπέμεινεν ἀτελεσφόρητον. Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἐν τῇ ἀπαντήσῃ του ἀπέφυγε νὰ δώσῃ οἰκνῆποτε ἀκριβῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ κύριον σημεῖον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γάλλου Προέδρου, καὶ ἡ στάσις τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία ἐξηκολούθει νὰ ἀγωνίζεται εἰσέτι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἐξηρητήθη ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων. Αἱ εἰλικρινέσταται φιλειρηνικαὶ διαθέσεις τῶν δύο Δυνάμεων καταφάνονται εἰς ἀμφοτέραις τὰς ἐπιστολάς ταύτας· ἔστω καὶ ἂν ὑπῆρχε διαφωνία τις ὡς πρὸς τὴν ὁδὸν δι' ἣς θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπιδίωξις τοῦ σκοποῦ.

(2) Βλ. Κυανῆς Βιβλίου ἀριθ. 106.

κειαν τοῦ Μαροκηνοῦ ζητήματος. Ἡ κρίσις ἐκείνη ἀνεφέρετο εἰς ἀμφισβητήσεις θιγούσας ἀμέσως τὴν Γαλλίαν, ἐνῶ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει ἡ Γαλλία σύρεται εἰς ἔριν ἢ ὅποια δὲν εἶνε ἰδική της . . . Δὲν δυνάμεθα ν' ἀναλάβωμεν ὀριστικὴν ὑποχρέωσιν ὅπως παρεμβῶμεν εἰς τὸν πόλεμον. Τὸ αὐτὸ εἶπον καὶ πρὸς τὸν Γάλλον πρέσβευτήν, ὁ ὁποῖος προέτρεψε τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μεγαλειότητος ν' ἀναθεωρήσῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην⁽¹⁾.

Αὐθημερὸν τῆ 31^η Ἰουλίου, ὁ Γκρέϋ, ὡς τοσάκις ἔπραξε κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν πρίγκηπα Λυχνόφσκη ἐπέιγουσαν αἴτησιν, καθ' ἣν, ἐὰν ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία «ἠδύναντο νὰ προβάλουν οἰανδήποτε λογικὴν πρότασιν», αὐτὸς θὰ τὴν ὑπεστήριζεν ἐν Πετρούπολει καὶ ἐν Παρισίοις, ἐὰν δὲ ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία δὲν ἀπεδέχοντο τὴν πρότασιν, αὐτὸς οὐδαμῶς θὰ ἐνδιεφέρετο πλέον διὰ τὰς συνεπειάς»⁽²⁾.

Ταῦτα εἶνε τὰ ἔγγραφα τεκμήρια ἅτινα παρέχει ἡ Ἀγγλικὴ Κυανὴ Βίβλος, καὶ τὰ ὅποια συμφῶνως πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Χέρρ φὸν Μπέτμανν Χόλβεργκ υποτίθεται ὅτι ἀποδεικνύουν «σαφῶς καὶ ἀναμφηρίστως ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔδωκε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι «ἐτίθετο παρὰ τὸ πλεῖστον τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας». **Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Καγκελαρίου εἶνε ἀκριβῶς ἀντίθετος τῆς ἀλήθειας, καὶ δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ θαυμάζωμεν τὸ θάρρος ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος διαβεβαίωσεν ἑνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου πράγματα, ἅτινα, ὡς εἶνε κατάδηλον εἰς πάντας, εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, καὶ ὁ ὁποῖος ἐπικαλεῖται ἔγγραφα ἅτινα ἀποδεικνύουσιν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον τῶν ἰσχυρισμῶν του.**

* * * * *

Ἡ ἀλήθεια περιλαμβάνεται εἰς τὰς ἐξῆς περικοπὰς ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς Κυανῆς Βίβλου⁽³⁾: — «Ὁ Σέρ^{ος} Ἐδ. Γκρέϋ ἐπιμόνως καὶ εὐσταθῶς ἠρνήθη νὰ παράσχη οἰανδήποτε ὑπόσχεσιν ὑποστη-

(1) Βλ. Κυανῆς Βίβλου ἀριθ. 116.

(2) Βλ. Κυανῆς Βίβλου ἀριθ. 111.

(3) Βλ. Κυανῆς Βίβλου σελ. XI.

ρίξεως εἰς ἑκάτερον τῶν σημερινῶν ἡμῶν συμμάχων. Ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ θέσις τῆς Μεγ. Βρεττανίας εἶνε θέσις μὴ ἐνδιαφερομένου, τοῦ ὁποιοῦ ἢ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης ἐπίδρασις εἰς τε τὸ Βερολίνον καὶ εἰς Βιέννην θὰ ἐπηυξάνετο ἐκ τῆς γνώσεως ὅτι δὲν ἐτάχθημεν ἀπολύτως ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐν τῇ παρούσῃ ἔριδι. Ἐρνήθη νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ καλυτέρα ὁδὸς πρὸς τὴν Εὐρωπαϊκὴν εἰρήνην ἦτο ἐκείνη τὴν ὁποίαν θὰ ἐνεδείκνυεν ἡ ἐπίδειξις βίας . . . **Δὲν ἐδώκαμεν καμμίαν ὑπόσχεσιν εἰς τοὺς σημερινοὺς ἡμῶν Συμμάχους,** ἀλλ' εἰς τὴν Γερμανίαν παρέσχομεν εἰς τρεῖς συγκεκριμένας περιστάσεις — τὴν 30^{ην} Ἰουλίου, τὴν 31^{ην} Ἰουλίου καὶ τὴν 1^{ην} Αὐγούστου — σαφῆ προειδοποίησιν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τὸ ὁποῖον θὰ παρήγεν ἐπὶ τῆς στάσεώς μας καὶ ἐπὶ τῶν συναισθημάτων τοῦ Βρεττανικοῦ λαοῦ παραβίασις τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου.»

Ὁ Γερμανὸς Καγκελλάριος ἐν τῇ λόγῳ του τῆς 2^ας Δεκεμβρίου ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς :

«Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θὰ καθίστα τὸν πόλεμον τοῦτον ἀδύνατον, ἐὰν ἐδήλου κατηγορηματικῶς ἐν Πετρούπολει, ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἦτο διατεθειμένη νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως ἐκ τῆς Αὐστροσερβικῆς ρήξεως προκύψῃ πόλεμος ἡπειρωτικὸς ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔπραξε τοῦτο . . . Ἡ Ἀγγλία ἔβλεπε πῶς ἐχώρουν τὰ πράγματα, οὐδὲν ὅμως ἔπραξεν ὅπως ἐπίσχῃ τὸν τροχόν. Παρ' ὅλας τὰς φιλειρηνικὰς διαβεβαιώσεις τῆς, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔδωκε νὰ ἐννοηθῇ ἐν Πετρούπολει ὅτι ἐτάσσετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας.»

Αἱ φράσεις αὗται εἶνε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ψευδεῖς. Θὰ ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν ἀντικαθίστατο ἐν αὐταῖς ἡ λέξις Ἀγγλία διὰ τοῦ Γερμανία καὶ ἡ λέξις Πετρούπολις διὰ τοῦ Βιέννη.

Ἡ ἀλήθεια δηλαδὴ ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις θὰ καθίστα τὸν πόλεμον τοῦτον ἀδύνατον, ἐὰν ἐδήλου κατηγορηματικῶς ἐν Βιέννῃ, ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἦτο διατεθειμένη νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως ἐκ τῆς Αὐστροσερβικῆς ρήξεως προκύψῃ πόλεμος ἡπειρωτικὸς ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ Γερμανία δὲν ἔπραξε τοῦτο . . . Ἡ Γερμανία ἔβλεπε πῶς ἐχώρουν τὰ πράγματα, οὐδὲν ὅμως ἔπραξεν ὅπως ἐπίσχῃ τὸν τροχόν. Παρ' ὅλας τὰς φιλειρηνικὰς τῆς διαβεβαιώσεις ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἔδωκε νὰ

έννοηθῆ ἐν Βιέννῃ, ὅτι ἐτάσσετο παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Αὐστρίας.»

Ἡ Ἀγγλία ἦτο ἡ μόνη χώρα ἡ ὁποία δὲν ὑπεχρεοῦτο ὑπὸ οὐδεμιᾶς συνθήκης νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὸν πόλεμον. Ἀνωτέρω ἀνεφερα ὅτι ἡ Ἀγγλία συνῆψε, πράγματι, μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσσίας εἰδικὰς συνθήκας ἐπὶ εἰδικῶν ζητημάτων θιγόντων τὰ συμφέροντά των, ἀλλ' ὅτι οὐδεμίαν γενικὴν συνθήκην συμμαχίας μετ' οὐδετέρας τῶν Δυνάμεων τούτων συνῆψε καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἀπετέλει μέρος τῆς Γαλλορρωσικῆς Συμμαχίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰδικῶν τούτων συνθηκῶν ἡ προτέρα προστριβὴ ἦτις ὑφίστατο μεταξύ Ἀγγλίας καὶ τῶν δύο ἄλλων κρατῶν ἐξηλείφθη, ἐδημιουργήθη δὲ πολιτικὴ τις προσέγγισις ἣτις ἀποκατέστησε **σχέσεις φιλίας, ἀνευ ὅμως ὑποχρεώσεων ἀπορρυσῶν ἐκ συνθηκῶν.**

Ἡ Ἀγγλία ἐπομένως ἦτο ἐλευθέρα καὶ ὤφειλε νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδικῶν τῆς ἀπόψεως ἐὰν θὰ μετείχεν ἢ ὄχι τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς τῆς ἢ μὴ δὲν εἶχε τὴν ἐλαχίστην σχέσιν πρὸς τὸ ἕτερον καὶ ἀπείρως ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως σπουδαιότερον ζήτημα τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τούτου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπως καὶ εἰς τόσα ἄλλα, ἡ λογικὴ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, καὶ ἰδίως τῶν ἡγετῶν του, ὑπέστη τελείαν ἔκλειψιν. Δὲν θέλουσιν, ἢ δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξεν ἡ Ἀγγλία μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξε πρὸ τοῦ πολέμου.

Τὸ ἐν εἶνε ἐντελῶς διάφορον τοῦ ἄλλου, δέον δὲ νὰ σταθμίζε-ται δι' ἰδιαιτέρου μέτρου.

* * * * *

Ἄδυνατῶ νὰ διατυπώσω οἰονδήποτε κατηγορητήριον κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα ἕπως καταρτισθῆ τοιοῦτον. Δύναμαι μόνον νὰ συνοψίσω τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς διὰ τῶν ὀλίγων φράσεων, τὰς ὁποίας ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τούτου παρέθηκα. Ἀναμφιδόλως ἡ ἱστορία θὰ ἐπικυρώσῃ τὰς λέξεις, ἅς ὁ κ. Ἀσκούϊθ, ὁμιλῶν τῇ 6ῃ Αὐγούστου ἐν τῷ Βρεττανικῷ Κοινο-

βουλή, εἶπε τιμῶν τὸν συνάδελφον αὐτοῦ, Σερ Ἐδουαρδὸ Γκρέυ : «Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Βουλὴ καὶ ἡ χώρα αὕτη—θὰ προσθέσω δέ, οἱ μεταγενέστεροι καὶ ἡ ἱστορία—θὰ κάμουν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν τιμητικωτέραν ὁμολογίαν ἣτις δύναται νὰ γείνη δι' οἰονδήποτε πολιτευτὴν : ὅτι μηδέποτε μηδ' ἐπὶ στιγμὴν, μηδὲ κατὰ κεραίαν ἐκκλίνας τῆς τιμῆς καὶ τῶν συμφερόντων τῆς χώρας του, προσεπάθησεν, ὅσον ὀλίγοι, διὰ τὴν διατήρησιν τῶν μεγίστων συμφερόντων πάσης χώρας—τῆς παγκοσμίου εἰρήνης».

Δ'

ΡΩΣΣΙΑ

Ἡ στάσις τῆς Ρωσσίας ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ρήξει κατεδείχθη ἐκ τῶν ἀνωτέρω μετὰ ἐπαρκoὺς σαφηνείας, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ σχηματίσῃ γνώμην περὶ τῆς ἐνοχλῆς ἢ τοῦναντίον τῆς ἀθωότητος τῆς Ρωσσίας.

ἽΟποία εἶνε ἡ μομφὴ τὴν ὁποίαν ἡ Γερμανία ἐξετόξευσε κατὰ τῆς Ρωσσίας ;

Ἰ. Προβάλλεται ὅτι ἡ Ρωσσία ἐπένευθ' ἀνεὺ λόγου καὶ ἀνεὺ οὐδενὸς δικαιώματος ἐν τῇ Αὐστροσερβικῇ ἐριδί, προκαλέσασα τοιοῦτοτρόπως τὴν Εὐρωπαϊκὴν σύρραξιν.

Ἐξήγησα ὁμῶς διὰ μακρῶν ὅτι ἡ Ρωσσία ἐνήργησεν ἐλλόγως καὶ ἐντὸς τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, δὲν ἔχω δὲ νὰ προσθέσω τίποτε εἰς πᾶν ὅ,τι μέχρι τοῦδε εἶπον. Οὐδεὶς ἐν Εὐρώπῃ ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκπλαγῇ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρεμβάσει τῆς Ρωσσίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ρῶσσος ὑπουργὸς Σαζόνωφ σαφῶς προανήγγειλεν ἤδη ἀπὸ τῆς Βαλκανικῆς κρίσεως ὡς ἀναποφεύκτως μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ, εἴποτε ἡ Αὐστρία ἐπετίθετο κατὰ τῆς Σερβίας. Τὸ ἐνδιαφέρον μεθ' οὗ ἡ Ρωσσία ἀπέβλεπε πρὸς τὴν Σερβίαν ἀπετέλει γεγονός, τὸ ὁποῖον ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ὑπολογίξῃ ὅπως καὶ πάντοτε ὑπελόγισε : πρὸ παντὸς δὲ ἡ Γερμανικὴ διπλωματία, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς Λευκῆς Βίβλου. Ἀπετέλει τὸ γεγονός τοῦτο «κοινοτοπίαν πλέον ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ διπλωματίᾳ» (1).

(1) Βλ. Κυζνής Βίβλου σελ. ν. Ἐπίσης Λευκῆς Βίβλου σ. 406.

II. Προβάλλεται επίσης ότι τὸ Ρωσικὸν στρατιωτικὸν κόμμα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπόθει τὸν πόλεμον καὶ ἐπεδίωκε τὴν ἔκρηξίν του. Ἐὰν τοιοῦτον κόμμα ὑφίσταται πράγματι ἐν Ρωσίᾳ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον χρήζει ἀποδείξεως, εἶνε τοῦλάχιστον βέβαιον ὅτι συνήντησεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ρώσσου ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν πολὺ ἀποτελεσματικωτέραν ἀντίδρασιν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν τὸ Γερμανικὸν φιλοπόλεμον κόμμα συνήντησεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χέρρφον Μπέτμανν. **Ἄπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς κρίσεως ὁ Σαζόνωφ ἐξυπηρέτησε τὸν σκοπὸν τῆς εἰρήνης κατὰ τὸν πλέον ἐνθέρμον τρόπον :**

1) Συνεδούλευσε τὴν Σερβίαν νὰ προσλάβῃ στάσιν μετριοπαθῆ, ἢ ἐπιτυχία δὲ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας του καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὑποτακτικοῦ τόνου τῆς Σερβικῆς διακοινώσεως (1).

2) Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ ἐπέκτασιν τῆς προθεσμίας τὴν ὁποίαν ὥριζε τὸ Αὐστριακὸν τελεσίγραφον εἰς ταῦτο ὅμως αἱ προσπάθειαι του δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας (2).

3) Ὅτε ἡ ἔρις ἤρξατο προσλαμβάνουσα ὀξυτέραν μορφήν συνεπεία τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Αὐστριακοῦ πρεσβευτοῦ, ἐπεξήγησε τὴν βεβαίαν τῆς Ἰταλίας, ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἀρνούμενη [ἢ Ἰταλία] τὴν ὑποστήριξίν της εἰς τὴν Αὐστροίαν, θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ ἐξέλθῃ αὕτη τῆς ἀσυμβιβαστοῦ στάσεώς της (3).

4) Παρ' ὄλην τὴν ρῆξιν τῶν σχέσεων μετὰ τὴν Αὐστροίαν καὶ Σερβίαν, ὁ Σαζόνωφ εἰσῆλθεν εἰς φιλικὰς συζητήσεις μετὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Ὑπέδειξεν ἐν λεπτομερείᾳ εἰς τὸν Σζάράγγ, τὸν Αὐστριακὸν πρεσβευτὴν, τὰ ἐν τῷ Αὐστριακῷ τελεσιγράφῳ, σημεῖα ἅτινα ἠδύνατο νὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ ὑπὸ τῆς Σερβίας, ὑπέδειξεν ὅμως καὶ ἐκεῖνα ἅτινα δὲν ἠδύνατο νὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ ὑπὸ οὐδενὸς ἀνεξαρτήτου Κράτους, τοῦλάχιστον ὑφ' ὅσων μορφήν διευτυποῦντο (4).

(1) Βλ. Πορτοκαλλόχρ. Βιβλίου ἀριθ. 4, 25, 33, 40, 42, καὶ Κυανῆς Βιβλίου ἀρ. 55.

(2) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλίου ἀριθ. 4, 5, 11, 12.

(3) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλίου, ἀρ. 23.

(4) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλίου ἀρ. 25.

5) Ἐξέφρασε κατεπειγόντως τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως μειωθῆ διὰ περαιτέρω ἀμέσων διαπραγματεύσεων ἢ ἔντασις τῶν σχέσεων ἢ ὑφισταμένη μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας, ὑπεστήριξε δὲ ἐν Βιέννῃ ὅτι ὁ ἐν Πετροπόλει Αὐστριακὸς πρεσβευτὴς ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πληρεξουσιοδότησιν. Ταῦτα συνέδησαν τὴν 26^{ην} Ἰουλίου. Ἡ δοθεῖσα ὅμως εἰς ταῦτα ἀπάντησις ἦτο ἢ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κήρυξις τοῦ πολέμου τὴν 28^{ην} Ἰουλίου καὶ ἢ ξηρὰ ἄρνησις τοῦ κόμητος Μπέρχτολδ ὅπως εἰσέλθῃ εἰς οἰκονομικὰ συζήτησιν ἐπὶ τῆς Αὐστριακῆς Διακοινώσεως (1).

6) Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποπείρας ταύτης ὁ Σαξόνωφ ὑπεστήριξε διὰ παντὸς δυνατοῦ μέσου τὴν πρότασιν τοῦ Γκρέυ περὶ συνδιασκέψεως τῶν τεσσάρων Δυνάμεων (2).

7) Ἐξέφρασεν ἐπίσης τὴν προθυμίαν του ὅπως παραμερίσῃ ὁ ἴδιος, ὑποταχθῆ δὲ εἰς τὰς προτάσεις τῶν Δυνάμεων (3).

8) Ἐπεισε τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον νὰ πέμψῃ τὴν 27^{ην} Ἰουλίου πρὸς τὸν πρίγκηπα Ἀλέξανδρον τῆς Σερβίας τηλεγράφημα παρακινουῦν αὐτὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ πᾶσα λύσις σκοπὸν ἔχουσα ν' ἀποτρέψῃ τὰς φρικαλεότητας τοῦ πολέμου (4).

9) Μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Σερβίας παρακάλεσεν ὁ Σαξόνωφ κατεπειγόντως τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν ὅπως χρησιμοποίησιν τὴν ἐν Βερολίῳ ἐπιρροήν της, ὅπως ἡ Αὐστρία ἐπιέθητο τοῦλάχιστον νὰ συμμετάσχῃ περαιτέρω διαπραγματεύσεων (5).

10) Ἐπανειλημμένως καὶ μετ' αἰσούσης σπουδῆς ἐπέζητησε τὴν μεσολάθησιν τῆς Ἀγγλίας ἐν τῷ πνεύματι τῆς προτάσεως ὑπὲρ συνδιασκέψεως τῶν τεσσάρων Δυνάμεων, ταῦτοχρόνως δὲ ἐξέφρασεν ἐπιμόνως τὴν προθυμίαν του ὅπως ἐπιληφθῆ ἀμέσων διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Αὐστρίας. Ἡ ἀπόκρουσις ἀμφοτέρων

(1) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλίου ἀριθ. 38, 45, 50, 54, 77. Τὴν 28 Ἰουλίου ὁ Μπέρχτολδ ἐδήλωσε πρὸς τὸν Ρώσον πρεσβευτὴν ὅτι «δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσῃ πλέον, μηδὲ νὰ εἰσέλθῃ εἰς οἰκονομικὰ συζήτησιν ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς Αὐστροουγγρικῆς Διακοινώσεως».

(2) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλίου ἀριθ. 32, 49, 55, 77.

(3) Κυανῆ Βιβλὸς ἀρ. 55, 78. Ἐπίσης Πορτοκαλλ. Βιβλὸς ἀρ. 32.

(4) Πορτοκαλλ. Βιβλὸς ἀρ. 40.

(5) Πορτοκαλλ. Βιβλὸς ἀριθ. 43.

τούτων τῶν προτάσεων παρὰ τῶν ἐν Βιέννῃ καὶ Βερολίῳ δὲν τὸν ἀπέτρεψεν ἀπὸ τοῦ νὰ τὰς ἀνανεώσῃ διαρκῶς⁽¹⁾. Ἰδιαιτέρως ἐπέγουσαι ἦσαν αἱ προσπάθειαι αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ Σαζόνωφ ἐν συνδιαλέξει του μετὰ τοῦ Κόμητος Pourtalès τὴν 29^{ην} Ἰουλίου⁽²⁾, κατὰ τὴν ὁποίαν προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γερμανίας πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἐκ τῶν κατευθύνσεων τούτων. Ἐπέμεινε ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ διεξαχθοῦν «παράλληλοι διαπραγματεύσεις», μία δηλονότι συνδιάσκεψις ἐν Λονδίῳ μεταξὺ τῶν τεσσάρων Δυνάμεων τῶν μὴ ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, ταῦτο χρόνως δὲ ἄμεσοι διαπραγματεύσεις ἐν Πετροπόλει μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ρωσίας. Ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν εὐνοϊκῶν αποτελεσμάτων ἅτινα εἶχον ἐπακολουθήσει εἰς τοιαύτην διπλὴν ἐνέργειαν κατὰ τὴν τελευταίαν Βαλκανικὴν κρίσιν, προσέθηκε δὲ ὅτι μετὰ τὰς παραχωρήσεις τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Σερβίας δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιτευχθῇ διευθέτησις τις τῶν ἄλλων σημείων ἅτινα ἀπέμενον εἰσέτι ἐκκρεμῆ, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπῆρχε καὶ ἡ **ἐλαχίστη καλὴ θέλησις** ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας, καὶ πᾶσαι αἱ Δυνάμεις νὰ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ἐπιρροὴν των ἐπὶ σκοπῶ συνδιαλα

λατικῶν. Εἰς ἀπάντησιν τῆς συντόμου ἐκκλήσεως τοῦ Σαζόνωφ ὁ Pourtalès ἠδυνήθη μόνον νὰ ἀπαντήσῃ ὅτι ἡ Γερμανία ἐνήσκησε «μετριαστικὴν ἐπίδρασιν» ἐν Βιέννῃ καὶ ὅτι θὰ ἐξηκολούθει τὴν τοιαύτην τῆς ἐνέργειαν. Ἐν Πετροπόλει, Λονδίῳ καὶ Παρισίοις ὑπῆρξεν ἐπίσης ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ τι παρὰ τῆς Γερμανίας πέραν τῶν τοιούτων δῆθεν προσπαθειῶν πρὸς ἐνάσκησιν κατευναστικῆς ἐπίδράσεως ἐπὶ τῶν ἐν Βιέννῃ κατέστη ἀδύνατον νὰ ἀποσπάσῃ τις ἀπ' αὐτῆς οἰανδήποτε θετικὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν πρακτικῶν φιλειργηρικῶν προτάσεων τὰς ὁποίας προέβαλον αἱ Δυνάμεις τῆς Ἀντάντ.

11) Ὁ Σαζόνωφ, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, ἐπανειλημμένως παρεκίνησε τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία προφανῶς μόνον τυπικὰς ἐνστάσεις προέβαλλε κατὰ τῆς περὶ συνδιασκέψεως προτάσεως, ἵνα ἡ Γερμανία προέτεινεν ἡ ἴδια «τύπον»

(¹) Βλ. Πορτοκαλλ. Βιβλος ἀριθ. 25, 32, 34, 38, 39, 43, 45, 48, («Ὅτι ἡ Μεγ. Βρετανία δέον νὰ προβῇ εἰς ἄμεσον μεσολαθητικὴν ἐνέργειαν»), 77.

(²) Πορτοκαλλ. Βιβλος ἀρ. 49.

τινά ἐνεργείας ἀρεστόν εἰς αὐτήν, αὐτὸς δὲ (ὁ Σαζόνωφ) ἀπεδέχετο προκαταβολικῶς πᾶσαν πρότασιν τοιαύτης φύσεως (1).

12) Τὴν 29^{ην} Ἰουλίου παρεκίνησε τὸν Τσάρον νὰ προτείνῃ ἐν τηλεγραφίῳ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον ἵνα ἡ Αὐστρο-σερβικὴ ρῆξις ὑποβληθῇ εἰς τὸ διαιτητικὸν δικαστήριον τῆς Χάγης.

13) Τὴν 30^{ην} Ἰουλίου ὑπηγόρευσε εἰς τὸν Γερμανὸν πρεσβευτὴν τύπον τινὰ συμβιβασμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπέβλεπε ἀπλῶς εἰς τὴν προστασίαν τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Σερβίας καὶ ἔθετε **τὴν Ρωσσίαν ὑπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀναστείλῃ τὰς στρατιωτικὰς τῆς παρασκευάς** (2).

14) Ἀφοῦ ὁ τύπος οὗτος ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ὁ Σαζόνωφ διετύπωσε, τῇ ἀπαιτήσῃ τοῦ Γκρέυ, νέον τύπον ἐτι ἱκανοποιητικώτερον διὰ τὴν Αὐστροίαν. Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον ἐπετρέπετο εἰς τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα νὰ παραμείνουν ἐπὶ Σερβικοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περαιτέρω διαπραγματεύσεων, ὑπεχρεοῦτο δὲ ἡ Ρωσσία νὰ τηρήσῃ **στάσι ἀναμονῆς** (3).

15) Τὴν 31^{ην} Ἰουλίου, ἀφοῦ ἡ Αὐστρία διεκήρυξεν ἐν τέλει τὴν προθυμίαν τῆς ὅπως εἰσέλθῃ εἰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Σερβικοῦ ζητήματος, ὁ Σαζόνωφ ἐπελήφθη παράυτα τῶν συνηδιαλέξεων τούτων ἐν Πιερουπόλει, ἐν τηλεγραφίῳ αὐτῆς τοῦ δε πρὸς τὸ Λονδίνον ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἦτο εἰσέτι δυνατόν νὰ ἐξευρεθῇ εἰρηνικὴ τις λύσις (4).

16) Ἀκόμη καὶ τὴν 1^{ην} Αὐγούστου, καθ' ἣν ἡμέραν δηλαδὴ ἡ Γερμανία ἐκήρυττε τὸν πόλεμον, ὁ Σαζόνωφ διεκήρυττε τὴν προθυμίαν αὐτοῦ ὅπως ὑπογράψῃ συμβιβασμὸν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς δευτέρας του προτάσεως, ἥρκει μόνον τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα νὰ μὴ εἶχον διαβῆ προηγουμένως τὴν Ρωσικὴν μεθόριον. **Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, εἶπε, θὰ ἤρχιζεν ἡ Ρωσσία πρώτη τὰς ἐχθροπραξίας** (5).

17) Καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀκόμη στιγμήν ὁ Σαζόνωφ

(1) Πορτοκ. Βίβλος ἀριθ. 53, 55, 64.

(2) Πορτοκαλ. Βίβλος ἀριθ. 60.

(3) Πορτοκαλ. Βίβλος ἀριθ. 67.

(4) Βλ. Πορτοκαλ. Βίβλου ἀρ. 69, 73. Ἐπίσης Κυανῆς Βίβλου ἀρ. 110, 111.

(5) Κυανῆ Βίβλος ἀριθ. 139.

παρεκίνησε τὸν Τσάρον νὰ δώσῃ τὸν ἐπίσημον λόγον τοῦ πρὸς τὸν Κάιζερ ὅτι τὰ Ρωσικὰ στρατεύματα δὲν θὰ ἐπεχείρουν προκλητικὰς ἐνεργείας, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξηκολούθουν αἱ μετὰ τῆς Αὐστρίας διαπραγματεύσεις ἐπὶ τοῦ Σερβικοῦ ζητήματος (αἱ ἐπαναληφθεῖσαι τῇ 31^η Ἰουλίου) (1).

18) Καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἀκόμη τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου παρεκίνησε τὸν Μονάρχην αὐτοῦ ὅπως ἐπαναλάβῃ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ ὅτι ἡ Ρωσικὴ κινητοποίησις δὲν ἐσήμαινε πόλεμον, καὶ νὰ συστήσῃ ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν εὐημερίαν ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν καὶ εἰς τὴν παγκόσμιον εἰρήνην συνεχισθῶσιν (2).

* * * * *

Ε'

ΓΑΛΛΙΑ

Αἱ περὶ εὐθύνης τῆς Γαλλίας διὰ τὸν πόλεμον Γερμανικαὶ ἐκφράσεις, προφορικαὶ τε καὶ ἐγγράφαι εἶνε ἐκπληκτικῶς ἐπιφυλακτικαὶ, σιγηρίζονται δὲ ἐπὶ πολὺ πενητῶν ἔτσεων. Ἡ Γερμανικὴ Λευκὴ Βίβλος κατηγορεῖ τὴν Γαλλίαν ἀπλῶς ἐπὶ «στρατιωτικαῖς παρασκευαῖς» διαρκουσῶν τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων, ἰσχυρίζεται δὲ ἐν τέλει τῆς ἀκθέσεως τὴν ὁποίαν περιέχει, ὅτι ἡ Γαλλία τὴν πρωΐαν τῆς 2^{ης} Αὐγούστου, ἤτοι πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Γερμανίας κηρύξεως τοῦ πολέμου, «ἤρξατο ἐχθροπραξιῶν».

Ὁ Καγκελλάριος ἐπιμένει εἰς τὴν μομφὴν ταύτην ἐν τῷ λόγῳ τῆς 4^{ης} Αὐγούστου, ἐπικαλεῖται δὲ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Γαλλικὰς τινὰς δῆθεν ἐπιδραμὰς εἰς τὸ Γερμανικὸν ἔδαφος. Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τῆς 2^{ης} Δεκεμβρίου ἐπανέρχεται εἰς τὴν παλαιὰν περὶ «revanche» ἰδέαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀδυνατεῖ νὰ προσαγάγῃ τι οὐσιαστικώτερον ἐναντίον τῆς Γαλλίας.

Ἐχῶ ἤδη ἀποφανθῆ περὶ τῆς πραγματικῆς ἀξίας ὄλων τούτων τῶν μομφῶν, καὶ ὑποδείξει τὴν κενότητά των. Εἰδικῶς ἡδυ-

(1) Λευκὴ Βίβλος σελ. 411.

(2) Λευκὴ Βίβλος σελ. 413.

νήθην νά ἀποδείξω ὅτι αἱ σοβαρώτεροι πρᾶξεις τῆς μεθορίου πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Γερμανίας κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἐγένοντο ὑπὸ Γερμανικῶν στρατευμάτων, ὅτι αὗται ἐπανελήφθησαν πολλάκις ἀπολήξασαι καὶ εἰς αἰματοχυσίας, ἐνῶ αἱ κατὰ τῆς Γαλλίας ἀντικατηγορίαι τῆς Γερμανίας ὄχι μόνον ἀπίθανοι εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἀντιφατικαὶ καὶ ἀλληλοσυγκρουόμεναι, ἀνάξια δ' ἐπομένως πίστεως.

* * * * *

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Σημ. Αἱ ἡμερομηνίαι ἐν τῷ παρόντι τεύχει παρέχονται κατὰ τὸ Νέον Ἑμερολόγιον.

Σημ. Μετ.—Διὰ τὸν θέλοντα νά μελετήσῃ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν διαφόρων προβλημάτων ἅτινα προκύπτουν διὰ τῶν γραμμῶν τοῦ τεύχους τούτου, αἱ παρατιθέμεναι παραπομπαί, διὰ τὴν ἐξοχρίθωσιν τῶν ὁποίων ἐνδιέτριψεν ἰδιαιτέρως ὁ μεταφραστής, δύνανται νά εἶνε λίαν χρήσιμοι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020523

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τριτάτος ἔτος. 30.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ